

немачка
сарадња

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Република Србија
МИНИСТАРСТВО
ГРАЂЕВИНАРСТВА И УРБАНИЗМА

Стратегија интегралног урбаног развоја
централне градске зоне Ужица

УЖИЦЕ 2030

Издавач:

Народна библиотека Ужице
Трг партизана бр.12, 31000 Ужице
телефон: +381 31 514 578, факс: +381 31 515 588
е-пошта: nbiblio@ptt.rs
одговорно лице: Драгиша Станојчић

Наручилац посла:

GIZ / Ambero consulting, представништво Београд
Краља Милана 23/VI, 11000 Београд
телефон: +381 11 3233389;
е-пошта: belgrad@ambero.de; одговорно лице: Харалд Милер

Уредници:

Даница Радојичић, Ратка Чолић, Ина Церхе

Фотографије:

Марко Миловановић, Тијана Јевтић, Ужице
Adria Media Serbia, Ambero Consulting Београд
complan Kommunalberatung GmbH Potsdam

Дизајн и припрема:

Adria Media Serbia, Омладинских бригада 88а, Београд 11070, Србија;

Графички уредник:

Тамара Ромчевић, Анђела Куч

Штампа и дистрибуција:

САВПО д.о.о, Јована Поповића 59, Стара Пазова

Место и датум публикације:

Београд, децембар 2013.

Тираж:

250 примерака

Публикацију је подржала немачка Савезна влада кроз „Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.“
Пројекат: „Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији“

Sponsored by: **giz** Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Који имплементира:

Уз техничку помоћ:

complan Kommunalberatung GmbH Potsdam

ISBN 978-86-80645-12-4
CIP - Каталогизација у публикацији 711.523(497.11)

Овај документ представља резултат заједничког рада у процесу израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица, у којем је узела учешће управа Ужице, представници градских установа и грађани. Процес израде Стратегије је реализован уз техничку подршку AMBERO- ICON (по налогу GIZ) у оквиру Пројекта "Унапређење управљања земљиштем на нивоу локалних самоуправа у Србији" и техничку помоћ COMPLAN из Потсдама.

Акциона и практична оријентисаност стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне захтевала је паралелни процес хармонизације, који је укључио поједине поступке планирања и комуникације у управне структуре, као и партиципацију релевантних актера - јавних и других предузећа, грађана и установа из различитих области локалног развоја.

ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА УЖИЦА

Саша Милошевић

КООРДИНАЦИОНИ ТИМ

Светлана Јевђовић Матић, Члан градског већа за урбанизам до 31.12.2012.год.

Зорица Обрадовић, начелница Градске управе за урбанизам, изградњу и имовинско правне послове до 31.12.2012.год.

РАДНА ГРУПА

Координатор радног тима

Даница Радојичић, координатор, Одељење за локални економски развој до 31.12.2012.год.

ЧЛАНОВИ

Невенка Петровић, руководилац Одељења за спровођење планова и изградњу до 31.12.2012.год.

Мила Арсовић, руководилац Одељења за планирање и развој до 31.12.2012.год.

Ружа Пенезић, шеф Одељења за планирање и развој до 31.12.2012.год.

Бранкица Јеремић, помоћник градоначелника за социјалну политику до 31.12.2012.год.

Љиљана Глишић Јевђовић, водећи урбаниста, Одељење за планирање и развој до 31.12.2012.год.

Ана Миливојевић, водећи урбаниста, Одељење за планирање и развој до 31.12.2012.год.

Видан Јанковић, сарадник урбанисте, Одељење за планирање и развој до 31.12.2012.год.

Јелица Пашић Јовановић, урбаниста, Одељење за планирање и развој

Светлана Дракул, Служба фонда за заштиту животне средине

GIZ/ AMBERO- ICON

Харалд Милер, шеф Ambero Пројекта

Ратка Чолић, руководилац Пројекта

Виктор Вељовић, национални консултант

Милица Јоксић, национални консултант

Александра Живковић, преводилац

Снежана Гвозденац, преводилац

COMPLAN

Хатмар Дрост, директор

Ина Церхе, руководилац Пројекта

Армин Буш, планер

Мартина Клајнвахтер, урбаниста

Ралф Цернак, планер

САДРЖАЈ

УВОД	10
РЕГИОНАЛНИ И ПЛАНСКИ КОНТЕКСТ	12
ДЕМОГРАФСКИ УСЛОВИ	15
ОБЛАСТИ УРБАНОГ РАЗВОЈА	18
СТРАТЕГИЈА ИНТЕГРАЛНОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА ЦЕНТРАЛНЕ ГРАДСКЕ ЗОНЕ	50
КОНЦЕПТ СПРОВОЂЕЊА И ФИНАНСИРАЊА	76
ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ И АНЕКСИ	98

Унапређење управљања земљиштем представља један од главних задатака локалне самоуправе у циљу рационалнијег коришћења расположивих ресурса, што даје импулс економском развоју, очувању и заштити животне средине и постизању социјалне уравнотежености. Стратегија интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица 2030 представља нови инструмент за планирање, припрему и реализацију комплексних задатака управљања урбаним развојем у циљу подизања атрактивности и квалитета живота у централној градској зони. Побољшање услова за пословање и проширење капацитета техничке инфраструктуре у складу са актуелним стандардима и потребама од кључног су значаја за развој града. Приступачност јавним просторима, унапређење социјалне инфраструктуре, квалитета животне средине, побољшање комуникације и партиципација јавности интегрисани су у развојне циљеве и пројектне идеје. У изради овог стратешког документа узели су учешће и наши најмлађи суграђани, који су на ликовном такмичењу Мој град у будућности дали своје виђење града у будућности, уткали емоцију и предложили креативна решења. Сprovedена је и анкета грађана у вези са актуелним темама и изазовима развоја централне градске зоне. Поред обезбеђивања средстава из локалног буџета, приватне инвестиције у области становања, привреде, трговине или услуга играју веома значајну улогу за спровођење Стратегије. Сагледане су и могућности добијања субвенција или позајмица, како од националних, тако и интернационалних институција за решавање проблема на пољу урбаног развоја као што су енергетски ефикасна санација јавних и приватних објеката, пренамена напуштених локација или ревитализација и тржишна промоција значајних културно-историјских објеката. Континуирана размена информација и сарадња са локалним, националним и међународним партнерима представља кључ успешне реализације циљева и мера Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица. У нашем граду сви треба да будимо партнери у планирању будућности.

Градоначелник Ужица - Саша Милошевић

2130/11/11
UK, XVII
сентября, 1924
1924, 1924
1924, 1924

1924, 1924

1846 Soulo
y Hemye

u u e u

1.1 Повод и циљ

Ужице је политички, привредни, културни и образовни центар Златиборског округа. Са око 80 000 становника, Ужице спада у највеће градове Западне Србије. Топографске карактеристике условиле су начин коришћења земљишта, правце саобраћајне инфраструктуре и развој града.

Централна градска зона у Ужицу је комерцијални, услужни и културни центар града. Град је у циљу усмеравања нових инвестиција усвојио стратешка и планска документа¹, којима се утврђују садржаји и намене површина у централном градском подручју.

Евидентан је недостатак једне спроводиве стратегије оријентисане ка будућности, у којој ће бити истакнути потенцијали земљишта, неопходне промене и усложњавање намена и ревитализација изгледа града. Да би се омогућило планирање и реализација оптималног и целовитог урбаног развоја, у првом кораку било је неопходно приступити изради анализе и процене актуелне ситуације у главним областима урбаног развоја. Од кључног значаја била је израда анализе и оцена постојећег стања, на основу којих су дефинисане предности и мане, шансе и ризици унутар сваке појединачне области, као и препознати приоритетни секторски циљеви.

На основу резултата анализе и узимајући у обзир све акционе и тематске области локалног развоја приступило се изради Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица. Поред дефинисања секторских смерница и појединачних концепција тежиште стратегије усмерено је на израду и хармонизацију ка пракси оријентисаног каталога мера. Циљ је да се на

тој основи унапреде постојеће јединствене карактеристике и потенцијали централне градске зоне и на функционално користан начин интегришу у процес урбаног развоја.

Акциона и практична оријентисаност стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне захтева паралелни процес хармонизације, који ће укључити поједине поступке планирања и комуникације у управне структуре, као и партиципацију релевантних актера у централној градској зони, поред јавних и других предузећа, грађана и установа у области културе, образовања и здравства. Тиме се дају додатни импулси за процес планирања.

Државе чланице Европске Уније су у мају 2007. године са Лајпцишком повељом о одрживим европским градовима потврдиле стратешко полазиште политике и процеса интегралног урбаног развоја као централног инструмента за решавање постојећих задатака и јачање потенцијала и специфичности европских градова. Израда Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне подразумева паралелне процесе стручног, техничког рада и партиципације и сагледава развој на нивоу различитих актера, чиме се ствара значајна основа за активно усмеравање комплексних развојних процеса централне градске зоне.

Кроз поступак стратешког планирања урбаног развоја град Ужице усваја моделе урбаног развоја, проверене и прихваћене у европским градовима, и ствара стратешке предуслове за политику интегралног урбаног развоја у смислу Лајпцишке повеље Европске Уније. На тај начин Ужице правовремено ствара услове за приступ различитим изворима финансирања подршке урбаном развоју од стране Владе РС и фондова ЕУ.

¹ Генерални урбанистички план града Ужица до 2020. (Службени лист града Ужица, бр.14/11)

1.2 Методолошки поступак

Садржај

Прво поглавље представља објашњење о поводу и циљу израде Стратегије, као и примењеном поступку и структури документа.

Анализа постојећег стања се у другом поглављу смешта у просторни и плански контекст града Ужица. Након просторно-функционалне поделе следи и кратки историјски осврт на урбани развој Ужица. Овде су такође прикупљене и приказане кључне смернице урбаног развоја из важећих планских докумената, као и полазне, заједничке тачке које омогућују интердисциплинарни приступ изради ове анализе. У следећем поглављу дато је појашњење општих демографских услова који уводе у разматрање осталих секторских области урбаног развоја Ужица.

Четврто поглавље је посвећено секторским анализама области важних за даљи развој централне градске зоне Ужица. Тако је прво представљен опис досадашњег развоја пре него што у наредном кораку уследи анализа и процена потенцијала, слабости, могућности и претњи. На темељу ове анализе требало би утврдити приоритетне потребе за интервенцијом у циљу даљег развоја централне градске зоне Ужица.

У петом поглављу формулисана је Стратегија интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица - визија развоја и циљеви и смернице за секторске области деловања на пољу интегралног урбаног развоја, подручја интервенције која поседују посебан значај и потенцијал за будући развој централне градске зоне, и мере и пројекти, повезани са секторским областима деловања.

Стратегија имплементације је дата у шестом поглављу и ту су сагледани кораци који се морају покренути ради реализације циљева и мера стратегије, размотрени потенцијални извори финансирања, и управљачка структура за имплементацију стратегије.

Кораци у процесу

За потребе израде стратегије формирана је мултидисциплинарна радна група, сачињена од представника градских управа, надлежних институција, јавних и јавно-комуналних предузећа, невладиних организација и других заинтересованих актера. Полазну основу за анализу представљала је радионица и договор са представницима различитих стручних служби у Градској управи Ужице у јуну 2011. У оквиру ове радионице објашњен је повод и циљ анализе постојећег стања. Стручне службе градских управа припремиле су потребне податке за различите области, како би се израдила свеобухватна анализа стања.

Као један од начина укључивања јавности у процес планирања спроведено је анкетање грађана, са циљем да се утврде њихови ставови поводом различитих тема од значаја за даљи развој града. У припреми анкете израђен је упитник са 8 питања, као и матрица за оцењивање резултата која би требало да омогући процену ставова поводом појединих тема и потреба за интервенцијом у циљу даљег развоја града из перспективе грађана. Анкета је у организацији градске управе спроведена у централној градској зони на узорку од 300 грађана.

На основу података које су доставиле надлежне стручне службе градске управе, резултата анкете

грађана и заједничких обилазака централне градске зоне, израђена је SWOT анализа којом су утврђене предности и мане и дефинисане потребе за интервенцијом у свакој од области урбаног развоја.

У оквиру експертске радионице у октобру 2011. у процес планирања су укључени и додатни актери из градске управе, јавних предузећа и организација. На почетку су представљени резултати прве фазе анализе, које је након тога требало проверити и евентуално допунити. Поред тога, са учесницима је дискутовано о потребним интервенцијама и адекватном приступу планирању урбаног развоја централне градске зоне Ужица. Теме и резултати су затим структурирани и подељени у укупно пет области.

Као следећи корак је уследило представљање усаглашених резултата у оквиру јавне презентације одржане 1. децембра 2011. године. Циљ овог скупа је било информисање о досадашњим резултатима процеса планирања и активирање и укључивање грађана и осталих актера у градској управи у овај процес. У оквиру скупа учесници су још једном били позвани да преконтролишу и допуне припремљене резултате.

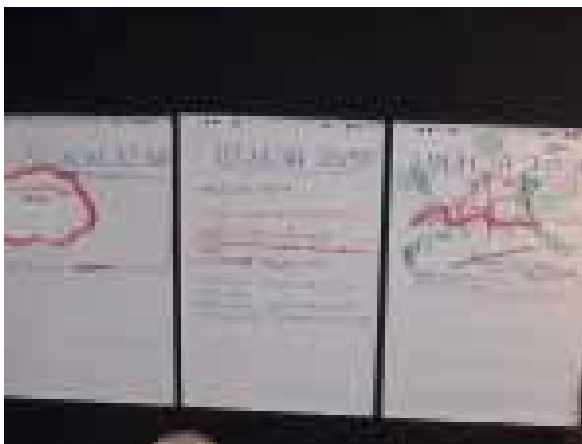
Израда стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне базирана је на анализи постојећег стања урбаног развоја, која је спроведена кроз вишестепени процес усклађивања (техничке радионице, јавна презентација и партиципација). Циљ одржаних скупова је био да се на основу резултата SWOT анализе (анализе постојећег стања) и заједнички формулисне визије развоја, утврде секторски

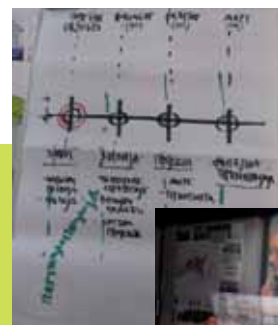
циљеви стратегије интегралног развоја. На тој основи дефинисана су подручја интервенције у којима су концентрисане централне теме и циљеви.

У наредном кораку одржане су радионице на којима су дефинисани предлози пакета мера и груписани у један каталог мера (акциони план). При томе су размотрене прве могућности реализације и финансирања које су након тога интерно конкретизоване и повезане са појединачним мерама.

Директно након окончања процеса планирања и комуникације (представљања и промоције стратегије), треба да се покрену први кораци за имплементацију. Хармонизовани резултати целокупног процеса планирања су представљени у оквиру завршне презентације у јулу 2012. године у Ужицу. Тада су актери из области урбаног развоја и представници политичких тела били информисани о приоритетима деловања, мерама и првим корацима у реализацији.

Јавни увид на нацрт документа потребно је спровести пре усвајања стратегије од стране скупштине града. Додатно, неопходно је презентовати стратегију и на републичком нивоу, ресорном министарству и институцијама, како би се добила додатна подршка за имплементацију стратегије. Тада ће стручњаци, заједно са представницима Радне групе за интегрални урбани развој централне градске зоне Ужица, изложити резултате и допринос Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужице за даље процесе урбаног и економског развоја Ужица.

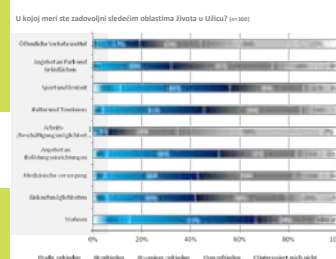
Полазна основа

- прикупљање и приказ података
- анализа постојећег стања

Техничка/стручна радионица

- услови и SWOT анализа
  - допуна података
- потребе за интервенцијом и потенцијали

Анкетирање грађана

Преглед

- потребе за интервенцијом
  - потенцијали
- приоритетни циљеви

Јавна дискусија

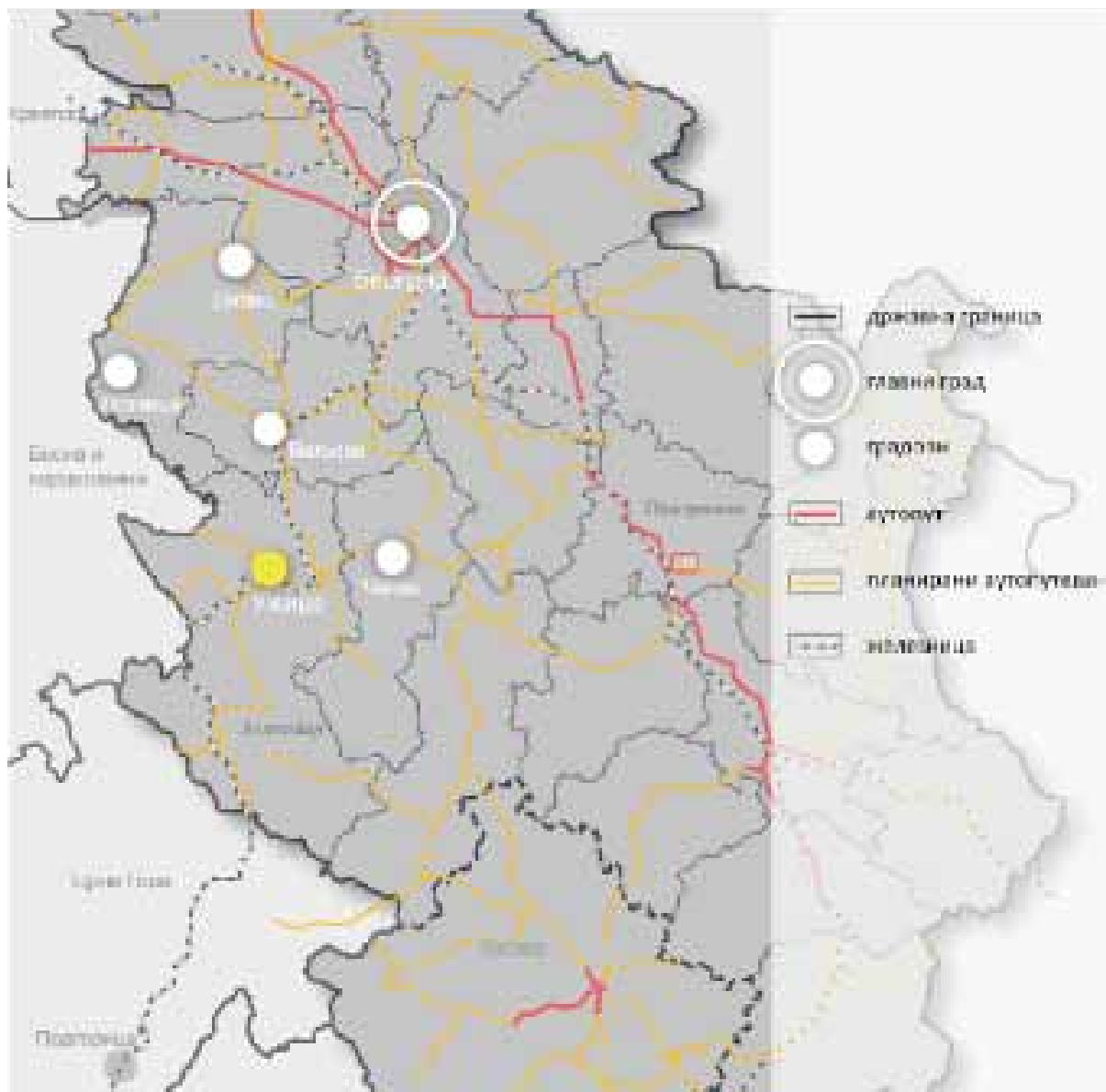
- резултат SWOT анализе
  - резултати анкете
- потребе за интервенцијом и потенцијали

Финални извештај - стручна експертиза

2.1 Регионални контекст

Положај Ужица у ширем контексту

Град Ужице се налази у западном делу Републике Србије, недалеко од границе са Републиком Босном и Херцеговином и Републиком Црном Гором, око 180 км југозападно од Београда. Значајни градови у окружењу су Чачак на истоку и Ваљево на северу.

Ужице је административно седиште Златиборског округа и културни, друштвени и привредни центар југозападног дела Републике Србије. Суседна планинска регија Златибор је једна

од најпопуларнијих туристичких дестинација у Србији. Подручје општине обухвата територију површине 667 км². Од близу 80 000 становника општине 75% живи у градском подручју Ужица, које се простире долином реке Ђетиње. Град се налази на главном железничком коридору Србије, на транзитној рути Београд - Бар/ Црна Гора. Аутопут Е75 (Е10), главна саобраћајна и развојна осовина Србије, удаљен је од Ужица 150 км источно.

2.2 Специфичности урбаног развоја

Град Ужице се у документима помиње тек у првој половини XIV века. Ужице се налазило на традиционалној трговачкој рути и у то време представљало је стециште трговаца и место размене добара између Босне и истока и севера Србије. Све до српских устанака почетком XIX века град је скоро 350 година био под османском влашћу. Из средњовековног периода потиче и тврђава која се налази западно од централне градске зоне, чији су остаци сачувани до данас. У већем броју пожара (последњи из 1862. године) и биткама између освајача и српске војске уништен је велики део историјске урбане структуре.

Обнова је уследила крајем XIX века на основу Генералног регулационог плана окружне вароши Ужица који је наставио концепцију регулационог плана из 1863. године и развој града прилагодио рељефу и речном кориту, а централно подручје планирао на левој обали Ђетиње. Урбана структура је одређена делимично симетричном уличном мрежом. Урбани развој који је уследио након тога је у највећој мери диктирала индустријализација крајем XIX и почетком XX века. У овом периоду је поред осталих значајних грађевина изграђена и хидроцентрала на Ђетињи, која је тада служила као главни снабдевач електричном енергијом за град.

У поређењу са осталим градовима у Западној Србији, развој Ужица је текао умереним темпом, због неразвијене привреде и релативно слабих саобраћајних веза са развијенијим подручјима.

Физичка структура је након II светског рата континуирано проширивана, са објектима изграђеним у стилу савремене архитектуре. Велики објекти изграђени у периоду од шездесетих до осамдесетих година XX века дају посебан печат средишњим деловима данашње централне градске зоне.

2.3 Плански документи

Национални плански документи – Просторни План Републике Србије

Просторни план Републике Србије 2010–2014–2020² представља плански оквир за националну политику просторног развоја. Ослањајући се на визије и основне принципе просторног развоја Републике Србије за временски хоризонт до 2020. године формулисани су задати циљеви у следећим областима:

- становништво
- социјална заштита
- животна средина
- развој насеља
- привреда
- саобраћај и техничка инфраструктура

Истовремено су дефинисане и смернице за планирање на регионалној и локалној основи које би требало да омогуће остварење следећих основних циљева:

- уједначени регионални развој и побољшање социјалне кохезије
- регионална конкурентност и приступ тржишту
- одрживо коришћење природних ресурса као и заштита и побољшање животне средине
- заштита и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела
- просторна и функционална интеграција у европски простор

У Просторном плану Републике Србије се анализирају и развојни потенцијали значајних градова у Србији. Развојни потенцијали Ужица су представљени кроз регионални значај Ужица, његов положај у природном окружењу (Златиборска регија) и повезаност са транснационалном

железничком пругом Београд-Бар. Препоручено је спровођење мера урбане обнове на појединачним локацијама у градском подручју и трансформација и уређење некадашњих индустријских (brownfield) локација.

Са аспекта појединачних области наведено је, између осталог и следеће:

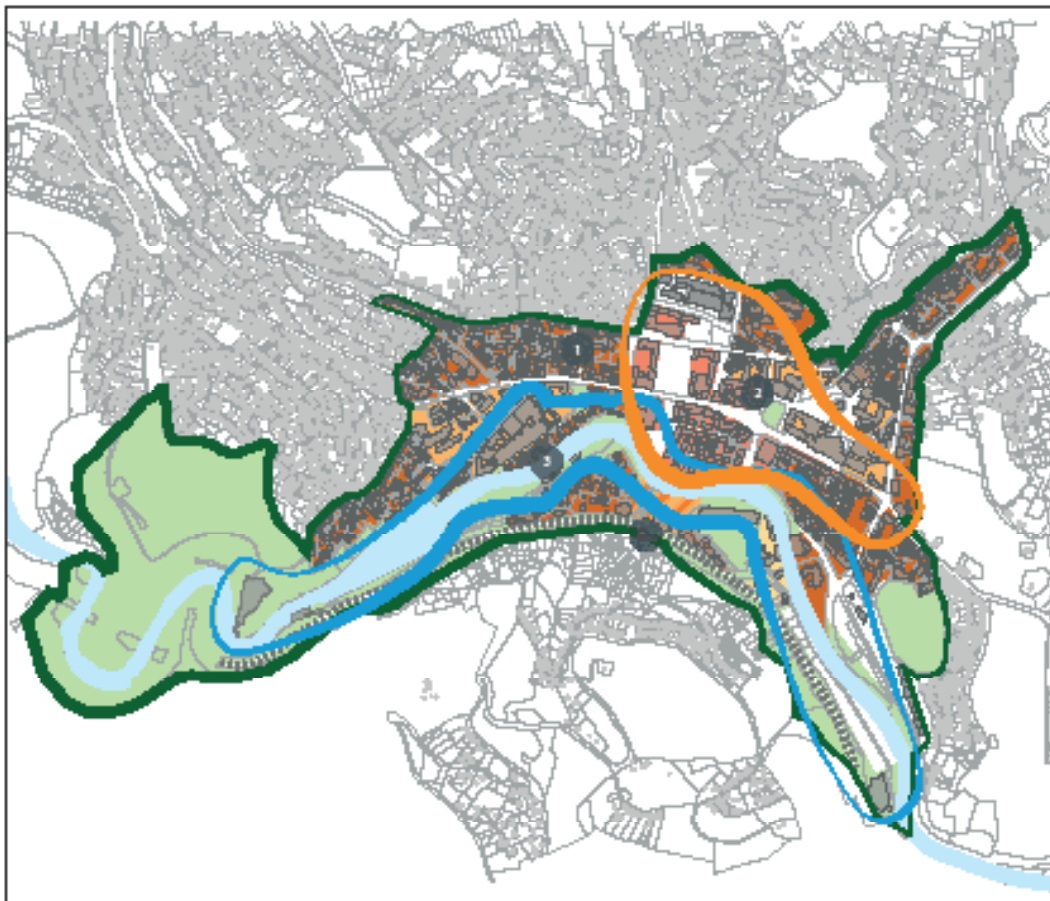
Мрежа градова и регионална организација

Ужице је означено као урбани центар од националног значаја. Демографски развој у Ужицу и Златиборском региону дефинисан је као стабилан. Заједно са Ваљевом, Шапцем и Лозницом, Ужице чини саставни део мреже градова у Западној Србији.

Град је класификован као потенцијално „урбано чвориште“ са кључном улогом у развоју региона. Главни циљ просторног уређења Србије је да пре свега подржава развој градова са интердисциплинарним функцијама да би се на тај начин омогућило стварање импулса за даљи развој преваходно руралних подручја.

² Закон о Просторном плану Републике Србије 2010–2020 (Службени гласник РС, бр.88/10)

Централна градска зона

Коришћење земљишта и функционални градови-регије

Ужице је класификовано као индустријски центар средње величине (5000-10000 запослених у индустријском сектору). Као део мреже градова у западној Србији, Ужице има снабдевачку улогу за околни регион. Туристичка инфраструктура у и око Ужица је од националног значаја. Ужице се налази унутар подручја осовине развоја друге категорије која се креће од истока ка западу.

Саобраћај и техничка инфраструктура

У складу са Просторним планом Републике Србије у перспективи се предвиђа прикључење на главну саобраћајну осовину Србије, коридор аутопута Е75 (Европски коридор 10).

Локални плански документи

За територију града Ужица урађени су просторни и генерални урбанистички план, као и секторске стратегије развоја³, којима су дефинисани функција града и развојни циљеви

за сваку секторску област. Просторни план града Ужица за циљ има унапређење функционалне повезаности града са регионом. Као неопходне мере у остварењу тог циља наведене су: активирање постојећих развојних потенцијала, превазилажење просторних ограничења за развој, функционално повезивање са непосредним окружењем и јачање регионалног карактера. Циљани локални економски развој заснован је на коришћењу локалних ресурса и компаративних предности Града, повећању атрактивности простора и ширем избору локација. Планом је предвиђено и јаче повезивање функција и активности градског и околног, превасходно руралног подручја општине.

Генерални урбанистички план Ужица дефинише основне развојне циљеве за различите области урбаног развоја као што су становање, јавне службе и техничка инфраструктура. Осим тога, у оквиру овог плана формулисано је и јачање централне функције Ужица у регионалном контексту.

³ Стратегија локалног одрживог развоја 2012-2020 (са Акционим планом 2012-2016); Стамбена стратегија града Ужица 2012-2021; План развоја културе града Ужица 2012-2021; Локални акциони план за младе 2010-2014; Локални еколошки акциони план 2012-2016; План капиталних инвестиција 2008-2015

3.1 Демографски развој 1948-2010

Становништво

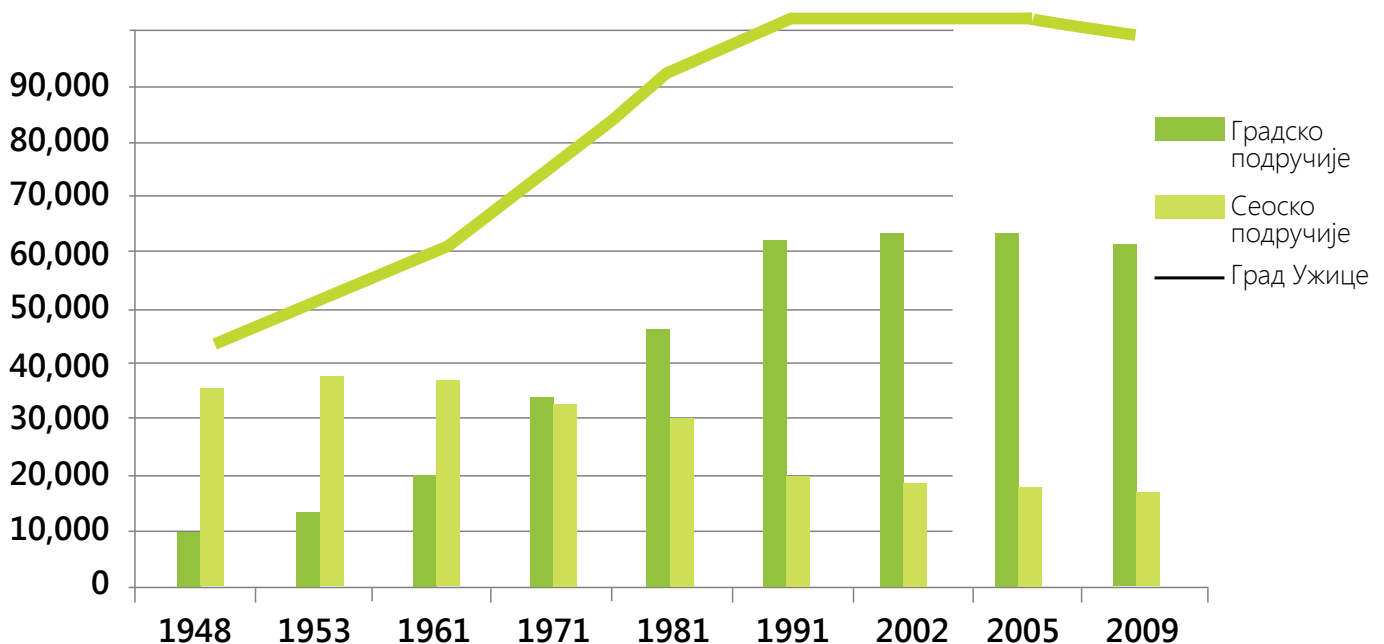
По подацима из 2009.године, у Ужицу је евидентирано укупно 79 601 становника, од тога 78% у градском подручју и 22% популације у сеоским насељима. Због различитих извора информација и референтних нивоа⁴ подаци о броју становника у централном градском подручју варирају од 13 905 до 10 482 становника⁵, што би чинило просечно 15% укупног броја становника Ужица.

Ужице је све до почетка деведесетих година XX века доживљавало константни демографски раст. Индустијски развој након завршетка II светског рата и с тим повезани привредни раст били су посебно приметни у периоду између 1948.-1971.године, када је, пре свега у градском подручју, регистрован и енормни демографски раст. Тако је дошло до троструког

једва приметним демографским растом. Од тог периода је за ова подручја карактеристичан негативни демографски развој у коме је између 1961. и 2002. године скоро половина становништва напустило село (1961: 37 000 становника / 2002: 18 000 становника, упоредити сл. 3). Негативни тренд се након 2002.године наставио на нивоу целог града. До 2009.године Ужице је изгубило укупно 3 421 становника (-4 %)⁷.

Позитивни демографски развој до 2000.године може се објаснити позитивним природним прираштајем и досељавањем новог становништва. Пораст броја становника условљен досељавањем новог становништва у периоду између 1980. и 2010.године, пре свега је доживело градско подручје Ужица. Укупно 37 576 људи се доселило у градско подручје, од чега је скоро 50% (18 142 становника) дошло из других српских општина, а нешто мање од 40% (14 228 становника) из

Демографски развој 1948-2009

повећања броја становника градског подручја, са 10 000 на 34 555 становника. Након 1971. дошло је до успоравања демографског раста, а у периоду од 1991.-2002.године број становника је доживео стагнацију⁶.

Сеоска подручја су се, за разлику од градског подручја, све до почетка шездесетих година XX века одликовала

околних села. Досељавање становништва из бивших југословенских република чинило је само незнатан део у броју нових становника Ужица.

Пад броја становника који је уследио након 2002. године може се објаснити негативним природним прираштајем. По попису из 2002.године у Ужицу је први пут забележен већи број смртних случајева (864)

⁴ Подаци Завода за статистику воде се по статистичким окрузима.

⁵ Број становника утврђује се коришћењем две различите методе. По апроксимативној процени на бази статистичког круга и површине обухвата, у централном градском подручју живи 13 905 становника, док се по подацима ЈКП Водовод и службе за наплату комуналне таксе долази до броја од 10 482 становника.

⁶ У процесу израде ГУП-а 1991. дошло је до ширења административног градског подручја чиме се објашњава значајна разлика у броју становника градског подручја из 1981. и 1991. године.

⁷ Код података о броју становника из 2005. и 2009. године ради се о проценама Завода за статистику.

од броја новорођених (788). Осим тога, негативан утицај је имала и смртност новорођенчади, која је 2002. године са 19 случајева на 1000 живорођених била 1,9 пута виша него у остатку Србије.

Напокон, идентификује се и тренд одласка младих и образованих мушкараца и жена у веће центре (Београд, Нови Сад) и у иностранство⁸.

Старосна структура

Поред негативног демографског развоја, у Ужицу је приметан и тренд старења становништва. 23% становника је 2002. године било млађе од 19 година, док је 20% популације, односно сваки пети становник, био старији од 60 година.

Старосна структура 2002. године

Просечна старост је износила 39,2 године. Трендови који су уочени на нивоу целог града могу се уочити и у градском подручју, где је 2002. године 18% становника било старије од 60 година. Удео деце и омладине у популацији износио је 24%.

Да би се супротставило процесу демографског старења пре свега треба квалификовати понуду на пољима социјалне заштите, образовања и становања. Осигурањем атрактивних стамбених и услова за запослење ствара се шанса за задржавање младих и образованих људи у граду.

3.2 Прогноза демографског развоја до 2025.

У случају приложених података реч је о прогнози за Ужице која је урађена још 2002. године. Прогноза демографског развоја полази од перспективе позитивног демографског развоја, тако да се у периоду до 2025. прогнозира пораст броја становника на 82 410 становника. Док број становника у сеоским подручјима и даље опада (2002: 22%/2025: 19%), број становника у градском подручју вероватно ће и даље расти (2002: 78%/2025: 81%).

Ова прогноза ипак мора бити узета са резервом. Док годишња статистика за период од 2002. до 2009. године, а самим тим и стварни демографски развој, говоре о негативној тренду демографског развоја у Ужицу (смањење броја становника за -4%), у прогнози се у истом овом периоду предвиђало повећање броја становника за 193 становника.

Прогноза демографског развоја

Година	Укупни број становника	Градско подручје	Сеоско подручје
2002	83.022	64.408	18.614
2005	83.215	64.500	18.373
	81.923*	63.555*	18.368*
2009	79.601*	61.754*	17.847*
2010	83.215	65.554	17.611
2015	83.165	65.975	16.980
2020	82.955	66.145	16.265
2025	82.410	66.402	15.478

*Подаци Републичког завода за статистику

⁸ Овде није реч о званичним статистичким подацима.

4.1 Урбане структуре и јавни простор

Изглед града

Централна градска зона Ужица подељена је у неколико целина које се услед топографских карактеристика и различитих утврђених садржаја могу јасно међусобно разграничити. Река Ђетиња са приобаљем даје печат слици града. Северно од реке су компактне изграђене структуре, док је јужна обала изграђена у појасу широком неколико стотина метара. Дуж Ђетиње се простира зелени појас који је најизраженији у западном делу централне градске зоне.

Средиште централне градске зоне представља Трг партизана око којег је формирана урбана структура. Блокове који се директно наслањају на трг карактеришу веће структуре различитих намена. Рубне локације централне градске зоне користе се, са изузетком неколико великих грађевинских комплекса, доминантно за јавне намене (школе, администрација итд.) и карактеришу их појединачни објекти. У тим деловима града присутна је мешавина стамбене и пословне намене.

Иако центром града доминирају објекти који су изграђени у другој половини XX века, заступљени су и објекти из других периода историје града,

домаћинству живе 2 члана што је далеко испод просека у преосталим деловима града.

На подручју централне градске зоне доминирају велики објекти вишепородичне стамбене изградње, спратности веће од П+5. Већина вишеспратних стамбених објеката изграђена је у периоду између 1961. и 1980. године у препознатљивом архитектонском стилу 70-тих година. Евидентна је велика потреба за модернизацијом и санацијом ових објеката. Идући даље од самог средишта централне градске зоне, доминирају породични стамбени објекти, чија је просечна старост око 40 година, а ове зоне карактерише лоша комунална опремљеност.

У централној градској зони постоји мала понуда расположивих станова, док истовремено услед демографског развоја расте потреба за стамбеним простором. Стамбени фонд се у току протеклих година (2005. до 2009. године) у малој мери повећао, али искључиво као резултат приватних инвеститорских иницијатива. Понуда станова за издавање у закуп у целини је врло лоша. 95% свих станова налази се у приватном власништву, а само 0,3% стамбеног фонда у централној градској зони је у власништву града и издаје се у закуп.

Просечна величина домаћинства на подручју града Ужица

	Централна градска зона	Цео град	Цео град без централне градске зоне
Становници	15.000	83.022	68.022
Стамбене јединице	7.398	30.208	22.810
Ø величина домаћинства	2,0	2,7	3,0

првенствено цркве и јавни објекти (зграда Гимназије и Градска кућа). Из периода средњег века и турског доба одржала се тврђава која се налази на другој обали реке, која је споменик културе и представља знаменитост града.

Становање

У централној градској зони Ужица евидентирано је 7.398 стамбених јединица. То одговара уделу од 24% у укупном стамбеном фонду Ужица. Узимајући у обзир становништво које живи у централној градској зони, у просеку у једном

Јавни простори

Јавне просторе у централној градској зони Ужица начелно одређују две целине: зелени појас дуж реке Ђетиње у западном делу централне градске зоне, као и централно лоциран Трг партизана и његова околине. Велики значај који приобални део има за становнике Ужица показује се између осталог и у резултатима анкете спроведене међу грађанима. Око 70% испитаника навело је реку као најкарактеристичније место у Ужицу. Поред тога наводе се, међутим, недостаци у погледу садржаја и функција. Тако су испитаници навели да јавни

простор дуж обале и путеви ка средишту централне градске зоне нису атрактивно уређени.

Трг партизана као средиште репрезентативног урбаног склопа има велики значај. Овај значајни градски простор се користи за манифестације, друштвене и културне садржаје и као место сусретања. Упркос високом интензитету коришћења и централној функцији трга, објекти на тргу су лошег бонитета. Структура и изглед трга одговарају савременим потребама, а самој физичкој структури је неопходна санација. Такође је неопходно додатно унапредити функционалну повезаност са трговима и јавним просторима у контактної зони.

Потенцијали постојећих објеката и површина

У централној градској зони постоји неколико већих, неискоришћених локација (локација некадашње фабрике текстила на западу, напуштене војне локације на северу, као и локација срушене зграде поште у комплексу Трга партизана). Ове површине су препознате као значајни потенцијали у даљем урбаном развоју централне градске зоне, пошто се налазе на централним локацијама и непосредно се наслањају на постојеће функционалне целине. Такође и недовољно искоришћени објекти, као што су хотели "Турист" и "Палас", нуде потенцијале за будућу трансформацију и усложњавање централних садржаја и намена у централној градској зони.

SWOT АНАЛИЗА

Након разматрања обележја урбане структуре и обликовних карактеристика резултати су резимирани у виду SWOT анализе. Ту су поред анализе урбаних обележја сублимирани и резултати са експертских радионица, манифестације одржане у сврху информисања грађана и њихове партиципације као и пратеће анкете грађана. Из предности и недостатака функција и уређења централне градске зоне могу се извести потенцијали и ризици за њен будући развој. На тој основи формулисана су потребе за интервенцијом и тиме је покренут први корак за дефинисање мера и циљева развоја централне градске зоне.

Предности

Град Ужице смештен је у атрактиван планински и речни предео што централну градску зону чини привлачном

за становање. Средиште централне градске зоне је ослоњено на приобаље реке Ђетиње, тако да у директној близини стамбених зона постоје садржаји за слободно време и рекреацију. Ти садржаји допуњују се културно-историјски вредним објектима као што су средњовековна градска тврђава и стара централа. За градске центре типична мешавина комерцијалних садржаја, услуга, становања и јавних служби, оживљава централну градску зону.

Слабости/мане

Положај града у котлини ограничава могућности даљег ширења и развоја централне градске зоне. Постојећи потенцијал површина (земљишта) не користи се у довољној мери, тако да ниво урбане развијености централне градске зоне тренутно не одговара постојећим потребама. Код постојећег грађевинског фонда постоје велике потребе за санацијом што умањује атрактивност појединих делова централне градске зоне. Уз све то, постоји проблем бесправне градње на падинама које окружују централну градску зону, што нарушава њену функционалност и изглед. Јавни простори не поседују довољно садржаја, а приметан је и недостатак директне везе између јавних тргова.

Потенцијали/шансе

Географски положај централне градске зоне нуди могућност за профилисање и проширење атрактивних стамбених локација. За проширење понуде станова и могућности снабдевања у централној градској зони нуде се многобројне потенцијалне локације у непосредном окружењу средишта централне градске зоне. У повезивању и развоју тих површина лежи шанса да се профилишу намене и функције у централној градској зони и да се иста тиме развије.

Ризици

Ако се постојећи недостаци у централној градској зони не уклоне, прети и пропадање суседних функционалних целина и тргова. Последица је губитак функција комерцијалних, услужних и привредних локација. Тиме би централна градска зона изгубила своју атрактивност и виталност, али и своју снабдевачку функцију за околни регион. Тако би се изгубио културно-историјски значај централне градске зоне Ужица за регион Западне Србије.

ПОТРЕБЕ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈОМ

Застој у спровођењу мера модернизације и санације грађевинског фонда

За већи број објеката, услед старости, лошег бонитета и застареле опреме, неопходне су значајне мере модернизације и санације. Изглед града Ужица нарушен је у великој мери потребом за модернизацијом грађевинских комплекса у централној градској зони који формирају слику града. У стамбеном фонду постоји потреба за енергетском санацијом како би се побољшали еколошки услови. Уклањање ових недостатака знатно би побољшало атрактивност централне градске зоне и квалитет живота.

Додатно коришћење/ ревитализација недовољно коришћених површина и објеката

Централна градска зона Ужица на значајним локацијама поседује недовољно искоришћене површине и напуштене објекте. Да би се спречило даље нарушавање изгледа града и предупредило функционално слабљење суседних централних локација неопходно је да се те површине средњорочно трансформишу у нове намене и интегришу у урбани развој централне градске зоне. У ту сврху потребне су

циљно оријентисане стратегије за привођење расположивих површина на централним локацијама новој намени.

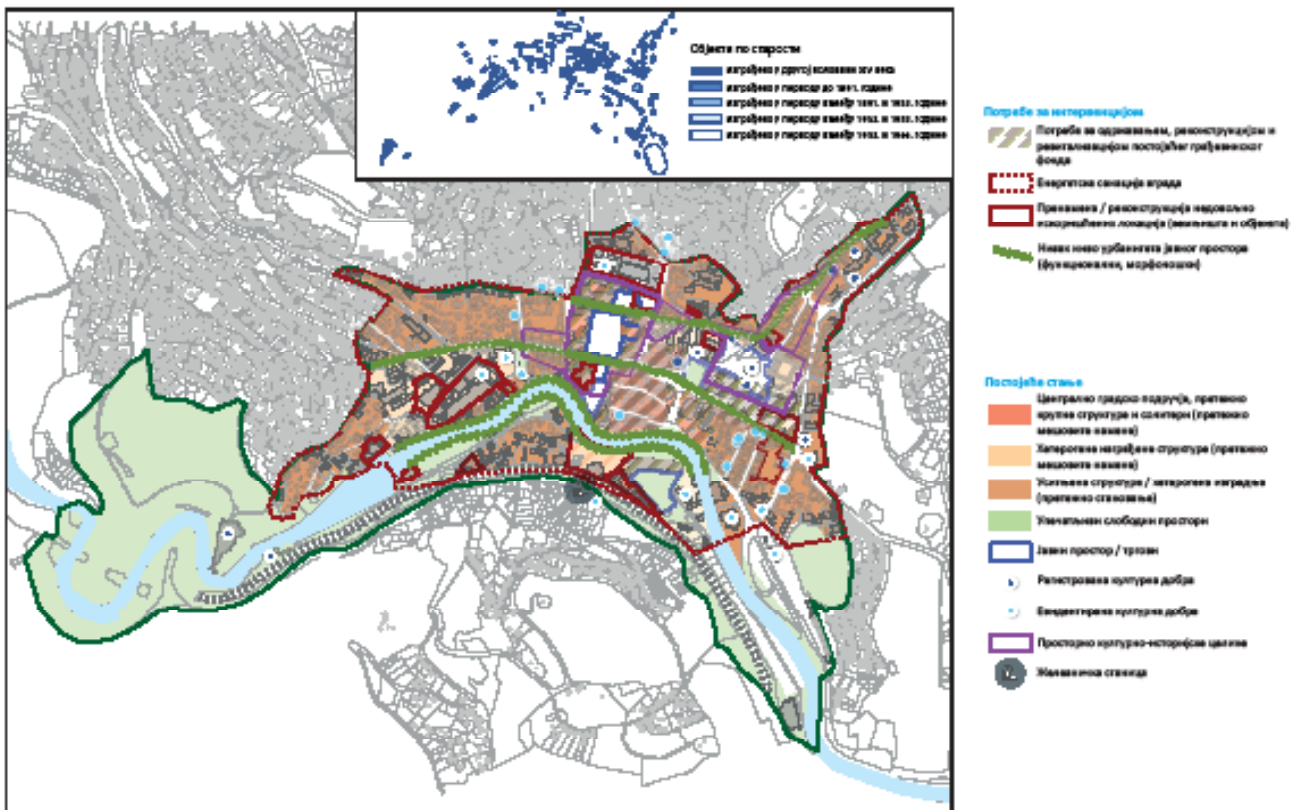
Побољшање уређења и функционалности јавног простора

Услед недостатка инвестиција и одржавања, јавни простор централне градске зоне Ужица налази се у лошем стању. Улице и јавни простори су неадекватно уређени и само делимично поседују уређене пешачке комуникације и тротоаре. Квалитет боравка у значајним градским просторима умањен је недостатком садржаја. Значајна места за боравак као што су обала реке и централне трговачке улице нису у довољној мери међусобно повезани.

Јачање функције приобаља као слободног простора који карактерише град

Специфична топографија приобаља реке Ђетиње чини карактеристичним градски и јавни простор. Из значаја реке као симбола града проистиче и потреба за новим просторним дефинисањем приобаља. Досадашње уређење показује недостатке који су у супротности са посебном улогом овог слободног простора као везивног елемента и јавне површине. Нису искоришћене могућности да се приобаље директније повеже са суседним целинама централне градске зоне.

Стратегија интегралног урбаног развоја / Урбане структуре и јавни простор

Закључак SWOT анализе – Урбане структуре и јавни простори

Предности

- атрактиван положај на реци
- интересантан грађевински фонд
- за градске центре типична мешовитост намена

Недостаци

- ограничене развојне могућности
- лоше стање изграђених структура
- недовољно/претерано коришћење централних локација

Потенцијали

- атрактивна стамбена зона
- развој недовољно коришћених површина

Ризици

- опадање нивоа урбанитета⁹
- губитак атрактивности и значаја
- централне градске зоне

Потребе за интервенцијом

- потреба за мерама модернизације и санације грађевинског фонда
- енергетска санација стамбеног фонда
- додатно коришћење/ трансформација недовољно коришћених површина и објеката
- побољшање уређења и функционалности јавног простора
- јачање функције приобаља као значајног јавног простора који карактерише град

⁹ "Низак ниво урбанитета", то јест "урбани дефицит" подразумева недовољно обликован јавни простор, лоше стање грађевинског фонда, прекомерно или недовољно коришћење простора (објеката и земљишта).

4.2 Саобраћај, комунална инфраструктура и животна средина

Међуградски/регионални саобраћај

Ужице је доступно са два државна правца: ДП I реда бр.5 и ДП I реда бр.21. Најзначајнији саобраћајни правац пролази јужно од реке Ђетиње у правцу исток-запад и преко њега се остварује веза са саобраћајним правцем Чачак – Пожега - Вишеград (Босна и Херцеговина). Ужице је у правцу север-југ преко ДП I реда бр.21 повезано са градовима Ваљево, Косјерић у правцу севера, односно са Златибором и Црном Гором ка југу. Преко државних путева првог и другог реда који пролазе кроз централну градску зону, остварује се веза са аеродромом Поникве и Бајином Баштом.

Паралелно са током реке кроз градско подручје Ужица пролази једноколосечна железничка пруга Београд - Бар (Црна Гора), у укупној дужини од 12.5 километара. Централна железничка станица налази се на југу централне градске зоне, непосредно уз комплекс међуградске аутобуске станице.

Градски саобраћај

Уличну мрежу у централној градској зони због специфичне топографије карактерише неправилност и густина матрице. То доводи до проблема у функционисању саобраћаја централне градске зоне, пошто су регулације на деловима мреже веома уске, а радијуси кривина веома мали. Осим тога делимично лоше стање коловоза и саобраћајне инфраструктуре као и интензиван транзитни саобраћај доводе до оптерећености главних градских саобраћајница.

Саобраћај се поред главних саобраћајница одвија преко мреже секундарних улица које преузимају снабдевачку функцију за стамбене и комерцијалне садржаје унутар централне градске зоне. Интензитет саобраћаја у секундарној уличној мрежи по правилу је мањи у односу на главне саобраћајнице.

Због карактеристичне топографије у области мирујућег саобраћаја остварени су ограничени капацитети. Претежно уски улични профили не омогућавају довољно простора за паркирање унутар регулације улица. Поред паркинг места која се налазе дуж саобраћајница реализована су паркиралишта на слободним површинама у

централној градској зони, а одређени капацитети се остварују спорадично у гаражама. Јавни саобраћај у централној градској зони одвија се преко локалних аутобуских линија. Поред тога постоји интензиван такси саобраћај. У оквиру анкете показало се да пешачење и коришћење аутомобила спадају у најчешће облике кретања у централној градској зони Ужица. Јавни локални саобраћај према резултатима анкете за мобилност унутар централне градске зоне има секундарну улогу.

Комунална инфраструктура

Водовод и канализација

Водоснабдевање Ужица је у надлежности ЈКП „Водовод“. Системи водовода показују значајне недостатке услед дотрајалости и амортизације материјала. Тако на појединим местима долази до губитака у систему и до 40%.

Канализациони систем је застарео и ниског нивоа функционалности. Постоји градска канализација, али се отпадне воде непречишћено испуштају у Ђетињу. Планирана је изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода, али то до сада није реализовано. Индустријске отпадне воде испуштају се у градску канализацију, али се претходно врши третман ових вода. Не постоји одвојени канализациони систем који врши сепарацију комуналних отпадних вода и атмосферских вода. Атмосферске воде углавном се површински уливају у отворене водотокове. Тиме повремено долази до загађења Ђетиње.

Грејање

Снабдевање топлотном енергијом у централној градској зони врши се делимично преко система даљинског грејања у надлежности ЈКП „Градска топлана Ужице“ као и преко појединачних топлотних подстаница. У систему даљинског грејања се за производњу топлотне енергије користи готово искључиво мазут. Дистрибуција топлотне енергије се врши подземним водовима. Грејање се обезбеђује и индивидуално. При томе се пре свега користи чврсто гориво (угаљ, дрво). У току зимских месеци, услед пре свега индивидуалног, углавном конвенционалног начина грејања долази до велике загађености ваздуха.

Квалитет ваздуха и оптерећеност буком

Квалитет ваздуха редовно се контролише преко мерних станица. На неколико места мере се концентрације чађи, сумпор-диоксида (SO_2), азот-диоксида (NO_2) и других карактеристичних штетних материја које настају пре свега услед сагоревања чврстих и течних горива приликом грејања, моторног саобраћаја и индустрије. При томе је упадљиво да је оптерећеност ситним честицама чађи натпросечно висока.

Моторизовани саобраћај поседује значајан удео у емисијама штетних материја. При томе велики број застарелих аутомобила са високим емисијама штетних материја доприноси повећаној загађености ваздуха. Пошто број аутомобила константно расте, дискутабилно је побољшање квалитета ваздуха.

Загађење изазвано процесима сагоревања додатно је поштрено топографским и микроклиматским специфичностима Ужица. Централна градска зона налази се у дубокој котлини што у случајевима температурне инверзије често доводи до формирања смога. Услед инверзије не одвија се размена ваздуха са вишим ваздушним слојевима тако да концентрација честица загађења у котлини расте.

Посебно зими у току грејне сезоне појачано долази до појаве зимског смога. Лети високи удео изграђених површина поспешује брзо загревање и прегревање централне градске зоне. Велике изграђене структуре у централној градској зони ометају неопходну циркулацију ваздуха са вишим ваздушним слојевима што је појачано природним просторним карактеристикама. Тако се и лети штетне материје из саобраћаја и индустрије концентришу у котлини. У току предходне две године у централној градској зони вршено је систематско мерење буке на 14 локација. Распоживи резултати мерења показују да на свим мерним местима долази до готово перманентног прекорачења граничних вредности буке како у току дана, тако и у току ноћи. Као главни извор буке наводи се моторизовани саобраћај.

Квалитет воде

Квалитет воде Ђетиње на профилу Градске плаже прати се више од 10 година. Градска плажа изграђена је на отвореном току реке Ђетиње, тако да њен квалитет зависи од активности у горњем току, првенствено због нерегулисаних канализационе мреже у насељу Турица. Појачаним инспекцијским надзором у летњем периоду квалитет воде на Плажи одржава се на задовољавајућем нивоу.

SWOT АНАЛИЗА

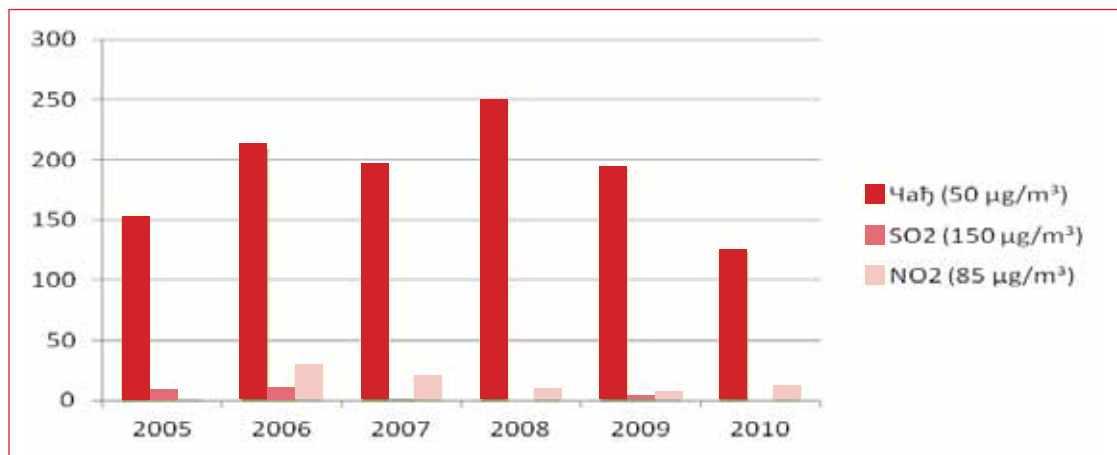
Предности

Због свог централног положаја у Златиборском региону, Ужице представља значајно саобраћајно чвориште западне Србије са директним саобраћајним везама са суседним земљама Црном Гором и Босном и Херцеговином. Саобраћајна доступност централне градске зоне је добра услед повезаности са главним путним и железничким правцима.

Недостаци/мане

У Ужицу не постоје обилазне саобраћајнице, па се већи део свакодневног саобраћаја одвија кроз средиште централне градске зоне. Интензивни транзитни саобраћај, густа улична мрежа и застарели аутомобилски фонд константно доводе до високог саобраћајног оптерећења. Услед растућег броја аутомобила може се очекивати повећање загађености ваздуха и оптерећености буком. Дотрајали водови водовода и канализације у великој мери угрожавају квалитет животне средине. Висока потрошња фосилних горива пре свега у зимским месецима доводи до значајног угрожавања квалитета становања и боравка у централној градској зони.

Број дана/години са прекорачењем граничних вредности штетних материја (Мерна станица ПИО)

Потенцијали/шансе

Постојећи планови за растерећење саобраћаја пружају добру основу за унапређење стања саобраћаја у централној градској зони. Модернизација комуналне инфраструктуре пружа шансу да се повећа атрактивност града и да централна градска зона постане покретач развоја у региону. Са тиме повезано побољшање квалитета животне средине унапређује подручје централне градске зоне као локацију за становање и живот.

Ризици

Велики интензитет саобраћаја у централној градској зони у случају даљег повећања доведће до преоптерећења постојеће саобраћајне мреже и најзад до колапса у функционисању. Уз то долази повећано загађење ваздуха које у великој мери угрожава здравље становника централне градске зоне и које ће у датом тренутку драстично умањити квалитет живота у граду.

ПОТРЕБЕ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈОМ

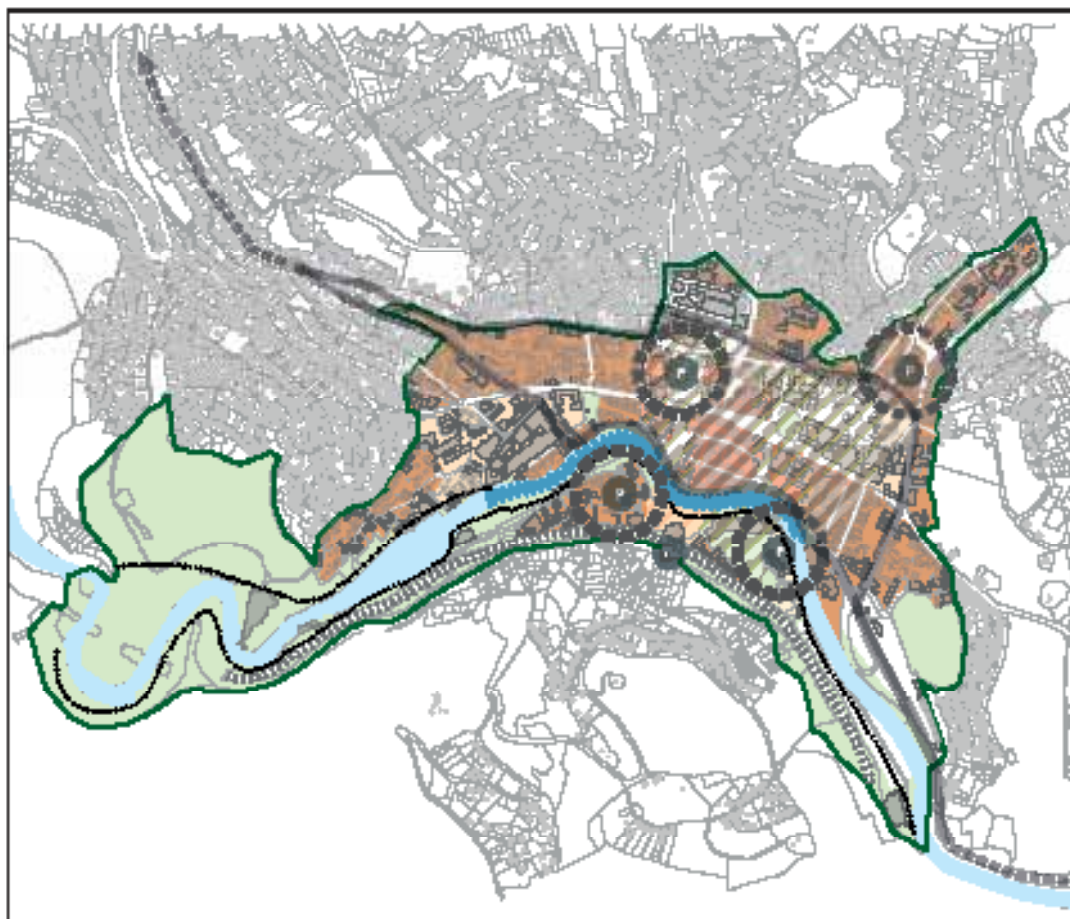
Лош квалитет становања и боравка услед негативних утицаја на животну средину

Високи нивои буке и емисија штетних материја умањују квалитет боравка и становања Средишњи делови централне градске зоне највише су угрожени високом концентрацијом саобраћаја. Да би се могле осигурати постојеће стамбене и централне функције апсолутно је неопходно растерећење централне градске зоне од саобраћаја. Тек тада могу се предузети даљи кораци за повећање атрактивности ове зоне.

Побољшање квалитета речне воде

Застарела комунална инфраструктура све више погоршава квалитет воде Ђетиње. Испуштање непречишћених отпадних вода уништава не само биљни и животињски фонд околних речних

Стратегија интегралног урбаног развоја / Саобраћај и заштита животне средине

Постојеће стање

- Централно градско подручје, првобитно кружне структуре и осмилаци (претежно недовољне површине)
- Запотребна наредна структура (претежно недовољне површине)
- Успела структура / извршена изградња (претежно становање)
- Успешан слободан простор

Минимална стања

- Потреба за интервенцијом
- Неважимо квалитета јавног простора због загађења животне средине
- Побољшање квалитета речне воде кроз модернизацију и проширење комуналне инфраструктуре

Недовољна површина за пешачење и бициклически саобраћај

- Дефицит паркинга простора
- Нетривијална саобраћајна путева или центри града

и планинских предела, већ угрожава и коришћење приобаља као значајног локалног простора за рекреацију у централној градској зони Ужица. Недостају сепарациони канализациони системи помоћу којих се отпадне воде могу циљано пречишћавати и испуштати. Побољшање квалитета речне воде може успети само изградњом комуналне инфраструктуре.

Недовољна повезаност пешачких и бициклистичких стаза

Организација саобраћаја у централној градској зони превасходно је усмерена на моторизовани индивидуални саобраћај. Услед емисија штетних материја и буке потребно је редуковати саобраћај и истовремено подржати еколошке врсте саобраћаја. Пре свега у приобаљу потребне су пешачке и бициклистичке стазе које међусобно повезују целине централне градске зоне. Осим тога морају се развити понуде у јавном локалном саобраћају да би се створиле алтернативе за индивидуално коришћење аутомобила.

Недовољан број паркинг места

Актуелна понуда паркинг места у централној градској зони јако је ограничена. Недостају могућности за паркирање на ободу зоне тако да се возила могу паркирати у близини институција и послови обављати пешке. Истовремено се мора проширити понуда за пешаке и побољшати уређење пешачких стаза.

Изградња градских обилазница

Већина свакодневног аутомобилског саобраћаја пролази кроз централну градску зону. Није реализована могућност искључење транзитног саобраћаја из централне градске зоне, тако да оптерећеност издувним гасовима и буком интензивно расте, пре свега у периодима најживљег саобраћаја. Изградњом градских обилазница велики део аутомобилског саобраћаја могао би да се измести из централне градске зоне, чиме би се значајно побољшали услови животне средине.

Закључак SWOT анализе – Саобраћај, комунална инфраструктура и животна средина

Предности

- централни положај у региону
- добре могућности повезивања

Недостаји

- велика оптерећеност саобраћајем
- лоша комунална инфраструктура
- високи негативни утицаји на животну средину
- непостојање градске обилазнице („прстен око централне градске зоне“)

Потенцијали

- централна градска зона
- одржива модернизација инфраструктуре
- побољшање квалитета животне средине

Ризици

- колапс саобраћаја у централној градској зони
- повећање емисије штетних материја
- угрожавање здравља грађана

Потребе за интервенцијом

- лош квалитет становања и боравка због негативних утицаја на животну средину
- побољшање квалитета речне воде модернизацијом и проширењем система комуналне инфраструктуре
- недовољна покривеност пешачким и бициклистичким стазама и недостатак понуда јавног локалног саобраћаја
- дефицит капацитета за паркирање
- изградња обилазнице („прстен око централне градске зоне“)

4.3 Привреда и туризам

Привредна структура

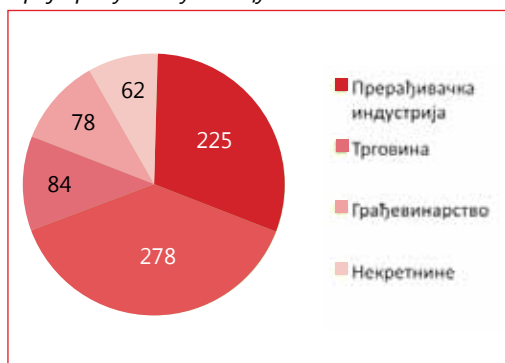
Прерађивачка индустрија у односу на број запослених представља најјачу грану у структури локалне привреде Ужица. Такође значајне привредне гране су металопрерађивачка

колико их је било 2005. године на 5.579 у 2010. години. Ако се развој броја незапослених посматра одвојено према половима, показује се да је посматрано у целокупном периоду као незапослено било пријављено апсолутно више жена него мушкараца.

Најважније привредне гране у Ужицу

Број предузећа у Ужицу

индустрија, текстилна и дрвнопрерађивачка индустрија. Нешто слабије заступљени су сектори саобраћајних и превозних предузећа, грађевинска индустрија и трговина и услуге. 2010. године спољнотрговински промет у Ужицу достигао је вредност од око 1 милијарде динара, од чега је око 512 милиона чинио извоз и 498 милиона увоз. 2011. године већ је у периоду од јануара до јуна остварен промет од 892 милиона динара. Протеклих година обим спољне трговине доживљава константан пораст у корист извоза, па су тако остварени извозни суфицити. Најзначајнија извозна добра су алуминијум и бакар са заједничким уделом од 81%. Ако се посматрају 4 најдоминантније привредне гране и број предузећа која послују у њима, показује се да већина предузећа послује у области трговине. Трговински сектор чине првенствено мала предузећа. Ту спадају мала трговинска предузећа, мала и средња угоститељска предузећа, као и предузећа у области туризма и занатства. Прерађивачка индустрија карактеристична је по великим предузећима.

Запошљавање и незапосленост

Од 2005. године може се уочити константно смањење броја запослених. Паралелно са тиме опао је и број незапослених са око 10.000

Просечна нето примања

Просечна нето примања у 2011. години су износила 366 евра месечно што је око 10% изнад просечних нето примања у Републици Србији (331 евра). Из тога се може закључити привредни значај Ужица.

Локације за услужне делатности и малопродајне објекте

Услед брзог и делом неконтролисаног раста стамбених насеља, изван централне градске зоне се готово и нису развили комерцијални центри и објекти за снабдевање. Тако је централна градска зона Ужица до сада поседовала најзначајнију трговачку и снабдевачку функцију са понудама услужног и малопродајног сектора. Главну локацију за комерцијалне садржаје и шопинг центре унутар централне градске зоне представља улица Димитрија Туцовића. Додатни капацитети за снабдевање постоје у непосредној близини центра.

Упркос свему наведеном угрожено је функционисање централне комерцијалне зоне. Све већа концентрација пре свега коцкарница и кладионица угрожава виталну трговинску структуру и доводи до девалвирања централних

трговинских локација („trading down“). И индивидуални стамбени објекти који се налазе на комерцијално атрактивним локацијама такође спречавају ефикасно искоришћавање капацитета централних локација. У складу са плановима града предвиђено је да се једнопородичне куће у средишту централне градске зоне замене вишеспратним пословним и стамбеним објектима. Недовољан квалитет уређења у јавном простору централне градске зоне доводи до све већег губитка атрактивности што се такође лоше одражава на привредну структуру централне градске зоне.

Туризам

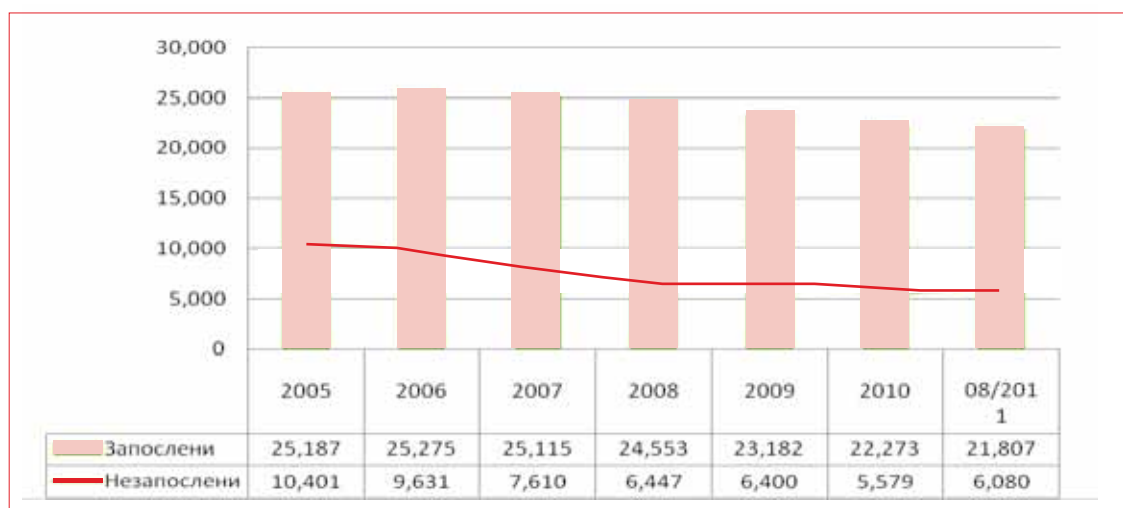
У просторном плану Републике Србије Ужице је наведено као „национални центар друге категорије“ и као градски туристички центар. Ова квалификација заснована је на атрактивном положају града у долини реке, као и на близини туристичког планинског центра Златибор. Ради бољег маркетиншког пласмана Ужица 2006. године отворен

је туристички информативни центар.

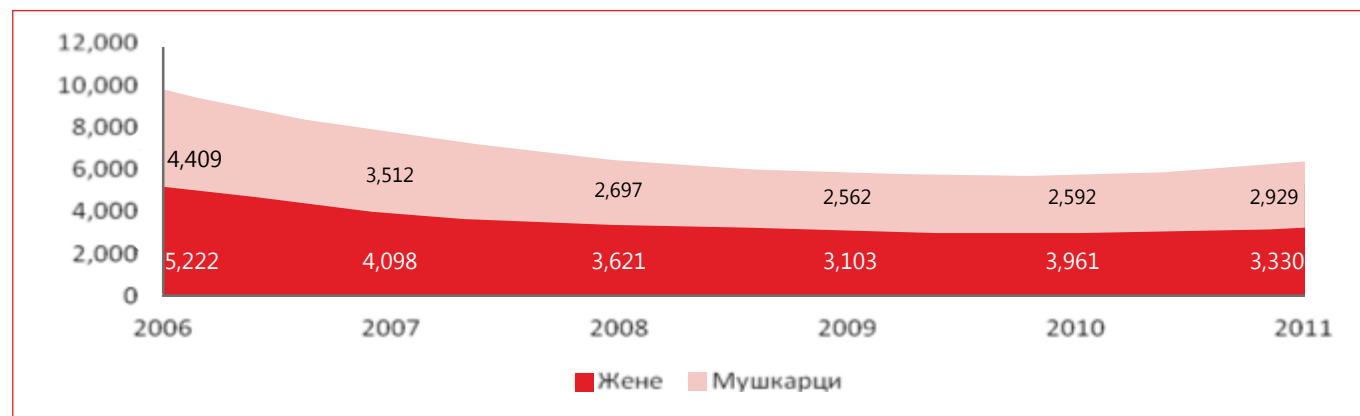
Заправо, број туриста се повећао од 2006. године, када је забележено око 10.640 посета. 2010. године овај број се већ кретао око 38.323 посета. Паралелно са тим, порастао је и просечан број ноћења. Док је удео страних посетилаца релативно низак, посетиоци из целе земље у Ужице и околни Златиборски регион долазе пре свега ради одмора и рекреације.

Остварени приходи од туризма су од 2005. године порасли са повећаним бројем посетилаца. То важи и за целокупно подручје града. Туристичка инфраструктура у централној градској зони показује јасне дефиците. Тако у овом подручју постоје два хотела који су запуштени. Други капацитети за ноћење налазе се изван централне градске зоне у рубном подручју Ужица. Такође и понуда угоститељских и услужних објеката није довољна за већи број посетилаца. Осим тога постоје инфраструктурни дефицити као што су лоше одржавана путна мрежа и лоше стање железничког саобраћаја, који спречавају даљи туристички развој централне градске зоне.

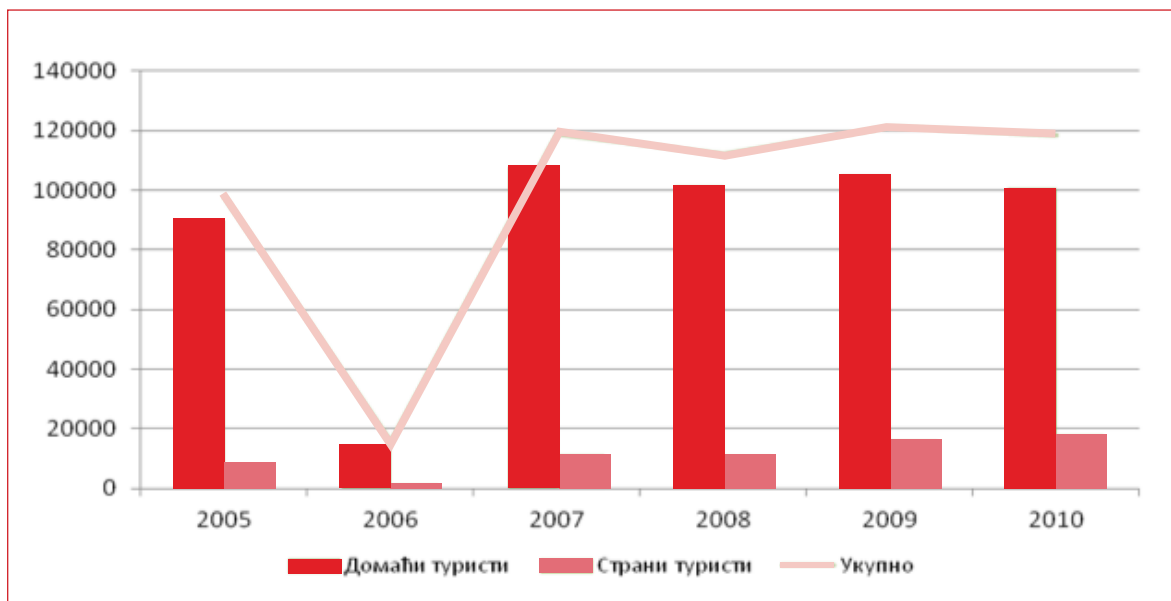
Развој запослености и незапослености у Ужицу (2005-2008/2011)

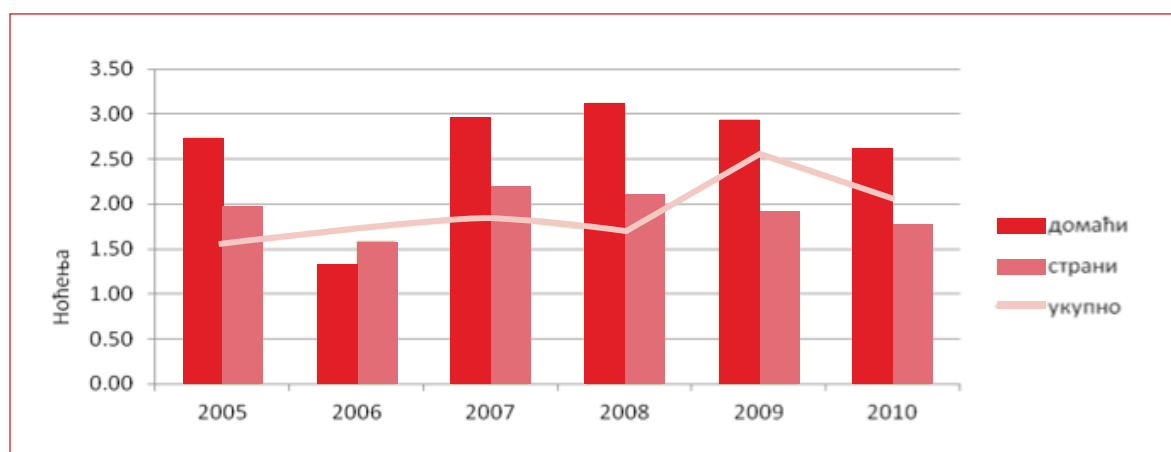
Развој незапослености према полној структури 2006-2011

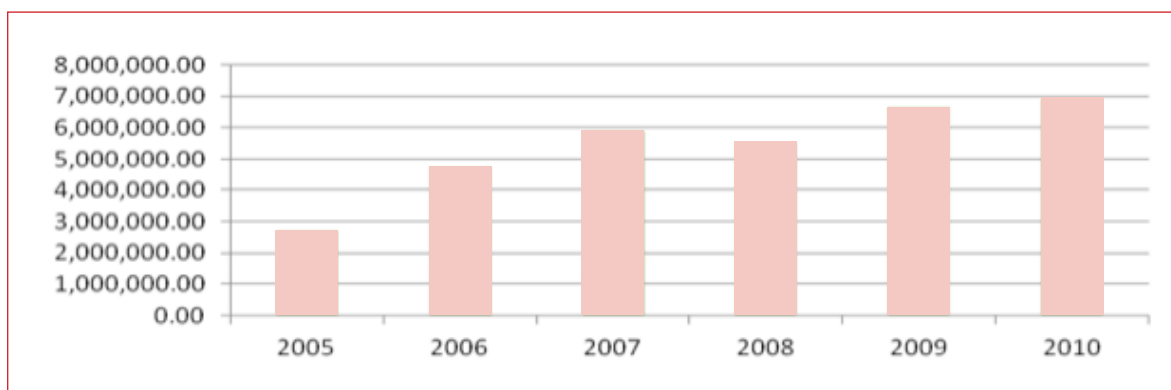
Број ноћења у Ужицу 2005-2010

Просечно трајање боравка у Ужицу 2005-2010

Приходи од туризма

SWOT АНАЛИЗА

Предности

Ужице представља регионални привредни центар. Централна градска зона са својим главним пословним локацијама представља најзначајније место за малопродајне и услужне објекте за целокупно подручје града. Централна градска зона такође представља значајно место снабдевања за околни Златиборски туристички регион.

Недостаци/мане

Упркос растућим приходима од трговине постоји нестабилан развој степена запослености, док је ниво незапослености релативно висок. Превасходно монотона и слаба привредна структура тренутно пружа мало могућности за покретање привредног развоја града Ужица. Малобројне главне пословне локације не користе се ефикасно и осим тога су девалвиране садржинским и функционалним недостацима у јавном простору. Туристички потенцијал централне градске зоне не користи се у довољној мери. Упркос положају у средишту туристички атрактивног подручја и функцији снабдевача Златиборског региона недостају смештајни капацитети, као и систем усмеравања којим би се туристичке понуде централне градске зоне сврсисходно међусобно повезале.

Потенцијали/шансе

Централна градска зона Ужица поседује велики потенцијал за развој туристичке инфраструктуре. Саобраћајни услови (повезаност са железничком пругом, близина магистралних саобраћајница) пружају јако добру основу за то – Ужице је јако добро интегрисано у регионалну саобраћајну мрежу. У будућности се постојећи потенцијали расположивих локација могу искористити за развој културних и рекреативних садржаја. Већ предузете мере за маркетиншки пласман (нпр. информативни центар у централној градској зони) пружају добро полазиште за даљи развој Ужица као туристичке локације.

Ризици

Смањење броја запослених у току протеклих година показује да се морају развити одрживе привредне структуре да би се стабилизовао број запослених и створила нова радна места. Опасност за развој централне градске зоне постоји и у повећању броја незапослених, са тиме повезаном губитку куповне моћи и најзад у пропадању пословних локација у централној градској зони.

ПОТРЕБЕ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈОМ

Повећање атрактивности недовољно коришћених локација у главним пословним зонама

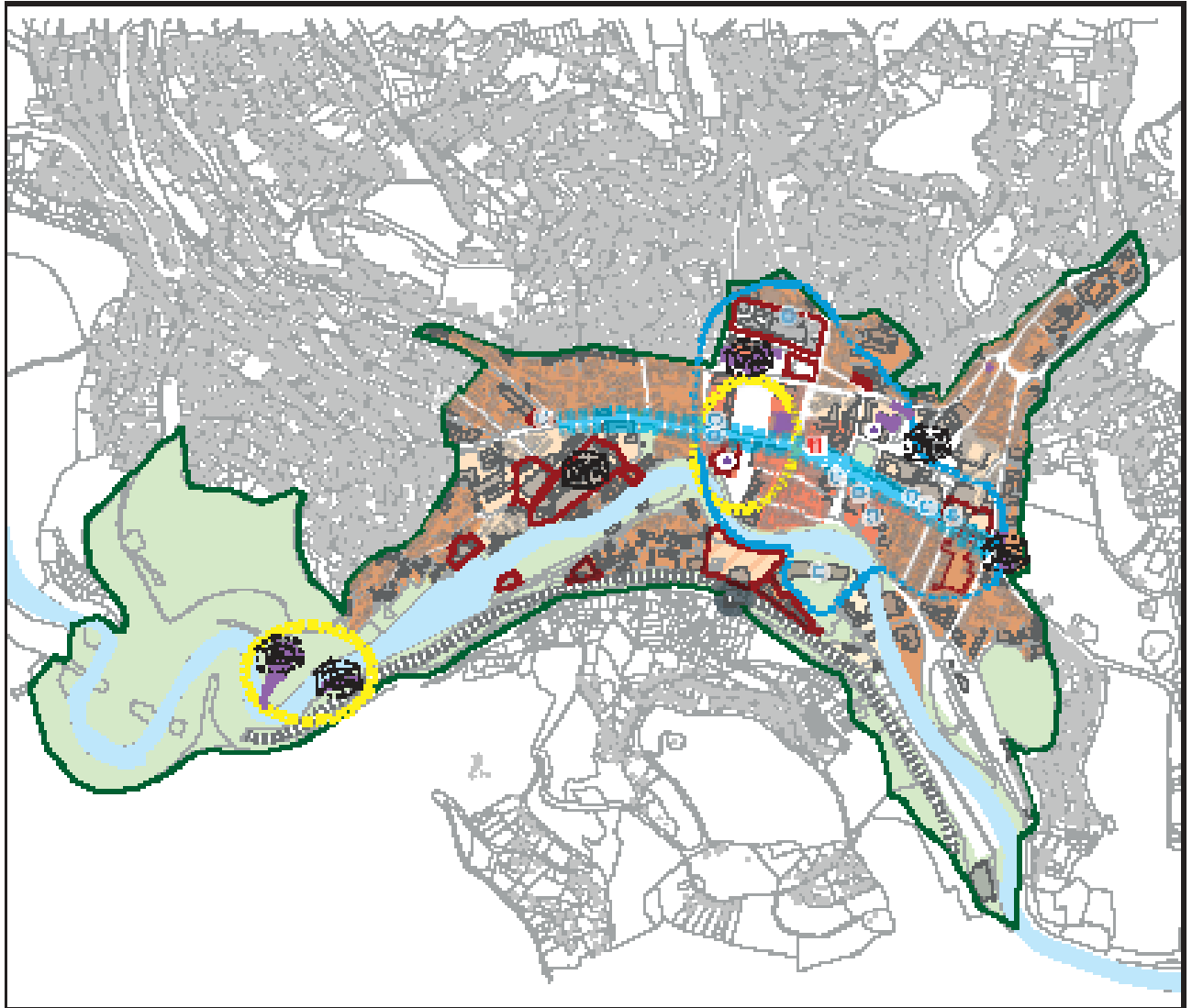
Недовољно искоришћене локације и објекти умањују атрактивност централне градске зоне као пословне зоне. Овде су неопходне циљно оријентисане стратегије за трансформацију, како би се потенцијал расположивих централних локација могао укључити у развој централне градске зоне. Тиме би се могле ојачати и главне пословне локације у централној градској зони, а тиме и снабдевачка функција. Ограничени просторни капацитети у централној градској зони захтевају истовремено ефикасно коришћење постојећих капацитета, а тиме и укључивање потенцијално расположивих локација.

Даљи привредни развој централне градске зоне

Увођењем инструмената за усмеравање структуре предузећа на главним пословним локацијама, између осталог формирањем зоне унапређеног пословања (business improvement district), може се дати допринос функционалном и садржинском јачању централне градске зоне. Повезивање привреде и образовања отвара могућности за стварање креативних и иновативних облика привређивања. Тиме се може допринети диверсификацији привредне структуре, а тиме и стабилизацији централне градске зоне.

Умрежавање и усложњавање туристичких локација и понуда

Туристички потенцијал централне градске зоне до сада није искоришћен у довољној мери. Централна градска зона Ужица поседује многобројне знаменитости и културне установе, али оне нису презентоване на адекватан начин. Недостају путокази, знакови и функционална повезаност тих локација. Неопходно је да се културне и рекреативне понуде сврсисходно међусобно допуне како би се створио јединствен идентитет централне градске зоне. Осмишљавањем додатних понуда, као што су културни догађаји или годишње манифестације, може се повећати привлачност централне градске зоне и тиме привући већи број посетилаца.

Потребе за интервенцијом

- Надземно историјско површје на централним локацијама за пословање
- Основна зона унапређеног пословања (ВЗО)
- Недостатак везаности и дугина туристички локације и понуда (свајаткини магацинати, туристичка сигнализација)
- Брзина квалификације регионалног карактера

Постојеће стање

- Увеличани слободни простори
- Културни садржаји
- Главна локација за сектор услуга и индустрије
- Туристички чворови / пејзаж и трговни центри
- Туристички информативни центар
- Зона
- Национална станица

Закључак SWOT анализе – Привреда и туризам

Предности

- диверсификована понуда терцијарног сектора
- централна градска зона као комерцијална зона

Недостаци

- неатрактивне пословне локације
- непостојање туристичке инфраструктуре
- неадекватна презентација и сигнализација
- недостатак смештајних капацитета

Потенцијали

- градски туризам
- саобраћајна доступност локације
- туристички пласман

Ризици

- губитак функције центра
- опадање привредне активности

Потребе за интервенцијом

- повећање атрактивности недовољно коришћених локација у главној комерцијалној зони
- даљи привредни развој централне градске зоне
- формирање зоне унапређеног пословања (business improvement district)
- недостатак умрежавања и усложњавања туристичких локација и понуда
- годишње регионалне манифестације

4.4 Образовање, култура и социјална заштита

Образовање

Образовна структура у Ужицу обележена је великим бројем становника са завршеном средњом школом. Готово 50% (32.915 становника) становника старијих од 15 година поседује средњу стручну спрему. Са нижом стручном спремом је 3.536 становника (4,2% становника старијих од 15 година) и тиме 1,5% мање од српског просека (5,7%). У области вишег образовања 8.018 становника (11,5% становника старијих од 15 година) поседује високу школску спрему. Ови подаци показују постојећи потенцијал добро образованих и квалификованих младих људи и са тиме повезани потенцијал радне снаге који представља значајан фактор привредног развоја града.

Образовна структура (становници старији од 15 година)

	релативно (%)	апсолутно
Ниска стручна спрема	4,2	3.536
Средња стручна спрема	47	32.915
Виша и висока стручна спрема	11,5	8.018

Предшколске установе

У централној градској зони Ужица налази се 4 од укупно 8 градских предшколских установа. Поред бриге о деци старости од 18 месеци до 7 година, ове установе обављају и предшколску наставу као припрему за полазак у основну школу. Постојеће предшколске установе су просторно неравномерно дистрибуиране, пошто не поседују сви делови града обухваћени генералним урбанистичким планом предшколску установу. Инвестициона средства су утрошена на санацију, модернизацију и адаптацију два објекта. Имајући у виду важеће стандарде, постојећи просторни капацитети предшколских установа могу се оценити као неодговарајући. Поређење изграђене површине свих предшколских установа показује велике неравномерности у погледу расположиве површине по детету. Само две предшколске установе у централној градској зони („Полетарац“ и „Зека“) испуњавају прописани стандард од 8м² изграђене површине по детету. Сличну ситуацију имамо и у случају површине комплекса. Минимум од 30м² по детету у целом граду испуњен је само у једној предшколској установи. Најнеповољнија ситуација је у предшколским установама у централној градској

Искоришћеност капацитета предшколских установа у централној

* Стандард 8м² по детету / **30 м² по детету

зони „Бамби“ и „Невен“ чија површина по детету од око 5м² износи шест пута мање од захтеваног стандарда. Ради превазилажења недостатка просторних капацитета покренуте су приватне иницијативе. Тако у централној градској зони ради већ неколико приватних вртића да би се покрила потреба за новим местима.

Основне школе

У градском подручју основношколско образовање одвија у шест основних школа са једним истуреним одељењем (школским депандансом) са четири разреда. Оне су неравномерно распоређене. Тежиште представља централна градска зона у којој се налази четири основних школа.

Већина школских објеката саграђена је после 1945. године. Најстарији школски објекти „Прва основна школа Краља Петра II“ налазе се у централној градској зони. Саграђена је 1884. године и спада у најстарије зграде у граду.

Школске године 2011/12 укупно 6024 ученика је похађало основну школу. Постојећи број места у основним школама остао је неизмењен у протеклих 20 година. Од 2001. године уложена су значајна инвестициона средства у санацију и адаптацију постојећих школских објекта. Упркос томе и даље постоје недостаци пре свега у погледу просторних капацитета као и опремљености школских објекта (недостатак кабинета, просторија за стручну наставу, спортских сала и спортских терена, застарели санитарни чворови). Од шест основних школа само три испуњавају

захтевани стандард површине од 20м² по детету. Највећи недостаци постоје у основној школи „Душан

Искоришћеност капацитета основних школа у централној градској зони

* Стандард 6м² по детету / **20 м² по детету

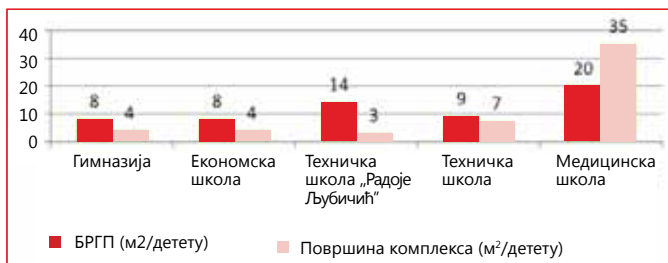
Јерковић“ чија је површина од око 5м² по ученику знатно испод захтеваног стандарда. Услед недостатка просторија у основним школама настава се одвија у две смене.

Средње школе

У Ужицу се васпитни и образовни рад одвија у шест средњих школа. Од тога се пет школа налази у централној градској зони. Гравитационо подручје средњих школа поред подручја града Ужица обухвата и друге општине Златиборског округа. Из суседних општина долази око 600 деце да би у Ужицу похађало основну и средњу школу. Око 50% ванградске деце смештено је у школске домове. Потребан капацитет од 300 кревета великим делом се покрива преко дома за децу и омладину „Петар Радовановић“ (200 кревета). Из тога проистиче дефицит од око 100 кревета.

Школске године 2011/12 укупно је 4259 ученика похађало средње школе (75% популације између 15 и

Искоришћеност капацитета средњих школа у централној градској зони

*Стандард 6м² по детету / **20 м² по детету

19 година). У средњим школама као и у предшколским и основношколским установама постоји мањак капацитета као и недостатак учионица и кабинета. Услед тога неке школе деле исту зграду, односно настава се одвија у две смене. Главни проблем представља недостатак могућности за спровођење наставе физичког васпитања (спортска сала, спортски терени) тако да постојеће објекте користи неколико школа заједно. Укупно за шест средњих школа на располагању су три спортске сале. Неопходне инвестиције у уређење и проширење средњошколских установа до сада нису реализоване.

Остале школе

Ужице на нивоу основношколског и средњошколског образовања поседује школу за децу оштећеног слуха “Миодраг В. Матић” као и Музичку школу “Војислав Лале Стефановић”.

Високе школе

У Ужицу се налази Учитељски факултет Универзитета у Крагујевцу као и Висока пословно-техничка школа струковних студија. Учитељски факултет основан је као део универзитета у Крагујевцу 1993. године и школске 2011/12 је имао укупно уписано 1.000 студената (6% укупног броја студената универзитета у Крагујевцу). Висока пословно-техничка школа налази се у централној градској зони и образује укупно 1.600 студената у шест студијских група. Од око 2.600 студената у Ужицу 60% долази из суседних општина и других градова Србије. Ужице тиме представља значајан регионални универзитетски и образовни центар. Услед великог броја студената који долазе изван града уз истовремено мале капацитете у постојећем студентском дому у Турици¹⁰ постоји такође недостатак смештајних капацитета за студенте. Важећи планови града предвиђају изградњу студентског дома у насељу Крчагово, који би обезбедио део укупних потреба града. Разрешење имовинско-правних односа некадашњих војних локација отвара перспективу за проширење високошколских установа као и изградњу додатних смештајних капацитета. То је у исто време и шанса да се допринесе просторном растеређењу основних и средњих школа у централној градској зони.

Социјална заштита

Социјална заштита за старија и угрожена лица као и збрињавање деце и омладине осигурана је кроз рад следећих институција:

- Центар за социјални рад
- Дом за старе
- Прихватилиште за жртве породичног насеља, прихватилиште за одрасла и стара лица
- Дом за децу и омладину „Петар Радовановић“
- Дневни боравак за децу и младе ометене у развоју
- Црвени крст Ужице
- Средњошколски дом
- Студентски центар Ужице

У домену збрињавања старих лица развијена је услуга помоћ у кући, као и помоћ у кући за децу са сметњом у развоју и превоз деце са сметњом у развоју.

С обзиром да су објекти за смештај социјално угрожених лица измештени из централне градске зоне, потребно је, у складу са новим Законом о социјалној заштити, унапређивати постојеће и развијати нове ванинституционалне социјалне услуге у локалној заједници (нпр. проширивање обухвата корисника услуге помоћи у кући којом су, за сада, обухваћена стара лица, одрасла инвалидна лица и деца са сметњама у развоју; повећање броја корисника услуге специјализованог превоза деце са сметњама у развоју). У оквиру централне градске зоне потребно је повећати обухват корисника постојећим услугама, али и успоставити следеће услуге:

- Дневне боравке у складу са Одлуком о социјалној заштити града Ужица (за децу са проблемима у понашању, за одрасла лица са инвалидитетом, дневни боравак за старе и др.)
- Клубови за старе при градским месним заједницама
- Клуб за младе (у Градском културном центру)
- Специјализовани превоз за особе са инвалидитетом
- У складу са капацитетима Града развити услугу социјалног становања у заштићеним условима у малим кућним заједницама за одрасла лица са инвалидитетом

Здравство

Здравствена заштита у Ужицу одвија се преко установа примарне и секундарне здравствене заштите. У области секундарне здравствене заштите Општа болница има регионални значај, пошто пружа здравствену заштиту за становнике целокупног Златиборског округа.

Примарна здравствена заштита се остварује преко Дома здравља који се налази у централној градској зони Ужица. У оквиру комплекса Дома здравља налазе се и Центар за мајку и дете и Антитуберкулозни диспансер. Поред државних здравствених установа постоји и неколико приватних лекарских и стоматолошких ординација. Понуда здравствене заштите унутар централне градске зоне може се оценити задовољавајућом. По глави становника постоји 0,18м² корисне површине у области примарне здравствене заштите што одговара прописаном стандарду од 0,05 - 0,2 м² по становнику.

Култура

Ужице на културној мапи Западне Србије заузима значајно место. У културне установе од регионалног значаја спадају Народно позориште, Народна библиотека, Народни музеј као и Историјски архив. Културне установе локалног карактера су Градска галерија, изложбени простор „Јокановића кућа“, Градски културни центар и биоскоп. Народно позориште и Народна библиотека у Ужицу се налазе у просторно културно-историјској целини „Трг партизана“ која представља посебну естетску, архитектонску и урбану вредност. Обе зграде налазе се у лошем стању које захтева санацију. Већ су предузете парцијалне мере, али оне нису могле да спрече даље пропадање.

Градска галерија у Ужицу се налази у просторно културно-историјској целини „Трга Светог Саве“ и с обзиром на време њеног настанка у 19. веку представља културно добро од историјског и друштвеног значаја.

Народни музеј Ужице изграђен је у периоду од 1938. до 1941. године. Проглашен је регионалним музејом и надлежан је за осам општина Златиборског управног округа. Услед чињенице да је у Другом светском рату у њему био смештен главни штаб и привремено фабрика оружја и муниције, зграда поседује велики историјски значај и класификована је као културно добро од изузетног значаја. Зграда се такође налази у стању које захтева санацију. Историјски архив смештен је у згради новије изградње која је завршена 2009. године. Историјски архив надлежан је за чување архивске грађе за девет општина Златиборског управног округа.

Градски културни центар, основан 2010. године се налази у просторно културно – историјској целини „Трг Светог Саве“. Да би се простор некадашњег војног дома прилагодио функцији градског културног центра, урађена је адаптација приземља и дворишта, али је неопходна комплетна адаптација и санација објекта. Са изузетком Народног позоришта, Народна библиотека, Историјски архив и Градска галерија су од 2000. године забележиле повећан број посетилаца. Пораст броја посетилаца показује повећано интересовање за централна установе културе у Ужицу, између осталог и због њиховог регионалног значаја.

Културна добра и просторно културно-историјске целине у централној градској зони за становнике и посетиоце града имају функцију успостављања идентитета. Грађевинске структуре овог архитектонско-културног и културно-историјског наслеђа треба

обезбедити, заштитити и даље развијати, како неопходним мерама санације, тако и адекватним коришћењем. То такође важи и за заштиту околних градских простора и архитектонских целина.

У анкети грађана спроведеној 2011. године у погледу задовољења потреба испитаника у областима образовања, културе и здравства показују се различита мишљења. Док је половина испитаника задовољна са овим сферама живота, друга половина изразила је своје незадовољство у те три области.

Утврђена преоптерећеност образовних установа утицала је на мишљење испитаника. Од 300 испитаника 104 (35%) изразило је потребу за интервенцијом у области образовања. И у области здравства многи испитаници (29%) виде потребу за интервенцијом.

Регистрована културна добра у Ужицу

Културно добро	Период изградње	Регистар културних добара
Зграда Народног музеја Ужице	1938-1941	●●●
Стефановића кућа	почетком 1930-их	●●●
Утврђење Ужички град	друга половина XIV века	●●
Хидроцентрала „Под градом“	1900.	●●
Црква светог Марка	1828.	●●
Црква светог Ђорђа	1842-1844	●
Јокановића кућа	друга половина XIX века	●
Хотел „Палас“	1928-1929	●
Зграда скупштине града	1922-1927	●
Станића кућа	око 1850.	●
Кућа и ливачка радионица П.Аврамовића	друга половина XIX века	●

Легенда: ●●● непокретно културно добро од изузетног значаја, ●● непокретно културно добро од великог значаја, ● непокретно културно добро

¹⁰ Капацитет студентског дома је 112 кревета. Укупна потреба на нивоу града је 700 кревета .

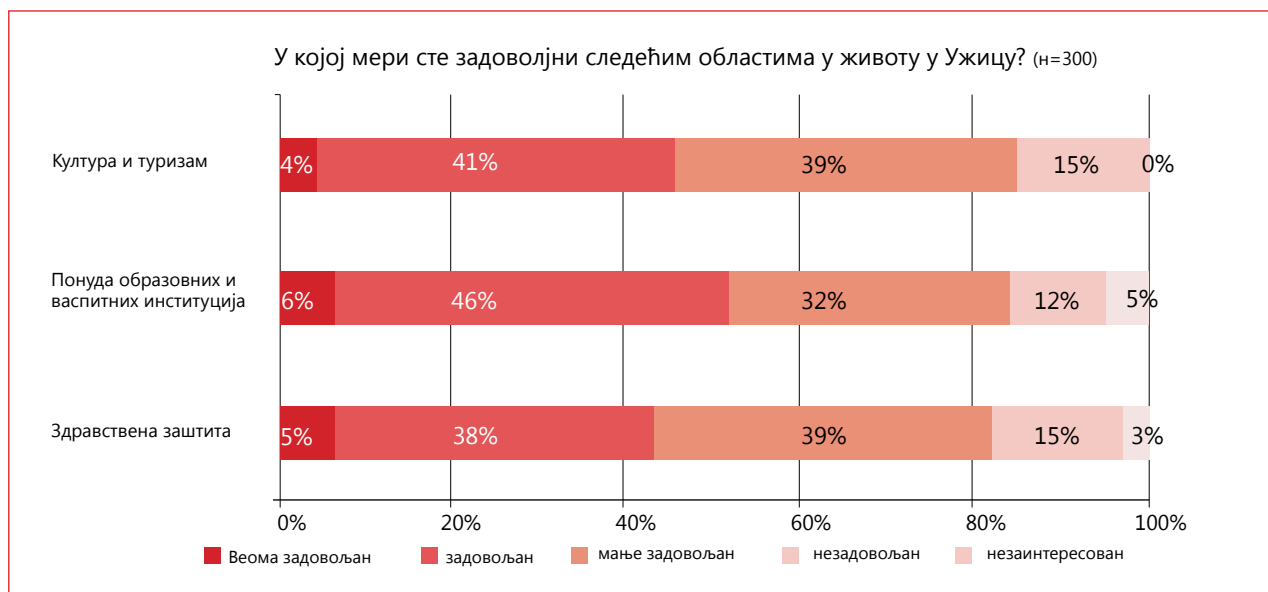
Број посетилаца одабраних установа културе у Ужицу

Год.	Народно позориште	Народна библиотека	Народни музеј	Историјски архив	Градска галерија
2000	29.409				
2002	20.003				
2004	13.535	3.225	3.550		45.000
2006	17.612	2.805	6.636		44.000
2008	13.766	4.238	6.657	677	60.000
2009	14.590			713	
2011	13.433				

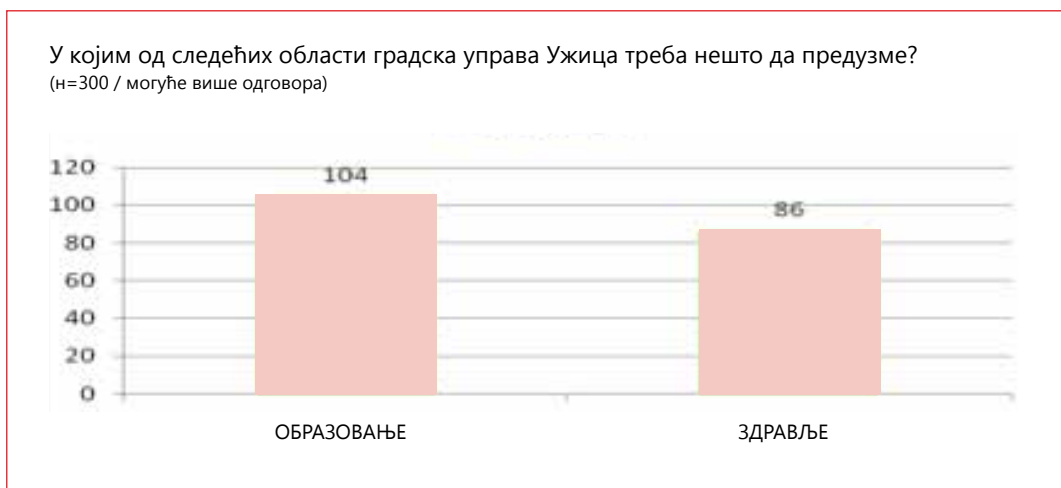
Евидентиране просторно културно-историјске целине у Ужицу

Просторна културно-историјска целина	Период изградње	Режим заштите
„Трг партизана“	1961.	Режим делимичне заштите
„Трг Светог Саве“	XIX век	Режим делимичне заштите
„Слануша“	XIX век	Режим делимичне заштите
„Царина“	XIX век	Режим делимичне заштите
„Улица Димитрија Туцовића“	XIX век	Режим делимичне заштите

Резултати анкете

¹¹ Код овог питања укупно је постојало 10 понуђених одговора.

SWOT АНАЛИЗА

Предности

Ужице представља значајан образовни и здравствени центар Западне Србије и Златиборског округа. У централној градској зони налазе се многобројне културне установе од локалног и регионалног значаја. У градском простору присутно културно-историјско наслеђе старијег и новијег датума централној градској зони даје јединствени карактер који доприноси формирању културног идентитета.

Недостаци/мане

Већина образовних установа се налази у централној градској зони. У предшколским установама и школама као и у објектима за смештај ученика и студената, заступљена је недовољна опремљеност и одсуство просторних капацитета. Услед смањених инвестиција у мере санације и модернизације, већина образовних и културних објеката налази се у лошем стању. Значајне културне и образовне установе које су симболи града налазе се изоловано у градском простору, недостаје функционална повезаност тих установа.

Потенцијали/шансе

Функција образовног и универзитетског центра може дугорочно да се осигура и ојача изградњом нових и санирањем постојећих образовних установа. Постојеће напуштене локације унутар централне градске зоне и недовољно коришћени објекти нуде довољно могућности за наведене активности. Тиме се истовремено ограничава просторно расплињавање града. Ужице као значајни универзитетски центар, поседује велики број младих и добро образованих људи који могу да креирају будућност града. Вредновање и маркетиншки пласман културног и архитектонског наслеђа повећава атрактивност централне градске зоне, како за становнике тако и за посетиоце.

Ризици

Неадекватна инфраструктура и мањак инвестиција у систем социјалне заштите, слабе функционални значај Ужица као културног и образовног центра. Услед недовољног одржавања прети пропадање културно-историјски значајних локација, као и губитак локација које креирају идентитет града. Недовољно атрактивни образовни садржаји умањују квалитет града као места за становање и рад. Услед неусклађености образовних програма и потреба привреде постоји опасност да младе породице и стручни кадар напусте централну градску зону и да иста изгуби перспективе за будућност.

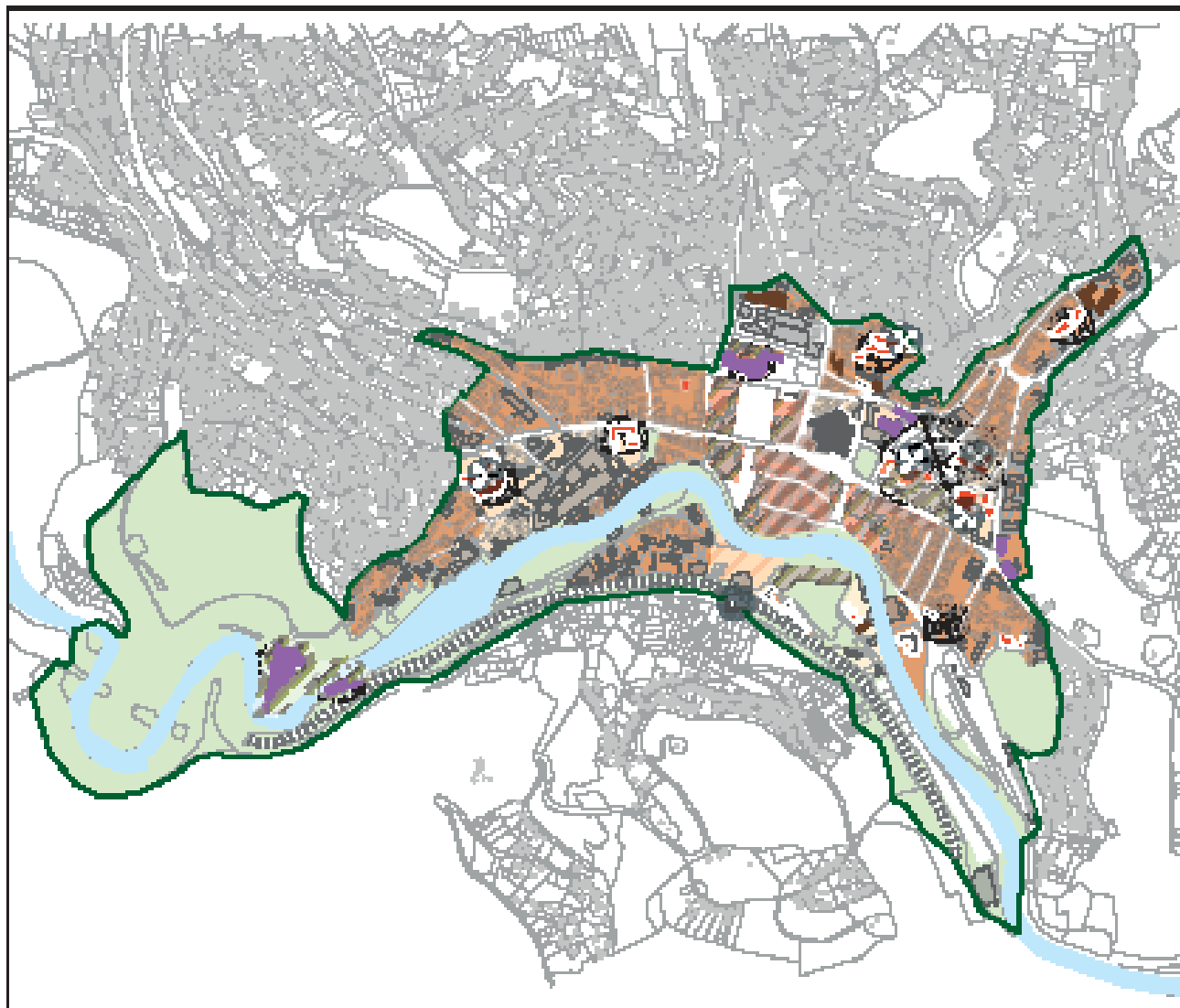
ПОТРЕБЕ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈОМ

Растерећење постојећих образовних установа активирањем потенцијала околних недовољно коришћених локација и објеката

Да би се обезбедила понуда квалитативно и квантитативно атрактивних образовних садржаја

и дугорочно осигурала функција Ужица као образовног центра, потребно је надоместити недостатак капацитета у постојећим образовним установама. Постојећи потенцијали налазе се делом у непосредној близини тих установа и пружају могућности за њихово проширење у складу са актуелним потребама. За ученике и студенте који долазе изван града морају се осигурати смештајни капацитети да би се Ужице одржало као образовни центар.

Образовање, култура и социјална заштита

Потребе за интервенцијом

- Већа коришћења локалних потенцијала за подршку образовња и социјалне заштите
- Недостатак повезаности и дугина туристичких локација и понуда (комплетни капацитети, туристички садржаји)
- Потребе за реконструкцијом и ревитализацијом постојећег грађевинског фонда који се одржава на територији града

Постојећа стања

- Упознати слободни простори
- Културни садржаји
- Објекти социјалне и административне заштите
- Школски и предшколски установе
- Административне установе
- Животињске станице

Недостатак умрежавања значајних локација/ непостојање система обележавања

Простор града Ужица обележен је многобројним културно-историјски вредним објектима који, међутим, нису довољно истакнути. Овде је потребно циљно оријентисано умрежавање тих локација да би се те појединачне установе у граду учиниле видљивијим за становнике и посетиоце. Надаље би требало успоставити и просторну и садржинску повезаност са образовним установама. На тај начин могу се остварити позитивни синергијски ефекти између образовних и културних установа и циљано искористити за развој централне градске зоне.

Застој у спровођењу мера модернизације и санације чиме је обележен изглед града

Већина грађевинског фонда у централној градској зони налази се у лошем стању. Инвестиције којима би се зауставило пропадање угрожених објеката протеклих година спроведене су само местимично. Међу поменутих објектима налазе се и културно-историјски вредне зграде које формирају идентитет централне градске зоне и које сведоче о културном значају Ужица. Не постоје међусекторске мере санације којима се не би санирали само јавни објекти, већ би се и приватним власницима дао инструмент помоћу ког би се грађевински фонд у централној градској зони могао модернизовати и побољшати у складу са изгледом града.

Закључак SWOT анализе – Образовање, култура и социјална заштита

Предности

- образовни и здравствени центар Западне Србије
- културно-историјско наслеђе града

Недостаци

- висока оптерећеност образовних и социјалних установа
- недовољно развијена мрежа ванинституционалних услуга социјалне заштите
- грађевинско стање јавних објеката
- недостатак повезаности културних и образовних установа

Потенцијали

- образовни и комерцијални центар
- потенцијали расположивих локација за проширење капацитета
- задржавање младих, квалификованих људи

Ризици

- губитак идентитета
- одлив стручног кадра
- пропадање културно-историјских објеката

Потребе за интервенцијом

- боље коришћење локацијских потенцијала (постојећи објекти се користе у образовне, културне и социјалне сврхе)
- недостатак умрежавања значајних локација/ непостојање система обележавања
- застој у спровођењу мера модернизације и санације што утиче на слику града

4.5 Слободно време и рекреација

Садржаји за слободно време и рекреацију

Услед положаја у атрактивној речној долини и близине планинског Златиборског региона, у Ужицу постоји мноштво садржаја за слободно време и рекреацију. И централна градска зона Ужица својим становницима нуди јавне зелене и слободне површине намењене боравку, спортским и рекреативним садржајима.

„Мали парк“ на средишњој локацији представља јавну зелену површину у срцу централне градске зоне и непосредно уз Трг Светог Саве са историјски значајним објектима цркве Светог Ђорђа и Ужичке гимназије. У југоисточном делу централне градске зоне налази се СПЦ „Велики парк“ који се простире на површини од 2ха дуж Ђетиње. Ова парковска површина повезана је пешачким стазама са околном шумом, као и средњевековном градском тврђавом на западу централне градске зоне. У спортској зони „Међај“ нуде се садржаји за слободно време и рекреацију на три спортска терена као и јавним слободним површинама.

У току летњих месеци врши се акумулација воде реке Ђетиње, тако да се један део реке користи као јавно купалиште на отвореном. У зони купалишта „Плажа“ које обухвата и дечији базен, редовно се одржавају спортска и пливачка такмичења као што је „Лето на Ђетињи“. Угоститељски објекти допуњују рекреативне садржаје на Ђетињи.

Упркос многобројним рекреативним и спортским садржајима на широком простору дуж Ђетиње, статистички посматрано сваком становнику

централне градске зоне за рекреацију је на располагању површина од 8,96 м². Површине за слободно време и рекреацију у оквиру стамбених насеља у централној градској зони су ограничене на малобројне спортске терене и дечја игралишта. Из тог разлога често се и слободне и зелене површине јавних (образовних) установа користе за одмор и рекреацију.

Град Ужице поседује интензивну спортску активност организовану у склопу 78 удружења и 28 различитих спортских понуда. Од већег регионалног значаја је градски стадион на коме тренира клуб прве српске фудбалске лиге ФК „Слобода Ужице“. Градски стадион капацитета 10 000 места налази се у источном делу централне градске зоне.

Значај приобаља

Садржаји за слободно време и рекреацију као и зелене површине у централној градској зони, углавном су концентрисани у приобаљу реке Ђетиње. Целом дужином регулисаног тока реке уређено је шеталиште које, међутим, поседује садржинске и функционалне дефиците. Велики значај приобаља за становнике града одражава се и у резултатима анкете. Тако поред ужичке тврђаве, градска плажа представља најомиљеније место за слободно време становника централне градске зоне. Истовремено, већина испитаника сматра да постоји потреба за интервенцијом у погледу уређења простора за слободно време као и у погледу обима рекреативних садржаја (нпр. изградња затвореног базена).

SWOT АНАЛИЗА

Предности

Ужице се налази на атрактивном положају у речној долини и непосредно уз планински центар Златибор. Централна градска зона има корист од положаја на обали реке Ђетиње где се нуде многобројни садржаји за слободно време и рекреацију. Близина природе централну градску зону чини атрактивном и даје јој додатни квалитет.

Недостаци/мане

Постојећи простори за слободно време и рекреацију и изнад свих предео приобаља обележени су садржинским и функционалним дефицитима. Постојећи потенцијал за квалификовање и усложњавање садржаја за слободно време и рекреацију само су недовољно искоришћени. Локације за слободно време и рекреацију унутар централне градске зоне лоше су међусобно повезане, на неким местима река делује више као препрека, а мање као везивни елемент.

Потенцијали/шансе

Положај унутар туристички добро развијеног Златиборског региона и централној градској зони нуди добру шансу да се садржаји за слободно време и рекреацију профилишу и прошире за становнике и посетиоце централне градске зоне. Већ сада централна градска зона поседује главну снабдевачку функцију за посетиоце који околни регион посећују како лети тако и зими. Да би се већи број посетилаца задржао у централној градској зони морају се искористити потенцијали за проширење садржаја за слободно време и рекреацију.

Парк "Стари град" великог културно-историјског значаја, изузетне визуре и морфологије терена уз адекватно уређење и увођење садржаја, пружа могућност рекреације, одмора и забаве.

Ризици

Квалитет живота у једном граду обележен је у великој мери могућностима и садржајима за слободно време. Анкета становника показала је да се постојећи садржаји за слободно време и рекреацију јако цене, али да истовремено постоје недостаци у уређењу и понуди садржаја. Ако се ти недостаци не уклоне, прети губитак атрактивности рекреативних простора у централној градској зони, а тиме ће Ужице и као место за живот изгубити на значају.

ПОТРЕБЕ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЈОМ

Недостатак садржаја у приобаљу реке / недовољни спортски и рекреативни садржаји

Упркос великом значају приобаља за локалну рекреацију, у централној градској зони Ужица постоје садржински и функционални дефицити. Предео обале местимично делује неатрактивно, недостаје довољан број могућности за бављење спортом и слободно време којима би се задовољиле потребе свих становника централне градске зоне. Напуштене површине у пределу обале нуде простор за проширење постојећих, као и стварање алтернативних садржаја за слободно време и рекреацију у централној градској зони, што се не користи у довољној мери. Недостаје континуирано уређење бицикличких и пешачких стаза којим би се потенцијал приобаља могао максимално искористити. Појединачне парковске и локалне рекреативне површине чине тежиште рекреације у централној градској зони, али обала Ђетиње није уређена у смислу комплексног и повезаног амбијента.

Недостатак умрежавања активности

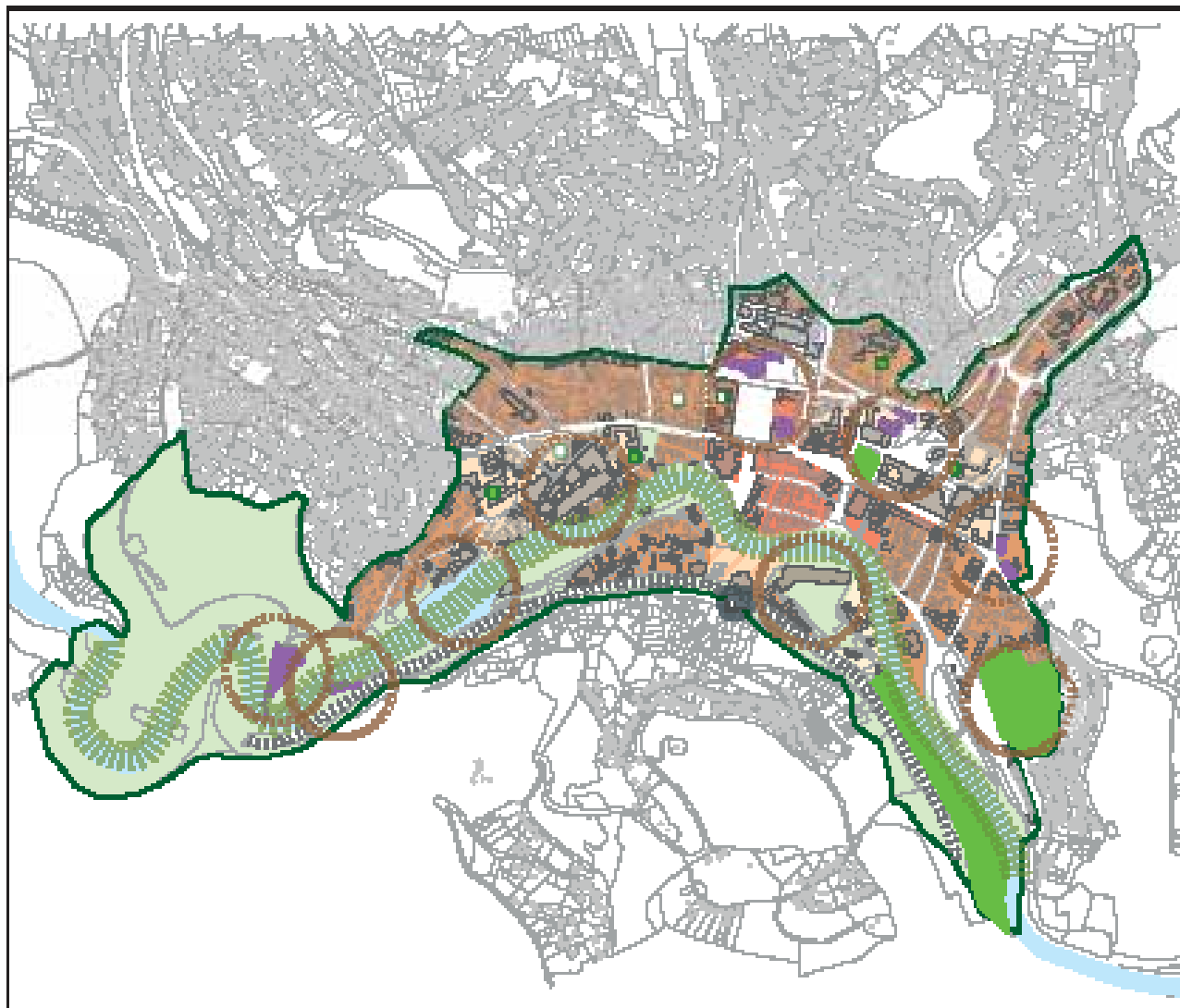
У централној градској зони Ужица постоји неколико

локација од културног и рекреативног значаја за целокупан град. Упркос релативно кратким релацијама у централној градској зони постоји само мали број веза између различитих културних и рекреативних простора. Главне атракције у централној градској зони готово да нису повезане са обалом као простором за слободно време и

рекреацију. У централној градској зони једва да постоје путокази, недостају функционалне везе и ознаке до значајних простора. Тако се становници и посетиоци града само у мањој мери наводе до рекреативних и туристичких циљева у централној градској зони и тиме се њихови потенцијали не опажају у довољном обиму.

Слободно време и рекреација

Потребе за интервенцијом

- Ниска ниво урбанистичке прообила, ниско ниво постојећег спортивног и рекреативног садржаја и слободног времена
- Неумереност важних локација / недостатак туристичке сигнализације

Постојећа стања

- Уматљиви слободни простори
- Културни садржаји
- Спортски и рекреативни садржаји
- Спортски терени
- Идентификација путева
- Главни центар

Закључак SWOT анализе – Слободно време и рекреација

Предности

- атрактивни речни и планински предео
- могућности за слободно време и рекреацију централној градској зони

Недостаци

- лоша повезаност
- неискоришћени туристички потенцијал
- недостатак сигнализације

Потенцијали

- проширење спортских и рекреативних садржаја
- профилисање туристичке понуде

Ризици

- запуштање приобаља
- опадање нивоа квалитета живота

Потребе за интервенцијом

- недостатак и неатрактивност садржаја у амбијенту приобаља / недовољна понуда спортских и рекреативних садржаја
- недостатак умрежавања активности

4.6 Међусекторске теме

Теме приступачности, квалитета животне средине и одрживости, као и партиципација грађана заступљене су у свим секторима. Сходно анализи локалних специфичности у централној градској зони Ужица, за сваку међусекторску тему проистичу специфични задаци који се морају посматрати унутар наведених области деловања.

Приступачност

Да би се свим људима омогућило подједнако учешће у јавном животу, од великог је значаја да се обезбеди доступност и приступачност различитим просторима. То у градском простору значи осигурати мобилност за све, независно од старости и физичких способности.

Централна градска зона Ужица у овој области још увек показује дефиците. Делови централне градске зоне и значајне јавне установе су лоше уређени и слабо приступачни за лица са посебним потребама. Полазећи од утврђених и анализираних датости у Ужицу битно је да се централна градска зона даље развија у смислу боље приступачности.

Потребе за интервенцијом

- прилагођавање јавног простора корисницима са ограниченом мобилношћу
- успостављање приступачности јавним објектима
- мере/програми подршке приступачности стамбеним објектима

Квалитет животне средине и одрживост

У доба климатских промена, заштити животне средине и спречавање негативних утицаја на животну средину придаје се велики значај. Такође нас ограниченост ресурса приморава на пажљиво коришћење фосилних сировина, воде и електричне енергије. При томе се не ради само о глобалном проблему, већ су и у локалном контексту неопходне одлучујуће мере за смањење негативних утицаја на животну средину и одрживо привређивање.

Саобраћајна и комунална инфраструктура Ужица због своје дотрајалости, само у малој мери одговарају овим захтевима што резултира у значајном загађењу ваздуха и оптерећености буком у централној градској зони. Модернизација водоводног и канализационог система у граду и подршка немоторизованом саобраћају би, међутим, могли да донесу значајно побољшање квалитета животне средине на локалном нивоу. Такође и грађевински фонд у централној градској зони само делимично испуњава критеријуме енергетске ефикасности.

Потребе за интервенцијом

- смањење емисија штетних материја путем модернизације комуналне инфраструктуре (снабдевање енергијом, грејање, водоснабдевање)
- код новоградње и реновирања објеката водити рачуна о енергетски ефикасном начину градње
- смањење моторизованог саобраћаја у централној градској зони путем одрживих стратегија мобилности

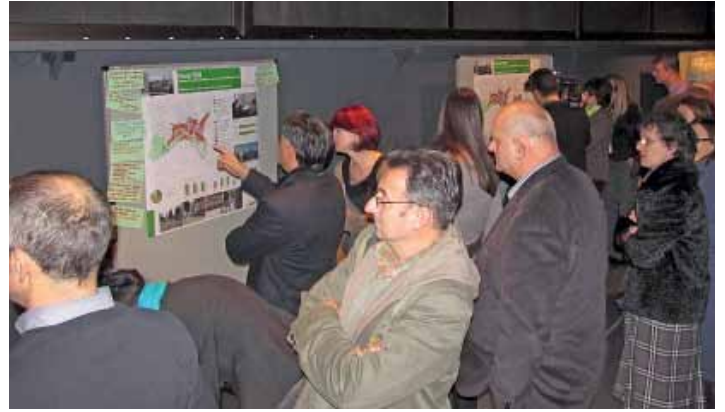
Партиципација грађана

Приликом израде и спровођења планова грађанска партиципација је како прописана, тако и неопходна. Тако се друштвени актери укључују у процес планирања, омогућава се ангажман грађана и повећава степен прихваћености планова. Грађанску партиципацију при томе не треба схватити само као прописани и нормирани поступак, већ и као шансу за конструктивну и отворену сарадњу између стручњака и грађана.

Управо приликом спровођења анализе постојећег стања из које треба да проистекну препоруке за будући просторни развој централне градске зоне Ужица неизоставан је константан рад са јавношћу и грађанска партиципација. У интересу града Ужица је да се планиране мере и стратегије ускладе са потребама грађана и да се исти осећају укљученим у процесе доношења важних одлука који се тичу будућности њиховог града.

Потребе за интервенцијом

- чврсто интегрисати јавне скупове и партиципацију у процесе планирања
- омогућити ангажовање грађана и искористити за будуће планирање

4.7 Прогноза

Са постојећом анализом и вредновањем суштинских тематских области створена је целовита слика актуелних условљености у централној градској зони Ужица. При томе се показало да у централној градској зони Ужица постоје добре полазне тачке за даље унапређење квалитета. Тако упркос топографских условљености, постоје могућности да се главне централне функције као што су образовање, трговина итд. позиционирају и ојачају у централној градској зони и да се у ту сврху укључе постојећи потенцијали расположивих површина. Истовремено ниво урбане развијености главних сектора не одговара актуелним и очекиваним потребама. Висок интензитет саобраћаја и застарела инфраструктура оптерећују централну градску зону и тиме умањују квалитет живота.

На основу анализе предности и недостатака, било је могуће дефинисати основне потребе за интервенцијом у појединим секторима које се морају узети у обзир за будући развој централне градске зоне Ужица. Тиме је створена и основа за даља стратешка размишљања у оквиру којих се морају конкретизовати и структурирати циљеви и мере за централну градску зону Ужица.

5.1 Концепција деловања и каталог мера

5.1.1 Визија развоја

У Народном позоришту у Ужицу 1. децембра 2011. године одржана је радионица на којој су дефинисани визија развоја централне градске зоне и секторски циљеви. На скупу је учествовало је око 80 представника управе, предузећа и различитих институција, грађана и деце.

Поред приказа анализе постојећег стања изнети су и резултати анкетања грађана (око 300 испитаника са централног градског подручја) и тематске карте са предлогом потреба по тематским

целинама: урбане структуре и јавни простор; саобраћај и техничка инфраструктура; привреда, туризам и животна средина; образовање, култура и социјална заштита, и слободно време и рекреација. Применом технике "world cafe" учесници су пролазили кроз све тематске целине, расправљали предлоге и вршили допуне и корекције циљева, давали предлоге пројеката. На пленарној сесији презентовани су резултати и заједнички су дефинисани визија и слоган стратегије.

Визија Ужица 2030

Град слободарског духа, оживљен културом, центар региона, свима доступан, конфоран, по мери човека, у коме се постиже висок квалитет живота

Слоган

ШМЕКЕРСКИ ГРАД У КОТЛИНИ КОЈИ (СЕ) НАДАЛЕКО ВИДИ

Радионицу су обогатиле изложба ликовних радова ученика основних школа и средње Уметничке школе из Ужица на тему "Мој град у будућности", изложба радова

са међународних колонија уметничке керамике „Злакуса“ Ужице и музичке нумере групе „Moondance“.

Стари град/ аутор Марија Икодиновић

Мали парк/аутор Сара Мирковић

Градски трг/аутор Ленка Гардић

Народно позориште/аутори Матија и Стефан Новаковић, Лука и Војкан Панић

Хотел „Златибор“ /аутор Душица Чуповић

Моја улица /аутор Вукадин Филиповић

5.1.2 Секторски циљеви и смернице

5.1.1 Визија развоја

У оквиру анализе постојећег урбанистичког стања добијена је укупна слика централне градске зоне Ужица. При томе су с једне стране утврђене предности и потенцијали централне градске зоне који представљају добра полазишта за побољшање животних услова у њој. С друге стране су у појединим областима утврђене потребе за интервенцијом које се морају узети у обзир код будућег развоја централне градске зоне.

У наредном делу приказани су секторски циљеви за области:

- урбане структуре и јавни простор
- саобраћај, техничка инфраструктура и животна средина
- привреда и туризам
- образовање, култура и социјална заштита
- слободно време и рекреација

као и за међусекторске теме приступачност, енергетска ефикасност и заштита животне средине (климатска заштита) и партиципација грађана. Из начелних циљева унутар области деловања изведени су специфични развојни циљеви са тематским и/или просторним конкретизацијама.

Урбане структуре и јавни простор

Уклањају се постојећи обликовни и функционални недостаци у централној градској зони. Унапређује се атрактивност централне градске зоне као витално место са снабдевачком функцијом за околни регион.

Санација / структурно унапређење централног трга, околних објеката и блокова

Урбанистички значајан Трг партизана ће као културно-историјски вредан архитектонски и урбани комплекс бити очуван и саниран.

- Трг партизана ће санацијом моћи да испуни актуелне захтеве репрезентативног и атрактивног централног градског простора.
- Објекти око трга биће санирани и неуређене површине (локација бивше поште) ће бити поново изграђене. Сложена структура намене јавног простора може дати допринос атрактивности трга. Овде се најпре могу замислити привремене намене као што су сајмови уметничких предмета (арт-маркет), привремене изложбе или манифестације.

Искоришћавање потенцијала објеката и локација

Ради проширења стамбене и снабдевачке понуде спроводи се ревитализација и промена намене постојећих празних објеката и запуштених површина у централној градској зони.

- Празни и оронули објекти се санирају и прилагођавају потребама модерних начина коришћења.
- Спроводи се нова урбана трансформација запуштених површина и оне се уређују у складу са укупним урбаним развојем централне градске зоне.

Очување и стварање атрактивних слободних простора

Обезбеђује се очување постојећих слободних простора и зелених површина и они се уређују атрактивније и умрежавају.

- Приобаље реке Ђетиње се уређује као слободан простор који обележава изглед града и проширује бољим везама између појединачних зелених површина.
- Очување малих слободних површина и њихово евентуално ново уређење.

Обликовање и повезивање јавног простора

Санацијом и допуном структуре садржаја извршиће се валоризација јавног простора који се састоји од саобраћајних површина и тргова, стаза и јавних зелених површина. Унапређују се главни тргови у централној градској зони, а везе и пролази између њих се стављају у међусобну корелацију.

- Јединственим уређењем и опремањем централна градска зона Ужица биће обликована као значајан градски простор и створиће се могућност његовог доживљавања као универзалног јавног простора.
- Побољшаће се доступност и могућност пролаза кроз централну градску зону. При томе ће се у обзир узети интереси свих група становника, пре свега лица ограничене мобилности.

Енергетска санација и пажљива допуна изграђених структура

Постојећи објекти у централној градској зони биће модернизовани и енергетски санирани. При томе се

урбане структуре пажљиво усложњавају или допуњују.

- Спровode се неопходне мере санације многобројних објеката у централној градској зони чиме је обележен изглед града.

- Енергетском санацијом стамбених објеката и модернизацијом опреме (нпр. система за грејање) побољшава се квалитет коришћења, а тиме и атрактивност.

Урбане структуре и јавни простор

Циљеви

- Санација и реконструкција / вредновање простора града и пријављених у окружењу
- Енергетска санација града
- Већа нормална потенцијална локација
- Стварање и формирање новог градског слободног простора
- Обележивање и померање јавних простора

Постојеће стање

- Централно градско подручје, пратеће кулне структуре и објекти (пратеће мезовилне масиве)
- Интермедијарне структуре (пратеће мезовилне масиве)
- Уметљиве структуре / изградњене изградње (пратеће масиве)
- Уметљиве слободни простори
- Железничка станица

Саобраћај, комунална инфраструктура и животна средина

Еколошки проблеми условљени саобраћајем могу се отклонити искључиво новим регулисањем текућег и мирујућег саобраћаја, увођењем интелигентног система усмеравања ка паркиралиштима и измештањем транзитног саобраћаја. Оптерећења животне средине која проистичу из застареле техничке инфраструктуре (нпр. канализациони систем) могу се отклонити само континуалном санацијом техничке инфраструктуре.

Уређење мостова

Мостови преко Ђетиње биће обновљени и интегрисани у уличну мрежу централне градске зоне.

- Атрактивним повезивањем прелаза преко реке са мрежом новоуређених пешачких и бициклистичких стаза, две обале реке биће интензивније међусобно повезане.
- Биће олакшана доступност и побољшана приступачност приобаљу.

Уређење саобраћајних површина

Саобраћајем оптерећене улице у централној градској зони биће адекватно саниране и проширене. Саобраћајне површине биће модернизоване према савременим захтевима узимајући у обзир и пешачки и бициклистички саобраћај.

- Саобраћајнице ће бити обновљене и континуирано опремљене тротоарима и евентуално бициклистичким стазама.
- Биће отклоњена оштећења на саобраћајницама и створени технички предуслови за бољи проток саобраћаја.

Стварање атрактивног јавног простора

Преуређењем одабраних саобраћајних површина у централној градској зони које су до сада биле резервисане доминантно за аутомобилски саобраћај створиће се атрактиван јавни простор.

- Саобраћајнице, паркинг простори и стазе у централној градској зони неће бити обликоване само као саобраћајне површине, већ и као боравишни и комуникациони простор.

- Јавни простор требало би да нуди садржаје за све групе становника.

Интензивирање пешачког и бициклистичког саобраћаја

Бициклистички и пешачки саобраћај у централној градској зони биће унапређени као еколошки начин кретања. Саобраћајне површине у централној градској зони прилагодиће се потребама бициклиста и пешака.

- Потребама пешака и бициклиста даје се приоритет приликом обликовања саобраћајних површина у централној градској зони.
- У приобаљу ће се уредити нове пешачке и бициклистичке стазе које ће повезати овај део града са централном градском зоном.
- Пешачка зона биће проширена и остало обликовање саобраћајница прилагодиће се потребама пешака.

Изградња нових подземних гаража / паркинга простора

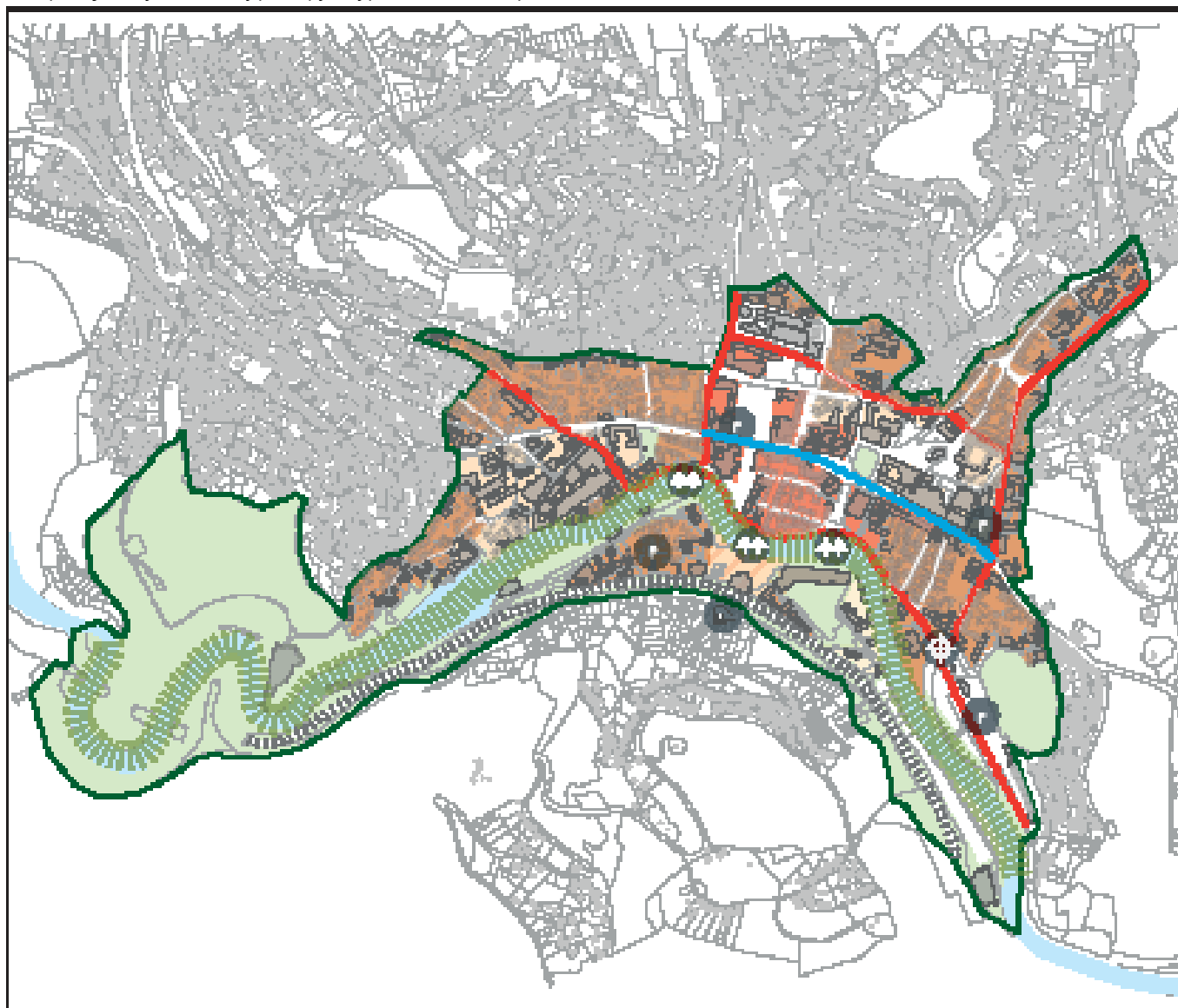
Централна градска зона Ужица се стварањем нових могућности за паркирање растеређује од саобраћаја, након чега ће атрактивне локације бити на располагању за комерцијалне и услужне садржаје, прикладније централној градској зони.

- Ограничава се саобраћај који генерише потрагу за паркингом у централној градској зони.
- Оптимално позиционирање паркинга простора и подземних гаража на рубу пешачке зоне повећава доступност и спречава непотребни аутомобилски саобраћај кроз централну градску зону.

Уређење саобраћајних чворишта (кружни ток)

Значајна саобраћајна чворишта града биће преуређења и саобраћајно-технички обновљена у складу са постојећим потребама.

- На значајним раскрсницама се, уз претходну проверу просторних и имовинско-правних могућности, уводе кружни токови да би се ток саобраћаја поједноставио, смањиле инвестиције и каснији издаци за постављање светлосне сигнализације, смањила опасност од застоја и емисије штетних материја.
- Уређењем саобраћајних чворишта нуде се могућности за измештање саобраћаја из централне градске зоне.

Циљеви

- Вреднованије и изградња мостова
- Вреднованије, реконструкција и изградња саобраћајних чворишта
- Увођење посебног режима саобраћаја
- Формирање атрактивног јавног простора
- Изградња подземних пазара / паркинга простора
- Вреднованије и реконструкција саобраћајних чворишта

Постојеће стање

- Централно градско подручје, претежно крупне структуре и објекти (претежно мешовите намене)
- Запартиска напредна структура (претежно мешовите намене)
- Успелна структура / запартиска изградња (претежно становања)
- Увеличани слободни простори
- Живална стандарди

Привреда и туризам

Јача се значај централне градске зоне Ужица као привредне локације. Привредни потенцијали унапређују се усложњавањем понуде и променом намене неискоришћених локација и објеката. Привредни фактор туризма, у светлу значајних туристичких локација у региону, игра знатно већу улогу него до сада.

Искоришћавање и повезивање потенцијала објеката и локација

У циљу уређења централне градске зоне као привредне локације спроводи се промена намене постојећих објеката и локацијских потенцијала у централној градској зони као површина за проширење и развој привредних и туристичких садржаја и исти се повезују са постојећим садржајима.

- Неискоришћени објекти и површине у централној градској зони испитују се у погледу погодности за комерцијалне или услужне намене.

Локални програм подршке малим предузећима (субвенције за оснивање, проширење и опремање предузећа)

Структуру малих предузећа у централној градској зони треба очувати и ојачати.

- Увођењем адекватних инструмената финансирања град подржава и субвенционше и мала и средња предузећа у малопродајном и услужном сектору.

- Централна градска зона унапређује се као привредна локација и уређује функционално и обликовно. При томе се формирање зоне унапређеног пословања (business improvement district) може применити као инструмент комуникације, финансирања и реализације.

Умрежавање и проширење туристичких локација / концепција организовања догађаја и манифестација

Значајни туристички сектори и садржаји централне градске зоне међусобно се повезују јединственим системом усмеравања.

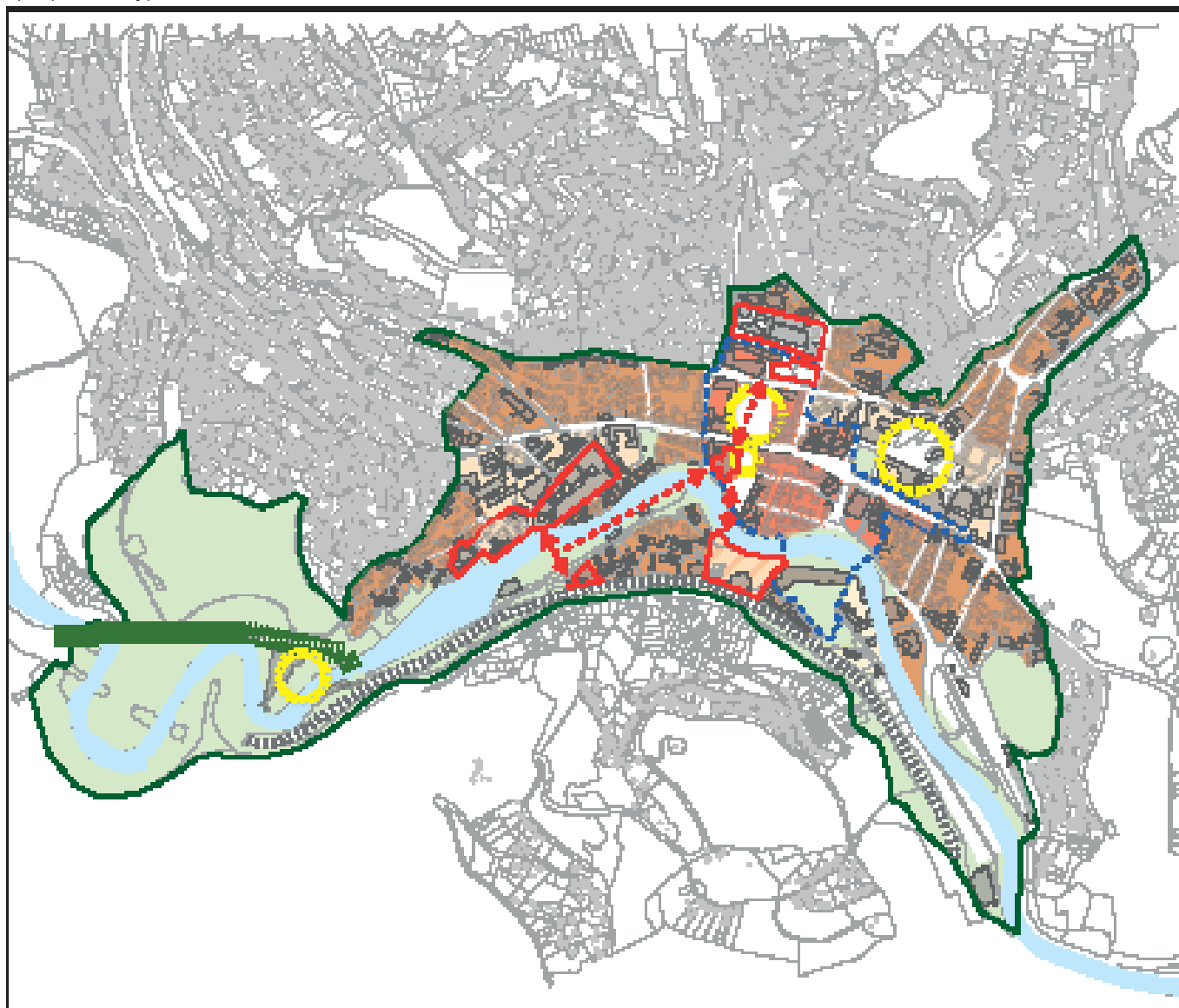
- Упечатљивим означавањем значајних атракција Ужица олакшава се оријентисање посетилаца.
- Побољшава се екстерна презентација и видљивост туристичких садржаја.

Етаблирањем концепције организовања догађаја и манифестација повећава се привлачност централне градске зоне Ужица. Досадашњи транзитни туризам адекватним садржајима, пре свега у домену културе и слободног времена, може добити нову димензију у области манифестационог туризма.

Ревитализација деонице железничке пруге уског колосека (за туристичку намену)

Покреће се ревитализација неактивне железничке пруге дуж реке.

- Оживљавањем старе железничке пруге ствара се интересантна саобраћајна понуда која се због атрактивних предела дуж пруге може искористити пре свега туристички.

Циљеви

- Боље коришћење популацијских концентracија
- Градски програми за подршку малим привредним радњима и посебно занатлима радњима
- Управљање и деловање туристичких локација / планови манифестacije и dostižaja
- Рекултивација путеве узког колосека

Постојеће стање

- Централно градско подручje, првобитно кружна структура и сателити (првобитно мешовито насеље)
- Периферне индустријске структуре (првобитно мешовито насеље)
- Васелена структура / индустријске изградње (првобитно смешовито)
- Укључивање слободних простора
- Железнички станица

Образовање, култура и социјална заштита

Градске установе за културу, образовање и социјалну заштиту концентрисане су у централној градској зони. Ради очувања функције образовног центра, спроводи се просторно и функционално прилагођавање предшколских и образовних установа актуелним потребама. У сврху унапређења централне градске зоне која својим изгледом утиче на формирање идентитета града, потребно је да се постојеће културно-историјско наслеђе очува и реконструише.

Просторно и функционално проширење централних образовних локација

Изградња предшколских и образовних установа у централној градској зони који се допуњују новим функцијама.

- Ради уклањања орозуних изграђених структура и застареле опреме спроводи се свеобухватна санација објеката и по потреби и функционална допуна (изградња нове гимнастичке сале).

Боље коришћење локацијских потенцијала

Постојеће неискоришћене површине и објекти на централним локацијама користе се између осталог за културне, образовне и социјалне садржаје.

- Активирају се локацијски потенцијали
- Постојећи објекти се користе у културне и социјалне сврхе (Дневни боравци у за децу са проблемима у понашању, за одрасла лица са инвалидитетом; дневни боравак за старе; клубови за старе при месним заједницама; клуб за младе у Градском културном центру и др.)

Просторно повезивање образовних и установа културе („Појас образовања“ и „Путеви уметности“)

Интензивнијим просторним повезивањем постојећих институција јача се значај централне градске зоне као културног и образовног центра.

- Видљивост образовних и културних установа у градском простору повећава се њиховим просторним и функционалним повезивањем („Појас образовања“) као и уређењем „Путева уметности“ на простору града.
- Просторно и функционално повезивање образовних и културних установа повећава њихову искоришћеност и ствара синергијске ефекте.

Валоризација, коришћење и маркетиншки пласман установа културе

Културне установе у централној градској зони се архитектонски и садржински валоризују и тако привлаче већи број посетилаца.

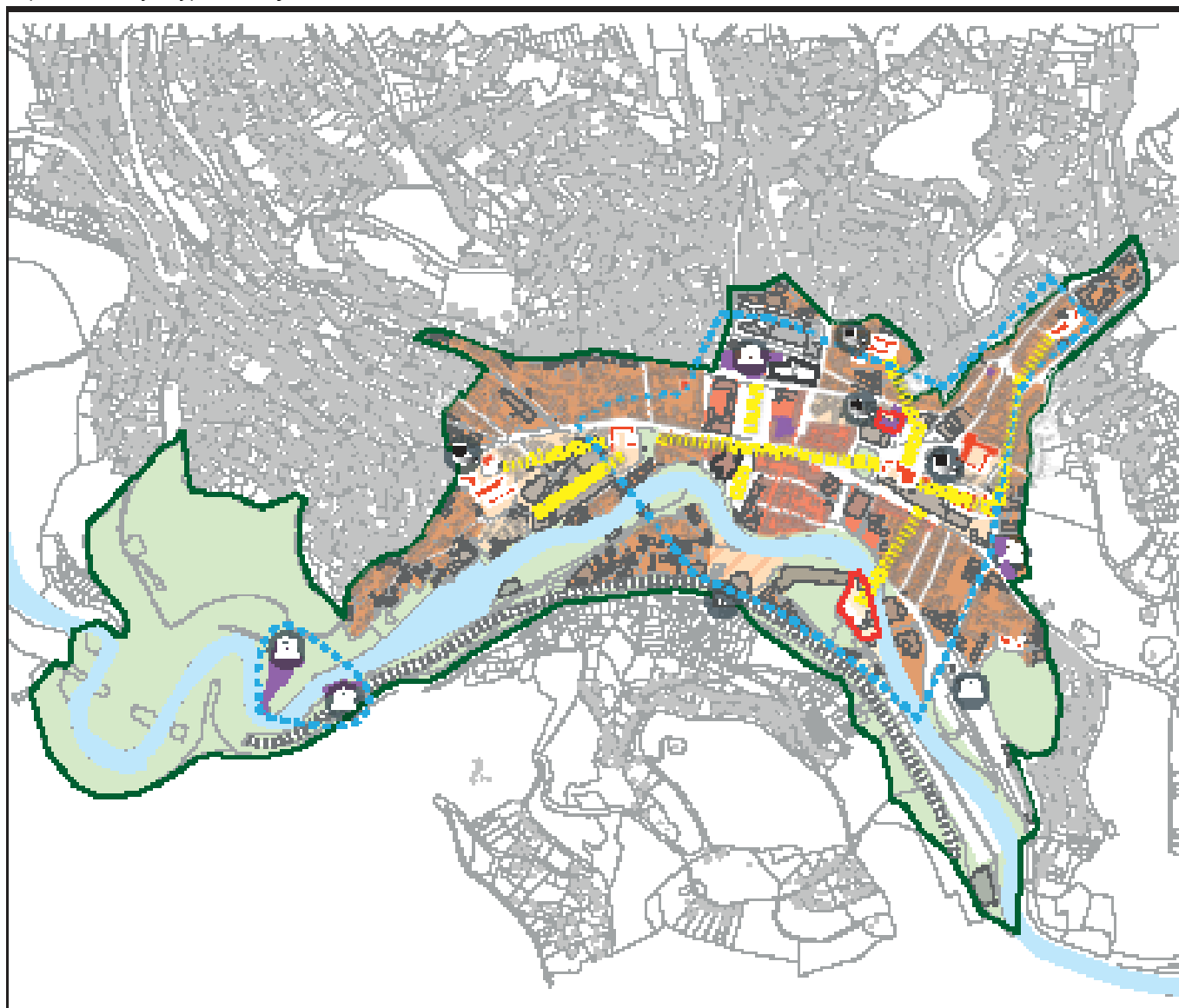
- Спроводи се санација културних објеката и модернизација концепција њиховог коришћења.
- Новим маркетиншким стратегијама и пласманом на тржишту привлаче се нове групе корисника.

Заштита, очување и пажљив развој културно-историјски значајних објеката и просторних целина

Обезбеђује се очување и коришћење вредних објеката и појединачних споменика у централној градској зони уз задржавање њихове историјске структуре.

- Проширује се број објеката под заштитом споменика и покреће се санација историјских објеката.
- Урбанистички значајни комплекси се заштићују и даље развијају у складу са постојећом архитектуром и наменом.

Циљevi

- Делова функција и доградња централних образовних установа
- Импровизација коришћења вежбалишта и објеката Брауифонд локације
- Просторно-повезивање институција у области образовања и културе и социјалне заштите
- Визуелизација, коришћења и промоција институција културе
- Заштита, конзервација и брза на равној културно-историјске вредности објеката и просторних целина

Постојећа стања

- Централно градско подручје, претежно крупне структуре и селетери (претежно мешовите стамбене)
- Запороконе наредбене структуре (претежно мешовите стамбене)
- Успешна структура / запороконе наредбе (претежно стамбене)
- Укључивање слободних простора
- Импровизована стамбена
- Културни садржаји
- Образовне установе и установе социјалне заштите

Слободно време и рекреација

Услед повољног положаја на реци Ђетињи и понуде јавних зелених и слободних површина постоје многобројне шансе да се централна градска зона Ужица профилише као локација за слободно време и рекреацију.

Активирање / квалификација приобаља („доживљајни простор“)

Обнавља се приобаље реке Ђетиње и оптимизира за слободно време и рекреативне садржаје.

- Обала реке која обележава слику града и са њоме повезани простор за слободно време и рекреацију међусобно се повезују континуираном мрежом бицикличких и пешачких стаза и тако јавности чине доступним као повезани зелени и рекреативни простор („доживљајни простор“).
- Уређују се постојеће спортске и рекреативне површине. Додатно се запуштене површине у близини обале активирају за проширење постојећих садржаја за слободно време и рекреацију.
- Уклањају се обликовни и функционални недостаци постојећих простора за слободно време и рекреацију, као и приобаља које карактерише изглед града.

Успостављање веза путем озелењавања

Зелене површине у централној градској зони међусобно се повезују зеленим коридорима (линеарно зеленило, дрвореди и сл.).

- Појачано озелењавање улица и стаза унутар централне градске зоне ствара везу између урбаних, малих зелених површина унутар изграђених структура у централној градској зони и предела дуж обале Ђетиње.

Умрежавање активности (систем усмеравања)

Појачано се активира културни и рекреативни потенцијал централне градске зоне и посетиоцима и становницима омогућава доступним у већем обиму.

- Разноврсни културни и рекреативни садржаји у централној градској зони умрежавају се са простором за слободно време и рекреацију на обали реке Ђетиње.
- Преко система усмеравања становници и посетиоци упућују се на рекреативне и туристичке дестинације у централној градској зони.

Уређење градских тргова и блоковских дворишта

Обезбеђује се очување слободних површина у централној градској зони и они се обликују као витални градски тргови и блоковска дворишта.

- Санирају се постојећи градски тргови и блоковска дворишта и допуњују новим садржајима за слободно време и рекреацију. Тиме се за становнике централне градске зоне стварају простори за рекреацију у њиховом непосредном суседству.

Циљеви

- *Активирање / предвиђене промена*
- *Формирање великих простора / коридора*
- *Мрава приоритетних простора за активирање (главни простор)*
- *Предвиђени простори на вилуи града и Беога*

Постојеће стање

- *Централно предградско подручје, пратећно кружна структура и сателити (пратећно мешовито становање)*
- *Западна напредна структура (пратећно мешовито становање)*
- *Усточна структура / микролокална напредна (пратећно становање)*
- *Учесталији слободни простори*
- *Навештачка станица*
- *Културни садржаји*

Међусекторске теме

Теме приступачности, заштите животне средине и енергетске ефикасности, као и грађанске партиципације значајне су због одрживе реализације циљева и мера у свим областима развоја града. Оне се разматрају додатно као међусекторске теме.

Приступачност

Циљеви приступачности засновани су на општем начелу неограниченог приступа јавним просторима и објектима, производима и медијима. Пошто ова тема поседује различите аспекте, пре спровођења инвестиција у оквиру различитих области деловања, неопходно је благовремено укључивање експерата и свих релевантних учесника.

Узимајући у обзир групе становника са посебним потребама и ограниченом мобилношћу, од начелног значаја су пре свега мере у јавном простору ради прилагођавања улица, стаза, прелазак и зелених површина, као и мере за омогућавање приступачности јавним просторима и садржајима. Те инвестиције се начелно морају сагледати у смислу приступачности за све групе становника.

Животна средина и енергетска ефикасност

Одлуке градске скупштине и градске управе одражавају се на све процесе архитектонске обнове јавних и приватних објеката, али и јавно коришћених простора. Тако би приликом планирања свих локалних мера високоградње требало проверити и по могућности искористити све опције и све видове подршке енергетској санацији фасада зграда, модернизацији кућне водоводне и канализационе опреме и инсталација на начин који не угрожава животну средину, као и могућности коришћења обновљивих видова енергије. У погледу обнове и квалификације урбаних просторних релација, циљеви климатске

заштите могу се остварити једноставним идејама и активностима:

- прелазак на еколошки прихватљиву мобилност и редукација оптерећења честицама прашине, издувним гасовима и буком, минимизација енергетске потрошње између осталог уређењем пешачких и бицикличких стаза, увођењем мешовитих функција (град кратких релација), избегавањем транзитног саобраћаја и саобраћаја генерисаног паркирањем, укидањем светлосне сигнализације, прелазак на ЛЕД-осветљење у јавном простору итд.
- производња и коришћење обновљивих извора енергије (соларна и геотермална енергија, енергија ветра и хидроенергија итд.)

Грађанска партиципација

У Ужицу постоје разноврсни културни и рекреативни садржаји који су полазна основа за развој мрежа, иницијатива и пројектно везаних група актера. Заинтересовани становници града свих старосних група доприносе благовременом тематском дефинисању реалних и акутних потреба за интервенцијом и заједничком налажењу решења. С друге стране се локалне интересне групе и финансијски ангажују на пројектима и тако растеређују локални буџет. Мноштво малих пројеката на нивоу урбанистичких блокова или на одабраним локацијама може се реализовати и без финансијских издатака, уз учешће заинтересованих и ангажованих становника. Благовременим укључивањем представника локалних интересних група и становника у процесе и пројекте интегралног урбаног развоја, а посебно:

- укључивањем адекватних експерата и свих релевантних учесника у процесе планирања и хармонизације
- континуираним информисањем и односима са јавношћу
- подршком и умрежавањем грађанских иницијатива обезбеђује се могућност реализације и дугорочна одрживост пројеката.

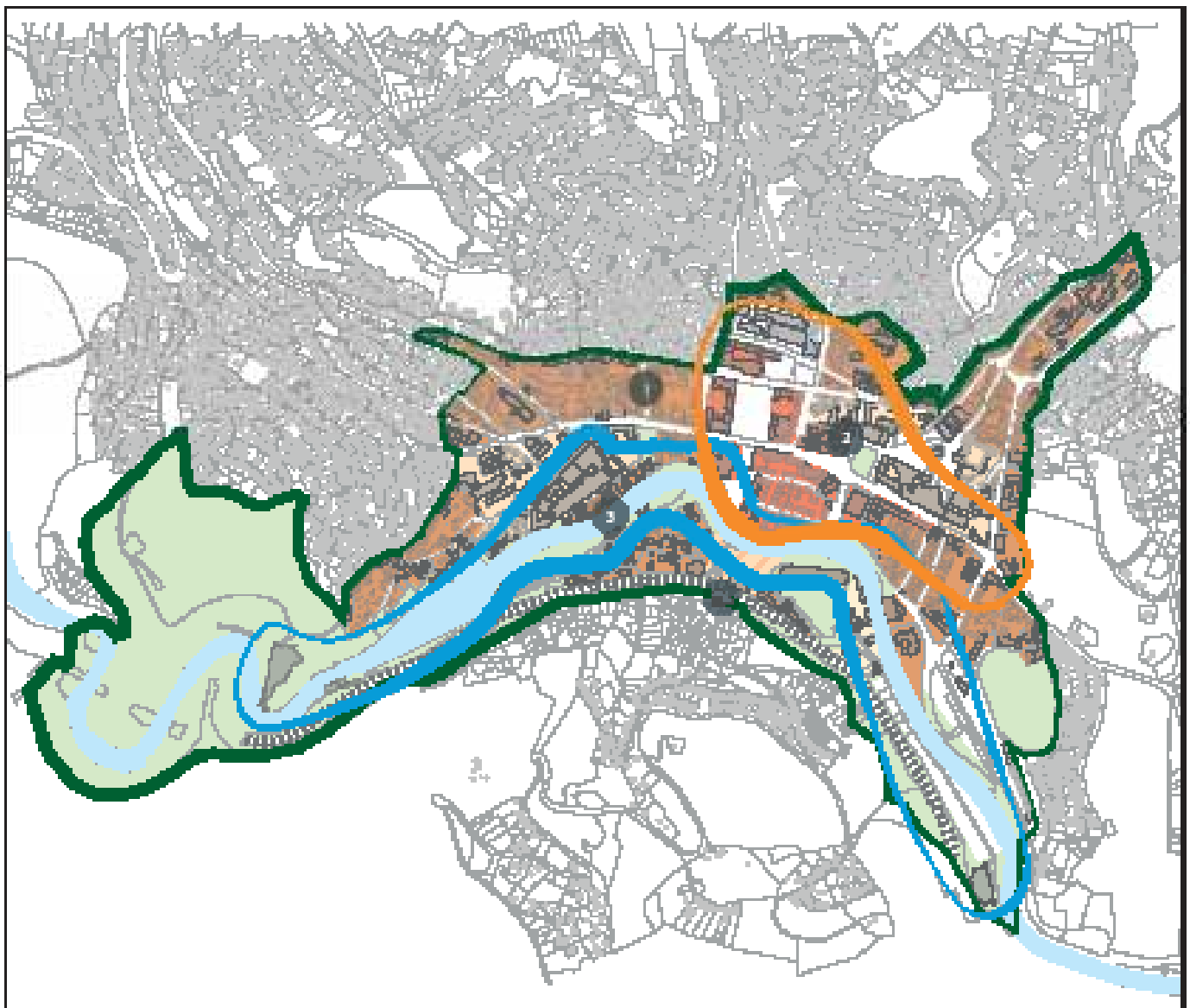
5.2 Подручја интервенције

Циљано спровођење и усмеравање будућег развоја централне градске зоне у складу са утврђеним циљевима представља значајни део стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне. Условљености које се при томе морају узети у обзир обухватно су описане у анализи постојећег стања урбанистичког планирања, за сваку поједину секторску област. При ближем посматрању подручја централне градске зоне може се утврдити да су одређене теме и циљеви концентрисани у појединим

просторним јединицама. Оне представљају тежишне тачке централне градске зоне и од кључног су значаја за њен развој.

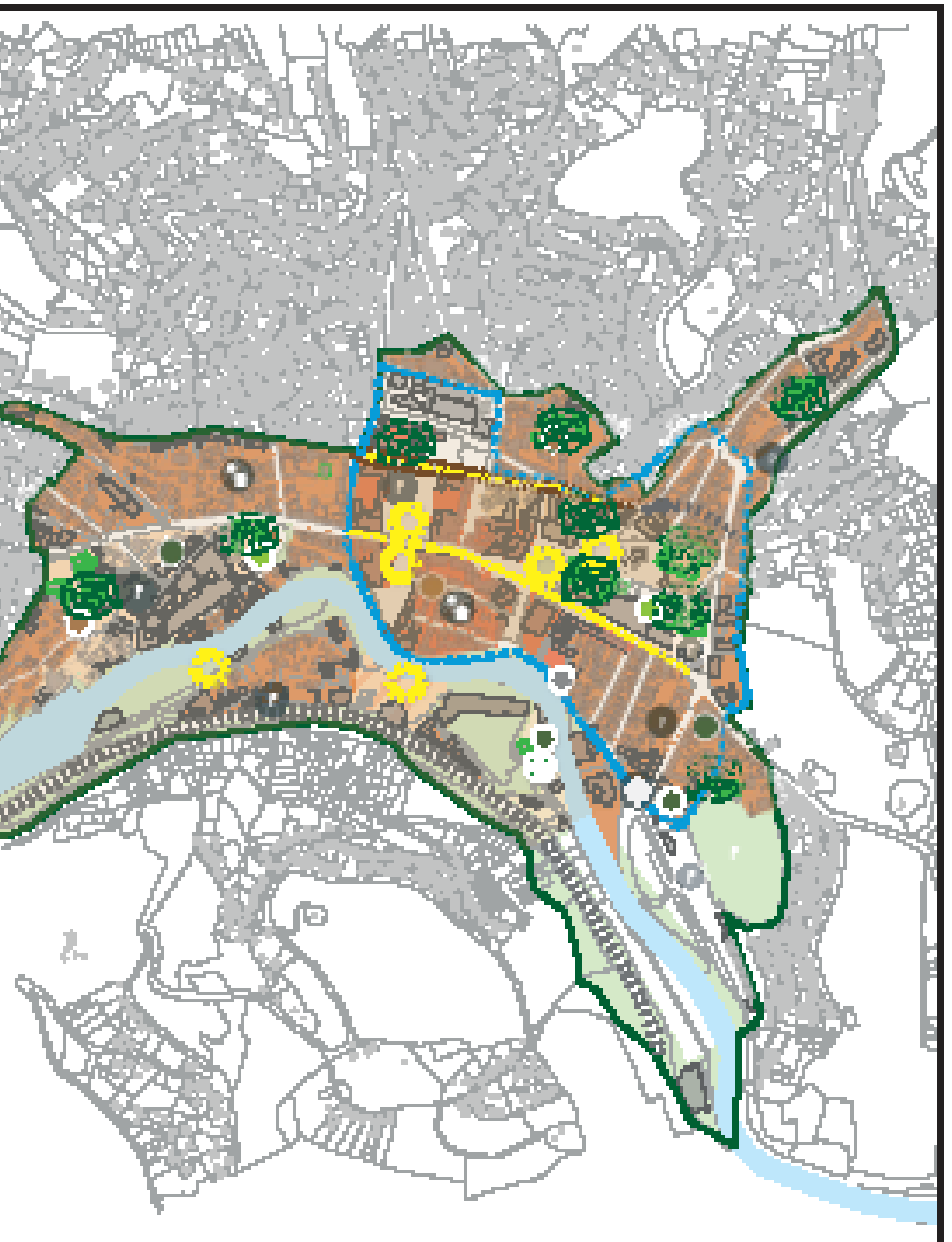
У наредном делу су та подручја интервенције детаљније описана. На нивоу тих појединачних простора формулисане су потребе за интервенцијом у виду конкретних мера и пројеката. Полази се од тога да ће подручја интервенције и у њима спроведене мере дати импулс за целокупну централну градску зону Ужица. Тиме ће се суштински одредити будући развој централне градске зоне чиме подручја интервенције поседују и централни значај за спровођење стратегије интегралног развоја.

Карта подручја интервенције

1	„Централна градска зона“	Постојеће стање	Успелина структура / закрпљени изградња (претходно стање)
2	„Градско језгро“	Централно градско подручје, претходно крупна структура и солитери (претходно стање)	Уматљиви слободни простори
3	„Ланд на реци Тузича“	Запосрљена наредна структура (претходно стање)	Железничка станица

Табела мера Централна градска зона

Бр. мере	Мера	Акционо поље	Укупна интегрална мера	Период реализације		
				5 год.	10 год.	15-20 год.
1.A.1	Израда Правилника за ликовно уређен град и реализација резултата спроведеног урбанистичког конкурса	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина	1		
1.A.1.A	Стратегија ревитализације и санације/ Израда Водича за санацију објеката и фасада	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина	1		
1.A.1.B	Санација објеката и фасада у циљу очувања визуелног идентитета и интегритета централне градске зоне	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина		1	
1.A.2	Унапређење (подизање нивоа урбанитета и бонитета) централне градске зоне	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре			
1.A.2.A	Израда Приручника за ревитализацију јавног простора (урбани мобилијар, споменици, чесме, расвета, скулптура, мурал)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.A.2.B	Ревитализација јавног простора (урбани мобилијар, споменици, чесме, расвета, скулптура, мурал)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.A.2.C	Галерије на отвореном – увођење уметности у јавни простор (скулптура, слика – мурал)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.A.3	Израда катастра зелених површина у централној градској зони	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.A.4	Израда планске и пројектне документације и изградња парка “Стари град”	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре			1
1.A.5	Увођење алтернативног зеленила (кровови, зидови, мостови, балкони, жардињере)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.A.6	Уређење зелених површина око школских објеката (нпр. зелене површине испред ОШ “Прва основна школа Краља Петра II”...)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.A.7	Улично зеленило /садња и замена дрвећа (нпр. Улица Краља Петра I...)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре		1	
1.B.1	Стратегија мобилности за централну градску зону (Израда Стратегије динамичког саобраћаја)	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.B.2	Израда локацијског концепта, техничке документације и изградња јавних паркинга и подземних гаража	В – Саобраћај и животна средина	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду		1	
1.B.2.A	Изградња привременог паркинга/fast парка преко пута Народног музеја и градског стадиона	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.B.3	Унапређење високофреквентних раскрсница/реконструкција и изградња нових кружних токова	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре			1
1.B.4	Енергетска санација зграда (пословање, становање)	В – Саобраћај и животна средина	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина		1	

1.B.5	Ревитализација дела деонице старе железничке пруге уског колосека (од Хидроцентрале „Под градом“ до Хидроцентрале у Турици) у туристичке сврхе	В – Саобраћај и животна средина	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду			1
1.B.6	Израда пројектне документације и реализација пешачке стазе у коридору јаза Хидроцентрале „Под градом“	В – Саобраћај и животна средина	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду			1
1.B.7	Изградња подземног система прикупљања комуналног отпада	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре			1
1.B.8	Успостављање мерења алергеног полена	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.B.9	Додатно опремање аутоматске мерне станице за мерење квалитета ваздуха	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
1.C.1	Градски програм за подршку малим предузећима, радњама и посебно занатским радњама	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду	1		
1.C.1.A	Оснивање БИД зона (зоне унапређеног пословања)	С – Привреда и туризам	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре		1	
1.C.2	Развој социјалног предузетништва уз подршку јавног сектора, грађанског друштва и привреде (нпр. коришћење brownfield локација)	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду		1	
1.C.3	Унапређење градског туристичког маркетинга	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду	1		
1.C.3.A	Унапређење капацитета за рецептивни туризам	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду	1		
1.C.3.B	Унапређење туристичког информационог система	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду	1		
1.C.3.C	Постављање туристичке сигнализације	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду	1		
1.C.3.D	Успостављање историјско туристичке руте „Ужичка република“	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду	1		
1.D.1	Унапређење система безбедности у предшколским и школским установама	Д – Образовање, култура и социјална заштита	Унапређење садржаја у области социјалне заштите и образовања	1		
1.D.2	Обезбеђење нових и унапређење постојећих спортских простора у оквиру школских установа	Д – Образовање, култура и социјална заштита	Унапређење садржаја у области социјалне заштите и образовања		1	
1.D.2.A	Изградња физкултурне сале у ОШ“Прва основна школа Краља Петра II”, ОШ “Душан Јерковић”	Д – Образовање, култура и социјална заштита	Унапређење садржаја у области социјалне заштите и образовања	1		
1.D.3	Јачање „урбане културе“ умрежавањем ресорних установа и удружења грађана	Д – Образовање, култура и социјална заштита	Јачање мрежа, синергије и кооперације између локалних актера и предузећа	1		
1.D.3.A	Подршка омладинском волонтеризму у сарадњи са локалним удружењима/ институцијама (нпр. Црвени крст)	Д – Образовање, култура и социјална заштита	Јачање мрежа, синергије и кооперације између локалних актера и предузећа	1		
1.D.3.B	Обезбеђивање простора за рад удружењима грађана и других пружалаца ванититуционалних услуга социјалне заштите (дневни боравци за младе, дневни боравци за ОСИ, клубови за старе, клуб за младе...)	Д – Образовање, култура и социјална заштита	Јачање мрежа, синергије и кооперације између локалних актера и предузећа		1	
1.E.1	Реконструкција дечијег игралишта код градског трга (увођење нових садржаја нпр. справе за децу са инвалидитетом)	Е- Слободно време и рекреација	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		

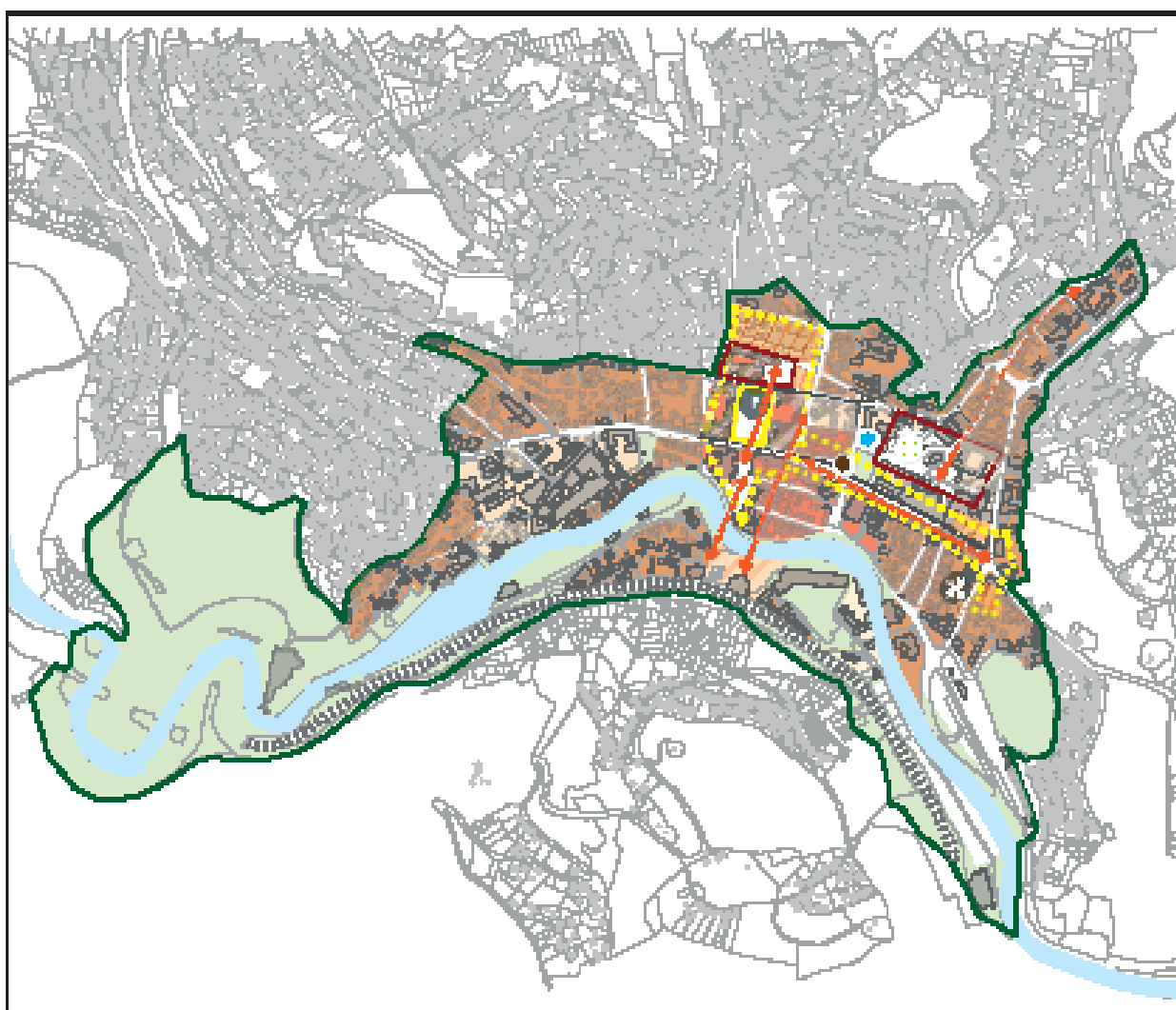
5.2.2 Подручје интервенције 2: Градско језгро

Овај простор, кога чине Трг партизана, трг Св.Саве и улица Димитрија Туцовића са окружењем, представља привредно и друштвено тежиште централне градске зоне Ужица. Ту су смештени централни градски садржаји који се настављају дуж централне пословно-трговачке улице Димитрија Туцовића. Трг се осим тога користи и за друштвене и културне манифестације и као место сусрета. Заједно са Народним позориштем, Народном библиотеком и другим објектима који га окружују, Трг партизана представља просторно културно-историјску целину која поседује посебан естетски, архитектонски и урбанистички значај за целокупан град. Суседна

подручја као што су Трг Светог Саве документују културно-историјско наслеђе града и тиме су посебно вредни заштите.

Упркос високом интензитету коришћења и функцији овог централног дела, објекти на и око трга налазе се у лошем грађевинском стању. Околне изграђене структуре делимично су оронуте и прети им пропадање. Недостаје обликовна и функционална повезаност са оближњим трговима и јавним просторима. Квалитет боравка у великој мери је ограничен саобраћајем у централној градској зони, чиме је угрожена виталност централне градске зоне. У наредном прегледу представљене су мере које доприносе валоризацији и ревитализацији Трга партизана, као и околних простора чиме би требало да се покрену импулси за целокупну централну градску зону.

Градско језгро

Урбана структура и јавни простор - Идентификација постојећих и планираних урбаних структура и јавних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.1, 2.4.3) - Рекултивација постојећих урбаних структура и јавних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3) - Идентификација постојећих и планираних урбаних структура и јавних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3) - Идентификација постојећих и планираних урбаних структура и јавних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3) - Идентификација постојећих и планираних урбаних структура и јавних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3)	Савремени и традиционални урбани простори - Планирање и реализација урбаних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3) - Планирање и реализација урбаних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3) Саобраћајна инфраструктура - Планирање и реализација урбаних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3) Привреда и туризам - Планирање и реализација урбаних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3) - Планирање и реализација урбаних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3)	Образовање, култура и социјална заштита Планирање и реализација урбаних простора у оквиру развојне стратегије грађевинског развоја (2.4.3)

Табела мера Градско језгро

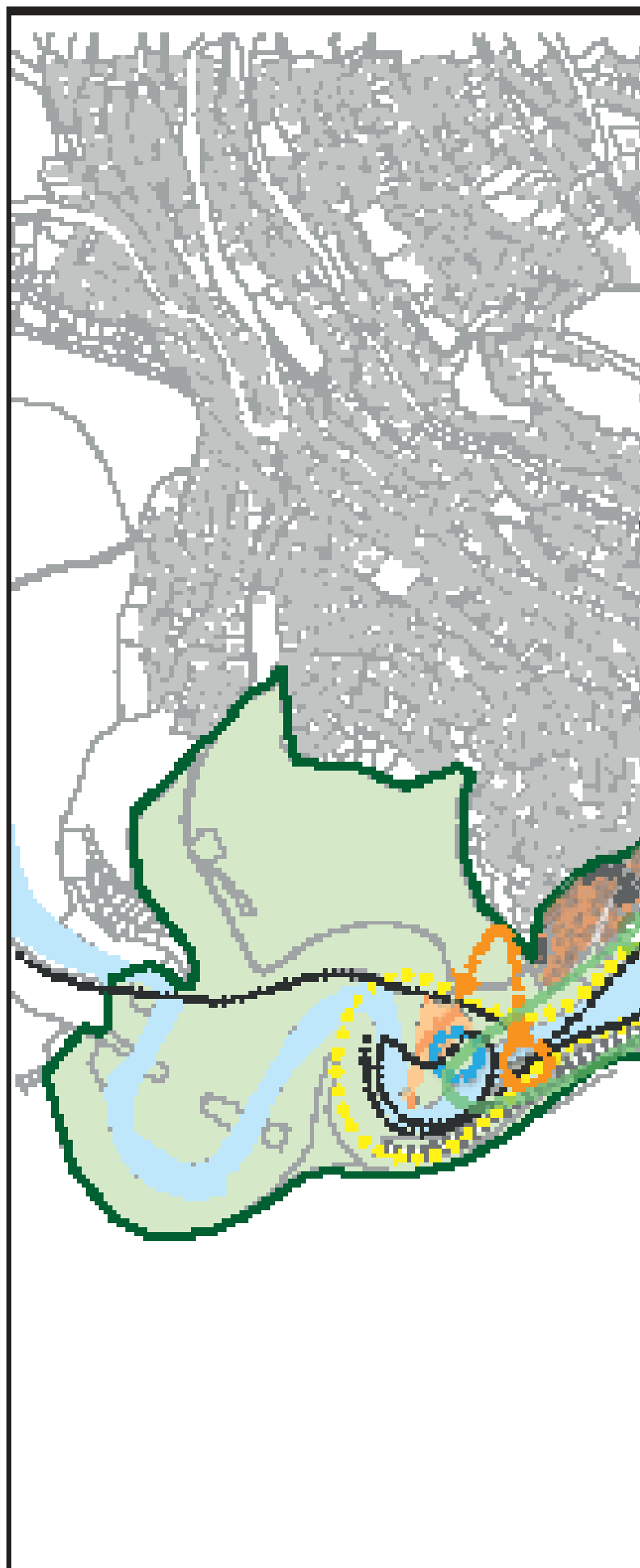
Бр. мере	Мера	Акционо поље	Укупна интегрална мера	Период реализације		
				5 год.	10 год.	15-20 год.
2.A.1	Урбанистичка /техничка анализа и документација за реконструкцију Трга партизана, израђена кроз партиципативни приступ на бази резултата спроведеног урбанистичког конкурса	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина	1		
2.A.2	Рестаурација значајних културно-историјских објеката и целина од важности за идентитет града (Народно позориште, Народни музеј, Скупштина града, просторно културно-историјске целине: „Д.Туцовића“, „Слануша“, „Трг Светог Саве“, „Царина“)	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина			1
2.A.3	Израда техничке документације и реконструкција урбанистичких целина (Мали парк, „Мегдан“...)	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина		1	
2.A.4	Реконструкција јавног трга испред зграде Скупштине града	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
2.A.5	Интезивније коришћење земљишта и објеката /brownfield локација (стара Пошта, зграда војне команде на Слануши...)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
2.B.1	Формирање пешачке зоне: Главна улица (Урбанистички конкурс за идејно решење и реализација), Мегдан, Трг Св. Саве, Царина	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
2.B.2	Израда техничке документације и изградња подземне гараже на Тргу партизана	В – Саобраћај и животна средина	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду			1
2.C.1	Израда Студије валоризације архитектонског и урбанистичког наслеђа и техничка документације за обнову непокретних културних добара и др.објеката (“Палас” „Новаковића кућа“...)	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду		1	
2.C.2	Изградња тржног центра („сидро“) на локацији зелене пијаце - резервација потенцијалног земљишта	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду		1	
1.D.1	Уређење и интезивније коришћење простора испред комплекса Народне библиотеке, Народног позоришта, Трг Св.Саве (галерије на отвореном и културни садржаји)	D – Образовање, култура и социјална заштита	Унапређење садржаја у области социјалне заштите и образовања	1		
1.D.2	Садржаји за целодневни боравак у Градском културном центру укључујући и исхрану ученика	D – Образовање, култура и социјална заштита	Унапређење садржаја у области социјалне заштите и образовања	1		

5.2.3 Подручје интервенције 3: Град на реци Ђетињи

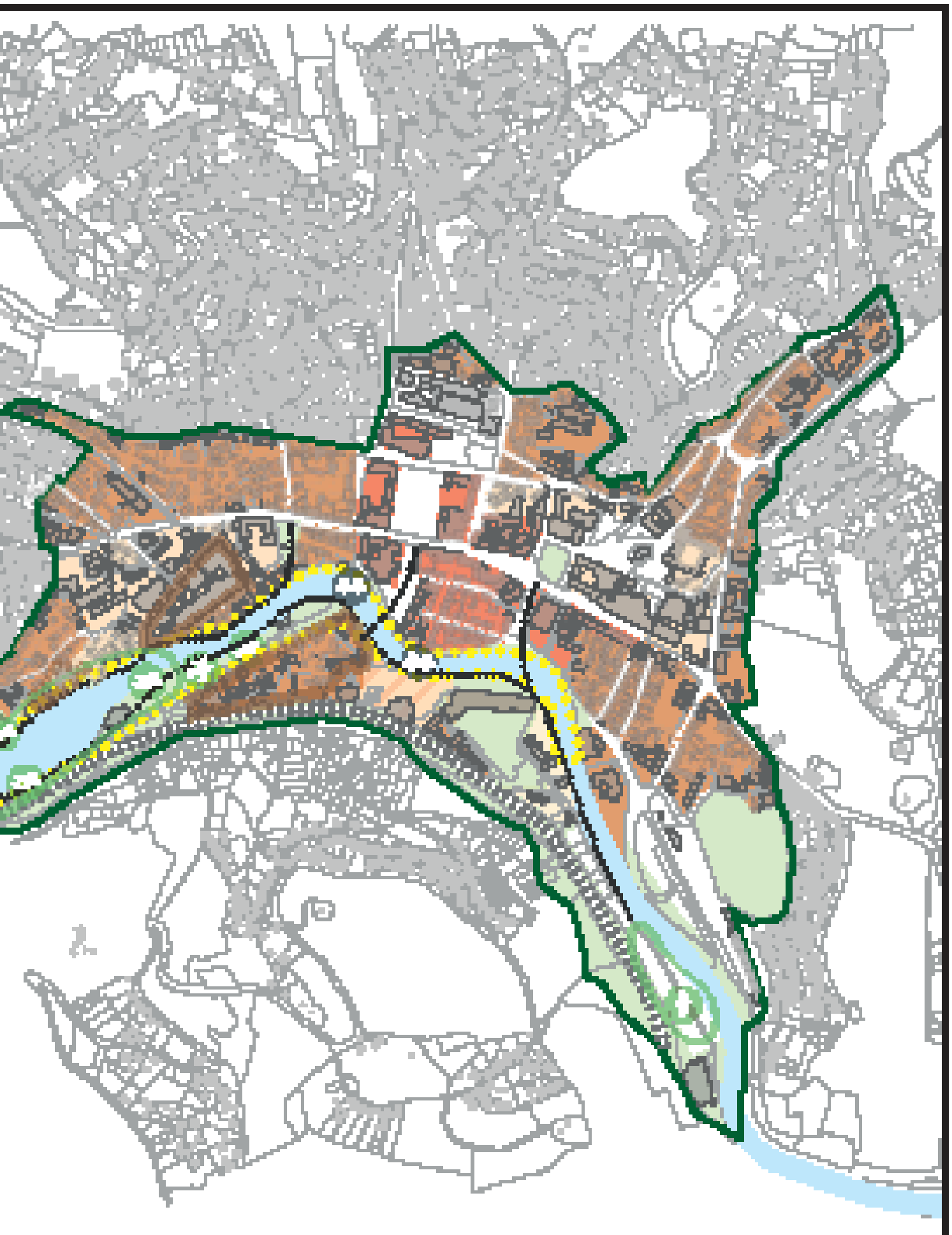
Град на реци Ђетињи

Изглед централне градске зоне Ужица обележен је приобаљем реке Ђетиње. Зелени појас дуж Ђетиње представља значајан део јавног простора у Ужицу. Већина становника сматра да приобаље представља карактеристику и значајан саставни део идентитета целокупног града. Тамо су концентрисани значајни садржаји за слободно време и рекреацију, као што је летње купалиште. На обронцима изнад реке налази се тврђава Стари град која заједно са централом „Под градом“ представља културно-историјски значајан комплекс. Велика улога рекреативног простора и посебан значај за историју града, овај део чине простори са посебним развојним потенцијалом за даљи развој централне градске зоне Ужица.

Упркос великој популарности реке могу се утврдити обликовни и функционални недостаци. Везе и прелази ка главним деловима централне градске зоне нису атрактивни нити у довољној мери изражени. Квалитет реке, а самим тим и рекреативни простор за становнике града јако су угрожени застарелом инфраструктуром и са тиме повезаним загађењем. Ово подручје интервенције поседује многобројне потенцијале за развој туризма и профилисање централне градске зоне који се, међутим, не користе у довољној мери. У наредном прегледу приказане су мере које доприносе валоризацији и ревитализацији приобаља Ђетиње чиме би требало да се покрену импулси за целокупну централну градску зону.

- Вода**
- Публични структурни (јавни простор)
  - „Публични простор“ (јавни простор) „Ужице“ (С.А.1 - С.А.3)
  - Посебан развој интервенције (инфраструктура Ужице) (С.А.4 - С.А.5)
  - „Ужице“ (ревитализација, интервенција и реконструкција терена) (С.А.6)
  - Интервенција „Публични простор“ (јавни простор) „Ужице“ (С.А.7)
- Својбранији интервенције грађевина**
- Класична грађевина и интервенција (С.А.8)
  - Интервенција (јавни простор) (С.А.9)
- Привредна и туризам**
- Интервенција (јавни простор) и интервенција „Публични простор“ (јавни простор) (С.А.10)
  - Интервенција (јавни простор) (С.А.11)
- Слободно време и рекреација**
- Интервенција (јавни простор) (С.А.12)
  - Интервенција (јавни простор) (С.А.13)
  - Рекреација (јавни простор) (С.А.14)

Табела мера Град на реци Бетињи

Бр. мере	Мера	Акционо поље	Укупна интегрална мера	Период реализације		
				5 год.	10 год.	15-20 год.
3.А.1	Конкурс и Акциони план за спровођење резултата конкурса "Приобаља"	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.А.1.А	Реализација појединачних просторних подручја (грађевинске интервенције) за преобликовање јавног простора "Приобаља"	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.А.1.В	Израда документа „Визуелни идентитет и дизајн јавног простора Приобаље“ (урбани мобилијар, функционална и декоративна расвета, сигнализација, примењени материјали, озелењавање)	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.А.1.С	Израда пројекта и постављање урбане опреме „Приобаља“	А – Урбане структуре и јавни простори	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.А.2	Концепт развоја локације "Фабрика културе Ужице" (Стављање у функцију и пренамена дела некадашње фабрике текстила у сарадњи са власником)	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина		1	
3.А.3	"Ужички град" – ревитализација, конзервација и реконструкција тврђаве	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина		1	
3.А.4	Израда пројектне документације и реконструкција градског парка „Велики парк“	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина		1	
3.А.5	Реконструкција и ревитализација објеката (Црвени крст, објекат Кола српских сестара, Управа железнице, Ложионички водоторањ, Стари железнички мост)	А – Урбане структуре и јавни простори	Валоризација архитектонског и урбаног наслеђа, санација објеката и ревитализација напуштених и недовољно коришћених површина			1
3.В.1	Изградња пешачких и бициклистичких стаза	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		

3.B.2	Унапређење канализационог система (раздвајање кишне и фекалне канализације, активирање главног колектора и укидање испуста у реку)	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре			1
3.B.3	Унапређење мобилности изградњом и санацијом мостова	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре			1
3.B.4	Уређење обале и корита Јаза	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.B.5	Набавка мобилне лабораторије за одређивање квалитета речне воде	В – Саобраћај и животна средина	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.C.1	Израда концепта догађаја и манифестација, са израдом „Календара културе“	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду	1		
3.C.2	Активирање „Ужичког града“ у туристичке сврхе	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду			1
3.C.3	Привлачење нових, малих предузећа из сектора услуга, угоститељства, хотелијерства и туристички оријентисане малопродаје	С – Привреда и туризам	Побољшање оквирних локацијских услова за локалну привреду недовољно коришћених површина		1	
3.E.1	Изградња скејт парка на Међају	Е – Слободно време и рекреација	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.E.2	Постављање справа за игру деце на Међају, Плажи и у Великом парку	Е – Слободно време и рекреација	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.E.3	Изградња трим стазе и фитнес парка у Великом парку	Е – Слободно време и рекреација	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		
3.E.4	Реконструкција дечијег игралишта на плажи (увођење нових садржаја)	Е – Слободно време и рекреација	Ревитализација и унапређење јавног простора и техничке инфраструктуре	1		

6.1 Извори финансирања имплементације* Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица

Циљ ове анализе је појашњење и класификација потенцијалних могућности инвестирања и финансирања развоја централне градске зоне Ужица. Овај документ треба да послужи као подршка Градској управи Ужице у привлачењу развојних фондова и реализацији инвестиционих предлога и пројеката до којих се дошло кроз процес израде Стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне.

Анализом су обухваћене три групе финансијских

извора од значаја за урбани развој: национални, извори Европске уније и међународни извори финансирања, имајући у виду државне и приватне банке и релевантне донаторе, зајмове и кредите, Србији доступне изворе, као и оне који то тренутно нису, али се односе на подстицање развоја урбаних подручја на бази интегралних планова одрживог урбаног развоја (URBACT II, JESSICA, и др.).

Потенцијални извори финансирања развоја урбаних подручја

Национални извори	ЕУ инструменти за урбана подручја	Међународни фин. инструменти	Донаторски програми
Министарство грађевинарства и урбанизма	Прекогранична сарадња*/ Србија – БиХ Србија – ЦГ, идр.	Оквир за инвестиције на Западном Балкану WBIF*	Немачка организација за међународну сарадњу (GIZ)
Министарство регионалног развоја и локалне самоуправе	Транснационални програм сарадње за Југоисточну Европу*	Банка за развој Савета Европе (СЕВ)*	Програм сарадње Швајцарске са Србијом
Министарство енергетике, развоја и заштите животне средине	URBACT II	Европска инвестициона банка (EIB)*	USAID пројекат одрживог локалног развоја
Министарство омладине и спорта	INTERREG IVC	Европска банка за обнову и развој (EBRD)*	Европска фондација за културу (ECF)
Министарство рада и социјалне политике	ESPON*	Светска банка (WB)*	
Министарство културе, информисања и информационог друштва	INTERACT II	Немачка развојна банка (KfW)*	
Министарство за људска и мањинска права, државну управу и локалну самоуправу	JASPERS иницијатива	GGF фонд (Green for Growth Fund)*	
Министарство просвете, науке и технолошког развоја	JEREMIE иницијатива	Комерцијалне банке*	
	JESSICA иницијатива CIVITAS иницијатива Остало		

Доступни у Србији *

*Наведени извори финансирања су били доступни закључно са периодом до краја 2012. године

За сваки од потенцијалних извора финансирања дати су основни подаци, приоритетна тематска подручја/намене које су предмет финансирања (социјална и техничка инфраструктура, мере заштите животне средине, урбана ревитализација, развој brownfield локација, енергетска ефикасност и др.), услови финансирања, услови аплицирања и контакти за детаљније информисање.

Како се у периоду консолидације и усвајања стратешких докумената одржао изборни циклус на свим нивоима у Републици Србији, што је након успостављања нових политичких структура узроковало одређене промене у структури министарстава, које се огледају у укидању одређених и припајању или формирању нових, одређени потенцијални извори финансирања претходно

идентификовани током израде документа су укинати или окончани (Национални инвестициони план – НИП, Фонд за заштиту животне средине, Јавни позив за доделу бесповратних средстава у оквиру мере за суфинансирање иницијатива јединица ЛС за припрему и спровођење пројеката на локалном и регионалном нивоу у 2012. – МЕРР итд.), а да у оквиру нових тек формираних министарстава нису формиран нове инструменти финансијске подршке, а за које се очекује да ће бити оперативни током 2013. године, у овом прегледу су наведена и министарства преко којих се у наредним годинама очекује финансирање пројеката које су идентификовани у Стратегијама интегралног урбаног развоја.

Национални извори финансирања

Министарство рударства и просторног планирања

Министарство животне средине, рударства и просторног планирања у склопу свог деловања покрива широк спектар активности из којих се са аспекта интегралног урбаног развоја централних градских подручја могу издвојити области подршке у оквиру грађевинарства, екологије и одрживог туризма. У склопу својих активности, Министарство је покренуло Програм помоћи грађевинској индустрији у условима светске економске кризе вредан 18 милијарди динара, кроз који је покренуто 246 пројеката широм Србије, са намером да се активности програма продуже и током 2012. године. У оквиру екологије, реализује се акција „Очистимо Србију“ у оквиру које је проценат становништва обухваћеног организованим одношењем отпада повећан је на 77,23 одсто, чиме је Србија остварила повећање за скоро 30 одсто у односу на 2009. годину када је започета акција. У току је изградња 26 рециклажних центара, који ће са седам постојећих, чинити мрежу која ће омогућити да се у Србији рециклира значајан део кућног отпада. У оквиру акције „Пријавите локацију за чишћење“, до сада је пријављено 516 локација, и уређена половина идентификованих локација.

Извор: www.ekoplan.gov.rs

Министарство омладине и спорта

У оквиру Министарства омладине и спорта Сектора за управљање пројектима Министарства омладине и спорта покрива област спортске инфраструктуре у Србији, као једне од предуслова развоја школског, универзитетског, рекреативног и професионалног спорта.

Своју основну делатност, управљање инвестицијама спортских објеката, Сектор за управљање пројектима спроводи кроз планирање и изградњу нових, реконструкцију, адаптацију и опремање постојећих објеката: фискултурних сала; отворених спортских терена; дечијих игралишта локалног значаја; спортских дворана; балон хала; базена; клизалишта; великих спортских центара; осталих спортских објеката; канцеларија за младе. Приоритети Сектора за управљање пројектима у

2011. години су били: Изградња, реконструкција и адаптација спортских објеката у Републици; реализација пројеката изградње спортских објеката предвиђених из средстава НИП; изградња трим стаза у градовима у Републици Србији; изградња мини пич терена; осветљење спортских терена.

Извор: http://www.mos.gov.rs/omladina_konkursi

Министарство рада и социјалне политике

Министарство рада и социјалне политике Републике Србије - Сектор за бригу о породици и социјалну заштиту расписало је Конкурс за доделу средстава за финансирање пројеката за развој услуга социјалне заштите. Циљ конкурса је развој услуга социјалне заштите на нивоу локалних заједница. Приоритети конкурса су успостављање услуга социјалне заштите, унапређење већ успостављених и развој иновативних услуга социјалне заштите за следеће циљне групе корисника: деца и млади, деца са сметњама у развоју, одрасле особе са инвалидитетом, стари. Подносиоци предлога пројекта могу бити удружења чији ће пројекти допринети остварењу циља конкурса, односно чији су пројекти у складу са дефинисаним приоритетима конкурса. Услов за учешће на конкурс је партнерство удружења са центром за социјални рад, републичком установом социјалне заштите или са јединицом локалне самоуправе у којој се спроводи пројекат. Средства за финансирање пројеката обезбеђена су у Буџету Републике Србије у укупном износу од 27.191.109,00 динара. Максималан износ средстава по пројекту је 1.500.000,00 динара. Дужина трајања пројеката не може бити краћа од шест нити дужа од девет месеци. Крајњи рок за пријављивање односно за доставу пројектних предлога је 23.март 2012. године у 14 часова. Извор: <http://www.minrzs.gov.rs/cms/sr/konkursi/356-2012-03-08-15-01-08>

Министарство културе, информисања и информационог друштва

Конкурс за прикупљање предлога за финансирање или суфинансирање пројеката у култури, као и пројеката уметничких, односно стручних и научних истраживања у култури за

2012. годину. Конкурс се односи на пројекте из следећих области: књижевне манифестације и награде; издавачка делатност – периодичне публикације из области уметности и културе; музика (стваралаштво, продукција, интерпретација); ликовне и визуелне уметности; примењена уметност, архитектура и мултимедија; сценско стваралаштво и интерпретација (област: драма, опера, балет и плес); кинематографија и аудио-визуелно стваралаштво (филмски фестивали, манифестације, радионице и колоније); пројекти у области научноистраживачке и едукативне делатности у култури; изворно народно, аматерско стваралаштво и очување нематеријалног културног наслеђа; културне делатности националних мањина у Републици Србији; културне делатности Срба у иностранству; културне делатности особа са инвалидитетом; културне делатности деце и за децу и младе.

<http://www.seecult.org/konkurs/konkurs-ministarstva-kulture-srbije-za-projekte-u-kulturi-za-2012>

<http://www.kultura.gov.rs/node/24069>

ЕУ инструменти Кохезионе политике за урбана подручја

Кохезиону политику ЕУ чини настојање да се се смањењем постојећих разлика у развијености региона утиче на кохезију и смањење диспаритета на нивоу читаве ЕУ. Циљеви политике постижу се применом програма који се суфинансирају средствима Структурних и Кохезионог фонда. Ови фондови финансирају програме и пројекте чији је циљ смањивање разлика међу регионима и диспаритета у животном стандарду њихових становника. Применом интегралног приступа, програми¹² подстичу одрживи развој региона и

територије Европе као целине. И у наредном периоду од 2007-2014 урбана димензија кохезионе политике ће садржати пар кључних компоненти ефикасности унутар кохезионе политике, међу којима су стратешко и интегрално прорамирање и планирање и, наглашен територијални приступ.

Као циљеви кохезионе политике у периоду 2007-2013. године постављени су: 1) конвергенција, којом се промовишу услови за праћење раста и фактори који воде стварној конвергенцији најслабије развијених земаља, тојест региона, чији је бруто национални производ мањи од 75% просека Уније; 2) регионална конкурентност и запошљавање, усмерени на борбу против незапослености, и 3) европска територијална сарадња, као циљ којим се подстичу усклађеност и уравнотеженост у развоју различитих територија, а намењен је јачању прекограничне, транснационалне и међурегионалне сарадње. Кохезиона политика има три финансијска инструмента: Европски фонд за регионални развој¹³, Европски социјални фонд¹⁴ и Кохезиони фонд¹⁵.

У следећој табели издвојили смо изворе суфинансирања и програме, који имају тематске приоритете који се односе на урбани развој. Ту се издвајају две групе програма и финансијских инструмената: 1) доступни Србији (*) и 2) они који то још нису, али су приоритетно намењени подстицању одрживог урбаног развоја.

Финансијски инструменти за спровођење Кохезионе политике су и иницијативе проистекле из сарадње између Европске комисије, Европске инвестиционе банке, Европске банке за обнову и развој и других међународних финансијских институција.

Финансијски оквир за програмски период 2007–2013. године садржи три иницијативе: JASPERS, JEREMIE и JESSICA.

¹² Програми, усмерени на урбани развој, могу имати различите форме: 1) промоција градова као носилаца регионалног развоја – програми имају за циљ да утичу на компетитивност (промоција предузетништва, иновација и развоја услуга) и атрактивност града; 2) акције које промовишу кохезију у циљу унапређења девастираних подручја – рехабилитацијом физичке структуре, развојем браунфилд локација и очувањем и развојем историјског и културног наслеђа, и 3) акције које промовишу уравнотежен, полицентрични развој Европске Уније кроз успостављање мрежа на националном, као и на нивоу заједница.

¹³ Европски фонд за регионални развој (ERDF) има за циљ отклањање регионалних разлика и промоцију стабилног и одрживог развоја. Овај фонд интервенише у оквиру сва три циља регионалне политике: конвергенција, регионална конкурентност и запошљавање и европска територијална сарадња. Средствима фонда финансира се директна подршка: инвестиције у предузећа (посебно мала и средња предузећа) ради стварања одрживих радних места, пројектима инфраструктуре у вези са истраживањем и иновацијама, телекомуникацијама, заштити животне средине, енергетике и саобраћаја.

¹⁴ Европски социјални фонд (ESF) има за циљ развој људских ресурса и запошљавање тј. намењен је повећању запослености и шанси за проналажење посла. Интервенције се крећу у оквиру прва два циља - конвергенције и регионалне конкурентности и запошљавања. Фонд подржава активности у областима запошљавања, родне равноправности, социјалне интеграције и борбе против дискриминације приликом запошљавања и јачања људског капитала реформом система образовања и успостављањем мреже образовних институција.

¹⁵ Кохезиони фонд је намењен државама чланицама чији је бруто национални производ (БНП) по становнику нижи од 90% просека Уније. Циљ му је да ублажи њихове економске и социјалне недостатке, као и да стабилизује економију. Подржава акције у оквиру првог циља - конвергенције и подлеже истим правилима програмирања, управљања и мониторинга као и структурни фондови. Улога Кохезионог фонда слична је улози структурних фондова, али је непосредан повод његовог оснивања било прилагођавање националних економија држава које су одлучиле да уведу заједничку валуту (испуњавање тзв. критеријума конвергенције) и растеређење државних буџета сиромашнијих држава чланица. Кохезиони фонд финансира активности у областима саобраћаја, нарочито трансевропске транспортне мреже и заштите животне средине, енергетску ефикасност, обновљиве изворе енергије, развој железничког транспорта, јачање јавног транспорта.

Можућности финансирања

Финансирање	Тематски приоритети у односу на урбану проблематику	Оперативни програм
Европски фонд за регионални развој (ERDF) циљ- европска територијална сарадња	Прекогранична сарадња Подстицање предузетништва Заштита и управљање природним и културним ресурсима Подстицање веза између урбаних и руралних подручја Унапређење доступности транспорта, информационих и комуникационих мрежа и услуга Развијање сарадње, капацитета, заједничко коришћење инфраструктуре	Прекогранична сарадња*/ Србија – Босна и Херцеговина Србија – Црна Гора, идр.
	Транснационална сарадња Иновације Животна средина Прситупачност Одрживи урбани развој укључујући и јачање полицентричног развоја	Транснационални програм сарадње за Југоисточну Европу*
	Међурегионална сарадња Умрежавање и промоција размене искустава на нову заједница	URBACT II INTERREG IVC ESPON* INTERACT II

Доступни у Србији *

Финансијски инструменти

Финансирање	Тематски приоритети	Инструменти-иницијативе
Европска Комисија (ЕК)	Припрема пројектне документације за велике инвестиционе пројекте	JASPERS иницијатива
Европска инвестициона банка (EIB)	Промовисање бољег приступа финансијским средствима микро, малим и средњим предузећима	JEREMIE иницијатива
Европска банка за обнову и развој (EBRD)	Урбани развој у контексту интегралних планова одрживог урбаног развоја	JESSICA

Програми прекограничне сарадње

Програми прекограничне сарадње су инструмент ЕУ намењени за помоћ и промоцију преко-граничне сарадње ван граница ЕУ. Програми су фокусирани на промовисање одрживог социо-економског развоја, заштиту животне средине, борбу против организованог криминала, унапређење граничне контроле и промовисању сарадње 'људи са људима'.

Програми имају за циљ смањење разлике у стопи развијености између региона ван граница ЕУ и промовисању социо-економске сарадње између локалних заједница као и сарадња у области културе. Позиви за пројектне предлоге су у складу са правилима програма ЕУ за екстерну помоћ.

Ови фондови су дистрибуирани кроз такозване грант шеме, механизме који омогућавају директне финансијске грантове корисницима. Сваки пројекат појединачно има одређене приоритете и ограничења које треба узети у обзир приликом аплицирања.

Канцеларија за европске интеграције (Сектор за програме прекограничне и транснационалне сарадње) је тело задужено за програмирање и напор над спровођењем програма прекограничне сарадње. Министарство финансија (Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава ЕУ) је тело које ће обављати послове првостепене контроле, док Делегација Европске уније, односно управљачка тела програма прекограничне сарадње са земљама чланицама ЕУ, имају уговорну

надлежност. Локалне канцеларије су отворене ради унапређења координације и активности на локалу. У Републици Србији (IPA 2007 и 2008) отворено је 8 програма: ИПА Јадрански Програм прекограничне сарадње; Програм прекограничне сарадње Србија - Босна и Херцеговина; Програм прекограничне сарадње Србија – Бугарска; Програм прекограничне сарадње Србија - Црна Гора; Програм прекограничне сарадње Србија – Хрватска; Програм прекограничне сарадње Србија – Мађарска; Програм прекограничне сарадње Румунија – Србија; Програм транснационалне сарадње “Простор Југоисточне Европе”.

Програм прекограничне сарадње Србија - Црна Гора

Циљ програма/пројекта је повезивање људи, заједница и привреда пограничних области кроз заједничко

учешће у развоју области сарадње кориштењем људских, природних и економских ресурса и погодности

Програм прекограничне сарадње Србија - Босна и Херцеговина

Свеукупни стратешки циљ програма је: Повезивање људи, заједница и привреда пограничних области кроз заједничко учешће у развоју области сарадње кориштењем људских, природних и економских ресурса и погодности. Свеукупни циљ: Стимулисати привреду, подстицати одрживи развој и смањити релативну изолованост квалификованог подручја јачањем заједничких институционалних мрежа и капацитета људских ресурса.

Програм прекограничне сарадње Србија - Црна Гора

Област подршке	
Приоритет 1: Друштвено економски развој кроз заједничке активности којима се унапређује физичка, пословна, друштвена, институционална инфраструктура и капацитет	<p>Мера 1.1: Унапређење продуктивности и конкурентности економских, руралних, културних и природних ресурса</p> <p>Мера 1.2: Прекограничне иницијативе усмерене на размену људи и идеја са циљем побољшања сарадње стручне јавности и цивилног друштва.</p>
Географска област	Управни окрузи у Републици Србији: Златиборски , Рашки, Моравички (придružена област)
Ко може да конкурише	Непрофитне организације/институције
Минимални/Максимални износ који се додељује (последњи позив)	<p>Мера 1.1: 50.000 – 200.000 евра</p> <p>Мера 1.2: 15.000 – 50.000 евра</p>
Трајање пројекта	6-24 месеца

Извор: <http://www.cbcsrb-mne.org>; <http://www.evropa.gov.rs>; <http://www.cbc-mne.org>.

Програм прекограничне сарадње Србија - Босна и Херцеговина

Област подршке	
Приоритет 1: Друштвено економска кохезија кроз активности којима се унапређује физичка, пословна, социјална и институционална инфраструктура и капацитет	<p>Мера 1.1: Унапређење продуктивности и конкурентности економских, руралних, културних и природних ресурса</p> <p>Мера 1.2: Прекограничне иницијативе усмерене на размену људи и идеја са циљем побољшања сарадње стручне јавности и цивилног друштва</p>
Географска област	У Републици Србији: Сремски, Мачвански, Златиборски и Колубарски управни округ
Ко може да конкурише	Непрофитне организације/институције
Минимални/Максимални износ који се додељује (последњи позив)	<p>Мера 1.1 - Економски развој: 100.000 - 400.000 евра</p> <p>Мера 1.1 - Животна средина: 100.000 - 400.000 евра</p> <p>Мера 1.1 - Друштвена кохезија: 100.000- 400.000 евра¹⁶</p> <p>Мера 1.2 – размена људи и идеја 20.000 - 100.000 евра</p>
Трајање пројекта	<p>Мера 1.1: 12-24 месеца</p> <p>Мера 1.2: 6 -12 месеци</p>

Извор: <http://www.evropa.gov.rs>; www.srb-bih.org.

Транснационални програм Југоисточне Европа (ЈИЕ)

Основни циљ транснационалне сарадње је да подржи уравнотежени територијални развој и територијалну интергарцију у оквиру области сарадње. Развијање транснационалних

партнерстава у вези са питањима која су од стратешког значаја за процес територијалног, економског и социјалног интегрисања, као и за остваривање кохезије, стабилности и конкурентности представља општи циљ Програма сарадње на подручју Југоисточне Европе.

Област подршке	
Приоритетна оса 1: Развијање иновативних приступа и предузетништва	Област деловања 1.1: Развијање технолошких и иновационих мрежа у оквиру специфичних поља
	Област деловања 1.2: Развијање повољних услова за иновативно предузетништво
	Област деловања 1.3: Унапређивање оквирних услова и стварање услова за увођење иновација
Приоритетна оса 2: Заштита и унапређење животне средине	Област деловања 2.1: Побољшано интегрисано управљање воденим ресурсима и превенција опасности од поплаве
	Област деловања 2.2: Унапређивање превенције опасности по животну средину
	Област деловања 2.3: Унапређивање оквирних услова и стварање услова за увођење иновација
	Област деловања 2.4: Промовисање енергетске ефикасности и ефикасне потрошње ресурса
Приоритетна оса 3: Унапређивање приступачности	Област деловања 3.1: Унапређивање координирања у области промовисања, планирања и функционисања примарних и секундарних саобраћајних мрежа
	Област деловања 3.2: Развијање стратегија за суочавање са "дигиталним јазом"
	Област деловања 3.3: Унапређивање оквирних услова за успостављање мултимодалних платформи
Приоритетна оса 4: развој транснационалних синергија за одрживи развој подручја	Област деловања 4.1: Решавање најважнијих проблема који утичу на градске области и регионалне системе насеља
	Област деловања 4.2: Промовисање уравнотеженог обрасца за атрактивне и приступачне области
	Област деловања 4.3: Промовисање употребе културних вредности за развој
Географска област	Земље које учествују у програму ЈИЕ - целокупна територија: Албанија, Аустрија, Бивша Југословенска Република Македонија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Црна Гора, Грчка, Хрватска, Мађарска, Република Молдавија, Румунија, Словачка, Словенија и Србија
	Земље које учествују у програму ЈИЕ - делимична територија: Италија-Ломбардија, Аутономна покрајина Тренто, Венето, Фриули-Венеција-Ђулија, Емилиа Ромања, Умбрија, Марке, Абруцо, Молизе, Пуља Базиликата и Украјина -Черниветска област, Ивано-Франкивишка област, Закарпатска област и Одеса Непрофитне организације/институције
Ко може да конкурише	50.000 – 300.000 евра
Минимални/Максимални износ који се додељује	Максимум 36 месеци
Трајање пројекта	

Извор: www.southeast-europe.net; www.evropa.gov.rs

¹⁶ Само за ову меру је доступно финансирање у другом позиву

URBACT II

URBACT II је установљен кроз европске развојне програме у оквиру циља територијалне сарадње. Покрива целу Европску унију, Норвешку и Швајцарску, док партнери из других земаља могу да учествују о сопственом трошку.

Програм има за циљ промоцију сарадње у области урбаног развоја, као и да подстиче размену искустава међу градовима. Треба да допринесе унапређењу ефеката политика урбаног развоја и да подстакне ширење концепта интегралног и одрживог урбаног развоја. Фокус програма је да: обезбеди размену искустава и знања, шири информације о примерима добре праксе и, пружи подршку локалним доносиоцима одлука, стручњацима и менаџерима

INTERREG IVC програм

Програм пружа подршку сарадњи између регионалних и локалних власти како би се олакшала размена искустава и примера добре праксе. Циљ програма је унапређење ефективности регионалних политика и инструмената. INTERREG IVC је на линији циљева Лисабонске и Гетеборшке агенде. Стандардни начин размене искустава су активности на умрежавању као што су тематске групе, семинари, конференције, анкетирање и студијске посете. Партнери на пројекту, кроз сарадњу, заједнички препознају и размењују примере из праксе. Могући резултати укључују колекције примера из праксе, препоруке мера, стратешке смернице или акционе планове. Програм дозвољава и "меку" имплементацију пилот пројеката, али само ако су

Приоритети за сарадњу у оквиру URBACT II програма:

Приоритет/% финансирања од стране ERDF	Главне под-теме
1. Градови, покретачи раста и запошљавања/ око 44%	Подстицање предузетништва
	Унапређење иновација и економије засноване на знању
	Запошљавање и људски капитал (могућнаост запошљавања, квалификације, приступ тржишту рада, систем образовања и обуке, отварање нових радних места, а посебно за угрожене особе и у девастираним подручјима)
2. Атрактивни и кохезивни градови/ око 50%	Интегрални развој девастираних подручја и подручја у ризику од девастације – Brownfield локације, централна градска подручја, запустена подручја на периферији градова
	Социјална интеграција: становање, управљање миграцијама, млади, здравље, безбедност, информационо-комуникационе технологије ИКТ, култура
	Мере заштите животне средине (енвајронментални проблеми): отпад, унапређење мониторинга животне средине, унапређење квалитета ваздуха, квалитет воде и снабдевање водом, обновљива енергија, интегралне политике транспорта, искорак ка "друштву које рециклира"
	Управљање и урбанистичко планирање: урбанистичко планирање, управа на више нивоа, партиципација грађана, управљање територијом хоризонтално и вретикално
3. Техничка подршка/ 6%	Доступна да обезбеди ефикасно и ефективно управљање URBACT II програмом

Извор: <http://urbact.eu/>
http://ec.europa.eu/regional_policy/country/prordn/details_new.cfm?gv_PAY=CH&gv_reg=ALL&gv_PGM=1265&gv_defL=7&LAN=7

оперативних програма да дефинишу локалне акционе планове који имају директан утицај на урбани развој. У односу на претходни период, обухват програма је проширен новим темама, које покривају и циљеве социјалне кохезије и економског раста и запошљавања. Такође је проширена доступност програму: корисници програма су градови свих 27 ЕУ региона, земље чланице, универзитети и истраживачки центри.

Укупан буџет програма је око 68 милиона евра (од чега се 53 милиона евра финансира из Европског фонда за регионални развој). URBACT финансира пројекте до 80% укупне суме.

комплементарни са активностима размене искустава. Два вида пројеката се реализују: Регионалне иницијативе и Пројекти капитализације. У регионалним иницијативама партнери на пројекту заједно раде на размени искустава на пољу њиховог интереса, и могу да изаберу три нивоа интензитета сарадње – који иду од умрежавања до развијања инструмената политика или успостављања мини пројеката. У пројектима капитализације партнери сарађују на већ препознатим примерима добре праксе. Пројекти капитализације су постављени да би се извршио трансфер примера добре праксе у кључне програме европских Структурних фондова.

ESPON програм

ESPON 2013 (European Spatial Planning Observatory Network) програм пружа подршку развоју политика и делује на успостављању европске научне заједнице у области територијалног развоја – развијање научне платформе. Кључни циљ је повећање корпуса знања о територијалним структурама, трендовима и утицају политика. Буџет програма је 47 милиона евра а финансира се до 75 % од стране Европског фонда за регионални развој (под циљем европске територијалне сарадње). Остатак се финансира од стране 31 земље које учествују – 27 земаља чланица, Исланд, Лихтенштајн, Норвешка и Швајцарска. У оквиру програма спроводе се различите активности: примењена истраживања различитих тема, циљане анализе, развој научне платформе (територијални индикатори и мониторинг), капитализација резултата, техничка помоћ, подршка и комуникација.
Извор: http://www.espon.eu/main/Menu_Programme/

INTERACT II програм

INTERACT II програм обезбеђује стручну помоћ у процесу управљања програмима територијалне сарадње, како би подстакao бољу имплементацију (практична подршка, обука, финансирање, европска регулатива, комуникација, стратешка усмерења и развој политика). Такође пружа јединствени форум актера програма европске територијалне сарадње кроз подршку институционалним и тематским мрежама. Програм има буџет у вредности од 40 милиона евра за период 2007-2013, од чега се 85% финансира из Европског фонда за регионални развој, а 15% је учешће држава.
Извор: <http://www.interact-eu.net/>

JASPERS иницијатива

JASPERS иницијатива пружа подршку регионима који су под циљем конвергенције и доступна је за реализацију урбаних пројеката. JASPERS иницијатива нуди бесповратну техничку помоћ за припрему пројектне документације за велике инвестиционе пројекте (у области животне средине и саобраћаја, али и економије засноване на знању и борбе против климатских промена). Ова иницијатива представља партнерство између Европске комисије (Генерални директорат за регионалну политику – DG Region), Европске инвестиционе банке (European Investment Bank EIB) и Европске банке за обнову и развој (European

Bank for Reconstruction and development EBRD) а подржана је о од стране немачке кредитне линије (KfW).

Корисници иницијативе су земље чланице ЕУ, Бугарска, Хрватска, Чешка, Естонија, Латвија, Литванија, Малта, Пољска, Румунија, Словачка и Словенија.

Извор: <http://www.jaspers-europa-info.org/>

JEREMIE иницијатива

JEREMIE иницијатива се односи на промовисање бољег приступа финансијским средствима микро, малим и средњим предузећима у регионима Европске уније. Бољи приступ финансијским средствима које пружају специјализоване финансијске институције (нпр Европски фонд за инвестиције EIF European Investment Fund, или EIB) представља приоритет Лисабонске агенде у покушају да се повећа расположивост капитала за оснивање и развој предузећа.

Извор: http://www.eif.org/what_we_do/jeremie/index.htm

JESSICA иницијатива

JESSICA је скраћеница за заједничку европску подршку одрживим инвестицијама у урбана подручја (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas). Представља иницијативу Европске комисије у сарадњи са EIB и Банком за развој Савета Европе (CEB), којом се промовишу одрживе инвестиције, раст и запошљавање у урбаним подручјима Уније.

Средства у оквиру ове иницијативе се користе за финансирање зајмова које фондови за урбани развој обезбеђују крајњим корисницима. Ови зајмови су подржани гарантним шемама које успостављају фондови за урбани развој и банке које учествују.

Према новим процедурама државама чланицама се даје могућност коришћења неких од грант средстава ЕУ (структурних фондова), да би се отплатиле инвестиције пројеката који су део интегралних планова одрживог урбаног развоја. Ове инвестиције, који могу да чине велики део капитала, кредита или гаранције, достављају се кроз пројекте градских развојних фондова и, ако је потребно, "Holding" фондова. JESSICA не представља само нови извор финансирања већ и нов начин коришћења постојећих фондова са циљем подршке пројектима урбаног развоја. JESSICA омогућава и флексибилније управљање пројектима истовремено поштујући услов да су пројекти подржани интегралним планом (стратегијом) одрживог урбаног развоја. Од JESSI-

СА програма се очекује већи допринос међународних финансијских институција, банака и приватног сектора, као и постизање већег утицаја финансијске помоћи, и боља доступност кредитима у области урбаног развоја.

транспорт, енергетску ефикасност, урбану безбедност, државну помоћ и услуге за грађане.

Извор: http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm

JESSICA фонд намењен је за пројекте као што су:

Финансирање	Области
Структурни фонд (Европска комисија, Европска инвестициона банка ЕИВ и Банка за развој Савета Европе СЕВ) Јавни ресурси (на нивоу заједница и на националном нивоу) Допринос приватног сектора	Урбана инфраструктура, саобраћај, воде/отпадне воде, енергија, и др.
	Културно наслеђе у функцији туризма или друге одрживе намене
	Пренамена и развој brownfield локација, укључујући чишћење терена и деконтаминацију
	Пословни простор за сектор малих и средњих предузећа, информационе технологије и истраживања и развој
	(зграде) Универзитета, укључујући медицинске, биотехничке и остале специјализоване просторе
	Побољшање енергетске ефикасности

Извор: http://www.eib.org/products/technical_assistance/jessica/
http://www.2007-2013.eu/initiative_jessica.php

CIVITAS иницијатива

CIVITAS иницијатива ("Град-виталност-одрживост" или "Чистији и бољи транспорт у градовима") је успостављена 2002. Сврха иницијативе је подршка увођењу активних и амбициозних мера и политика како би се постигла одржива урбана мобилност. Циљ је достизање значајног отклона од модалне поделе ("modal split") ка одрживом транспорту, а постиже се подстицањем примене иновативних технологија и стратегија заснованих на политикама и мерама. У првој фази пројекта (2002-2006), 19 градова је учествовало у 4 истраживања и демонстрационим пројектима, док је у CIVITAS II пројекту (2005-2009) учествовало још 17 градова кроз 4 нова пројекта. Иницијатива је тренутно у трећој фази и назива се CIVITAS Plus (2008-2013), где 25 градова сарађује на 5 пројеката. Укупно, скоро 60 европских градова је кофинансирано од стране Европске комисије у примени иновативних мера чистијег урбаног транспорта, а инвестиција премашује 300 милиона евра.

Извор: <http://www.civitas.eu/index.php?id=4>

Остали програми и иницијативе

Поред наведених, још је неколико програма и иницијатива, којима се подстичу мере одрживог урбаног развоја – "7. Оквирни програм за истраживање и технолошки развој", "Компетитивност и иновације", "City-Vitality-Sustainability" или "Чистији и бољи транспорт у градовима", као и већи прој политика ЕУ које тематски покривају културу, младе, здравље, животну средину,

Међународни финансијски инструменти подршке

Оквир за инвестиције на Западном Балкану (WBIF)

Оквир за инвестиције на Западном Балкану покренут је 2009. године као заједничка иницијатива Европске комисије заједно са Развојном банком Савета Европе (СЕВ), подржана од стране Савета Европе. Ради се о иновативној финансијској иницијативи која уједињује бесповратна средства у сврху усмеравања зајмова за финансирање приоритетних инфраструктурних пројеката на Западном Балкану. Делокруг WBIF-а проширен је и на подручја социо-економског развоја и енергетске ефикасности.

WBIF додељује бесповратна средства пројектима за које постоји вероватноћа да ће бити подржани зајмовима од укључених међународних финансијских институција и других финансијских партнера. Бесповратна средства користе се за припрему пројеката, убрзавање коришћења постојећих зајмова или премашивање финансијских недостатака. WBIF пружа земљама корисницима интегрисани финансијски пакет за инвестиционе пројекте који су оцењени као приоритетни за развој инфраструктуре. Бесповратна средства долазе из: Инструмента за предприступну помоћ IPA Европске комисије, доприноса банака: СЕВ-а, ЕБРД-а и ЕИВ-а; доприноса билатералних донора путем Европског заједничког фонда за Западни Балкан (European Western Balkans Joint Fund - EWBIF). WBIF се састоји од две кључне компоненте: 1) Joint Grant facility (JGF), који прикупља бесповратна средства из буџета Европске комисије, СЕВ-а, ЕБРД-а, ЕИВ-а и

билатералних донора, и 2) Joint Lending Facility (JLF), утемељен на зајмовима које пружају СЕВ, ЕБРД и ЕИВ и повећаној сарадњи с другим мултилатералним развојним и билатералним финансијским институцијама. Средства JFG-а имају првенствено намену да подрже операције које заједнички финансирају институције које сарађују у JLF-у. Инвестициони пројекти треба да доприносе циљевима који имају за сврху економски, друштвени и еколошки развој Западног Балкана. Могућност финансирања имају пројекти који укључују развој инфраструктуре у секторима заштите животне средине, енергетике, саобраћаја и социјалног сектора, као и развој приватног сектора. Приоритетне пројекте дефинишу и предлажу земље кориснице. WBIF додељује финансијску подршку корисницима на неколико начина: техничка помоћ за пред-инвестиционе студије (као што је студија утицаја, студија изводљивости, израде идејних и главних пројеката, надзора пројекта и сл.), ко-финансирање инвестиције, давање субвенција финансијским посредницима као и субвенционисање каматне стопе зајмова.

Пројекти који утичу на развој региона и подразумевају сарадњу између две или више земаља Западног Балкана имаће предност код одлучивања о пројектним пријавама. Пројектне пријаве за WBIF подносе се у канцеларији NIPAK-а у земљи корисници WBIF-а. Након одобрења NIPAK-а, пројектне пријаве за WBIF прослеђују се PFG групи која се састоји од представника Европске комисије и укључених IFI-ја. Позиви за подношење пројектних пријава објављују се два пута годишње. Инструмент за доделу бесповратних средстава кроз техничку помоћ спроводи се путем ангажовања консултаната који су већ уговорени од стране Европске комисије и на располагању за рад на припреми пројеката након њиховог одобрења. До краја 2011. године било је шест позива за подношење пројеката и евалуација у оквиру WBIF-а, а укупно је одобрено 122 грантова са бесповратним средствима и са потенцијалном инвестицијом од готово 10 милијарди евра. У 2012. години планирани су грантови у укупном износу од 40 милиона евра уз додатних 20 милиона евра за

Тематски сектори и подсектори WBIF-а

Тематски сектори	Подсектори
Животна средина	Водоснабдевање
	Пречишћавање отпадних вода
	Одводњавање
	Управљање чврстим и опасним отпадом
	Контрола емисија
Енергетика	Обновљиви извори енергије
	Когенерација
	Интерконекције
	Пренос
	Хидроенергија
	Гасоводи
Енергетска ефикасност и уштеде	
Саобраћај	Путеви
	Железнице
	Унутрашњи пловни путеви
	Ваздушне луке
	Градски превоз
Друштвени сектор	Школе и образовни центри
	Болнице
	Социјално становање
	Друге јавне зграде
Мало и средње предузетништво	Подршка приватном и финансијском сектору

унапређење енергетске ефикасности.

Извор: www.wbif-ipf.eu.

Банка за развој Савета Европе (СЕВ)

Банка за развој Савета Европе (СЕВ) је мултилатерална развојна банка са социјалном компонентом. СЕВ представља главни инструмент политике солидарности у Европи, са циљем пружања помоћи у постизању одрживог и правичног раста – банка на тај начин учествује у финансирању социјалних пројеката, реагује на ванредне ситуације и коначно, доприноси побољшању услова живота најугроженијих група становништва.

СЕВ доприноси реализацији социјално оријентисаних инвестиционих пројеката кроз три секторске линије деловања: јачање социјалне интеграције, управљање животном средином, подржавање јавне инфраструктуре са социјалном компонентом.

СЕВ заузима јединствену и оригиналну позицију у Европи – у смислу природе пројеката које финансира, сектора у којима делује и географског обухвата своје базе акционара. Постоје различите врсте пројеката:

1) индивидуални пројекти (IP) обухватају само један конкретан пројекат или једно поље акције; 2) секторски

финансијској институцији у случају груписаних пројеката који обједињавају више корисника, и 2) гаранције - дају се у вези са зајмовима које одобравају други извори финансирања.

Принципи функционисања банке су: сагласност са конвенцијама Савета Европе, поштовање животне средине на основу међународних конвенција и у складу са стандардима квалитета, учешће у пројекту не може прећи 50% укупних трошкова, а остатак може да се финансира од стране других кофинансијера по основу партнерства, усаглашеност са националним и међународним прописима о поштовању финансијских обавеза. Пријаве за зајам подноси држава чланица, без обзира да ли је за њега аплицирала сама држава или правно лице. Пројекат је базиран на студији о изводљивости, која дефинише социо-економски утицај, као и техничке аспекте. У процесу припреме пројекта различите службе СЕВ могу помоћи ономе ко се пријављује за зајам.

Извор:

http://www.coebank.org/Upload/legal/en/ppfp_english.pdf

Европска инвестициона банка (ЕИБ)

Европска инвестициона банка (ЕИБ) је финансијска институција Европске уније. Учествује у истој равни са

Секторске линије деловања	Главно поље акције
Јачање социјалне интеграције	Помоћ избеглим лицима, мигрантима и расељеним лицима
	Социјално становање за лица са ниским примањима
	Отварање нових одрживих радних места
	Побољшање услова живота у урбаним и руралним подручјима
Екологија	Природне и еколошке катастрофе
	Заштита животне средине
	Заштита и обнављање историјског и културног наслеђа
Подршка јавној инфраструктури са социјалном компонентом	Здравство
	Едукација и стручно образовање
	Административна и правосудна инфраструктура

пројекти (SP) улазе у национални или регионални пројекат развоја одређеног сектора и састоје се од неколико пројеката у једној области, осим природних катастрофа, и 3) мулти пројекти (MP) који се састоје од неколико пројеката, без обзира на сектор који је у питању, па стога дозвољавају постојање више бенефицијара преко једног корисника зајма. Такође, постоје и две врсте операција: 1) зајмови - дају се директно зајмопримцу одговорном за имплементацију пројекта (држава, орган локалне самоуправе), или

домаћим финансијским институцијама у финансирању инвестиционих програма који су део циљева ЕУ. Изван ЕУ, ЕИБ је активан у преко 150 земаља (предприступне државе југоисточне Европе, партнерске државе у Медитерану, Афричке, Карипске и Пацифичке земље, Азија и Латинска Америка, Централна Азија, Русија и остале државе на истоку), и ради на примени финансијских стубова спољне сарадње ЕУ и ЕУ развојних политика (развој приватног сектора, развој инфраструктуре, сигурност снабдевања енергијом, и

Приоритети финансирање EIB

Приоритети-тематске области
Конвергенција и кохезија
Мала и средња предузећа
Енергија
Истраживање, развој и иновације
Инфраструктура
Заштита животне средине

одрживост животне средине). EIB блиско сарађује са другим институцијама ЕУ, посебно са Европским парламентом, Европским саветом и Европском комисијом.

Србија је један од главних корисника средстава EIB-а од 2001. године са продуженим финансирањем у износу од 1,630 милијарди евра до данас. Пројекти који се планирају се углавном односе на инвестиције на Коридору 10 (друмски и железнички), побољшање локалне инфраструктуре и животне средине, истраживање и развој, модернизацију школа, пренос енергије, унапређење објеката правосуђа и подршка малим и средњим предузећима. Сви ови пројекти могу евентуално имати користи од финансирања од

EIB зајмови

Арех глобални зајмови	Индивидуални зајмови
<p>одобравају се банкама и другим финансијским институцијама, које тада одобравају зајмове за мале и средње инвестиционе пројекте,</p> <p>-као корисник зајма- локалне самоуправе или предузећа са мање од 500 запослених, за пројекте у вредности до 25 милиона евра, које предузимају МСП или у случају малих инфраструктурних пројеката локалне самоуправе.,</p> <p>-максимални износ одобрених кредита може бити до 12,5 милиона евра и износ зајма не може прећи 50% од укупне вредности инвестиције,</p> <p>-период отплате кредита је 5 до 12 година, а у случају лок. самоуправа до 15 год., са грејс периодом од 5 год.</p> <p>-кредит се може добити директним аплицирањем код посредничке банке</p>	<p>-корисници ових зајмова могу бити из јавног и приватног сектора, укључујући и банке,</p> <p>-EIB директно одобрава зајмове када инвестициони пројекат прелази износ од 25 милиона евра, односно када 50% од укупне вредности пројекта прелази наведени износ,</p> <p>-период отплате кредита износи до 12 година, а за инфраструктурне пројекте 20 година, или више у изузетним случајевима,</p> <p>-отплата зајмова се обично врши полугодишње, или годишње, а може се одобрити и грејс период за време трајања конструкционе фазе пројекта</p>
<p>Каматна стопа:</p> <p>-фиксна: састоји се од фиксне каматне стопе EIB-а + 0,5% маржа НБС + маржа банке</p> <p>-варијабилна: састоји се од варијабилне каматне стопе EIB (базирана на нпр. 3М EURIBOR + маржа EIB) + 0,5% маржа НБС + маржа банке</p>	

стране EIB у наредном периоду у износу од преко 1.4 милијарди евра.

Постоје две врсте зајмова које EIB нуди потенцијалним апликантима – Арех глобални зајмови и индивидуални зајмови.

Европска банка за обнову и развој (EBRD)

Европска банка за обнову и развој (EBRD) обезбеђује финансирање пројеката за банке, индустрију и предузећа, како кроз нова улагања, тако и кроз инвестиције у постојећим предузећима. Банка такође ради са државним предузећима. Сваки од пројеката EBRD-а је прилагођен потребама клијента и специфичној ситуацији у земљи, региону или одређеном сектору. Директне инвестиције се обично крећу од 5 до 230 милиона евра. Обезбеђују се зајмови као и финансијске гаранције. Обично се финансира до 35 % од укупних трошкова пројекта.

Банка улаже само у пројекте за које није било могуће на други начин обезбедити финансијска средства по сличним условима. Донаторски програми се финансирају од стране влада и међународних институција, а управљање се спроводи од стране EBRD.

Кључни изазови у Србији су убрзање процеса приватизације и програм реструктурирања за средња и велика предузећа. Такође постоји потреба да се уведу нови закони за унапређење перформанси предузећа, развој финансијског сектора и јачање улоге приватног сектора у критичним инфраструктурним секторима као

Извор: <http://www.eib.org/infocentre/contact/offices/europe/serbia.htm>

што су путеви, железница, енергетика, комунална инфраструктура и телекомуникације.

Током 2012.године у Србији ће банка наставити финансијску подршку првенствено у области инфраструктуре, агробизниса, локалних самоуправа и јачања малих и средњих предузећа.

Извор: <http://www.ebrd.com/pages/country/serbia.shtml>

Светска банка (WB)

Финансирање преко Светске банке се обавља на основу усвојеног трогодишњег програма - CPS (Стратегија Партнерства за Србију 2012 -2015). CPS ће подржати приступање Србије ЕУ и помоћи Влади да оснажи конкурентност и да унапреди ефикасност и резултате социјалне потрошње у контексту строго ограниченог буџета. Стратегија партнерства за Србију- CPS предлаже

KfW Банкарске Групе, KfW Развојна банка је финансијски партнер широм света и усмерава и сопствена средства у развојне пројекте. KfW Развојна банка је у потпуности упозната са потенцијалима и проблемима у земљама у транзицији и земљама у развоју захваљујући блиској сарадњи са локалним партнерима и циљним групама. KfW настоји да активно сарађује са Немачким и међународним партнерима како би даље подстакла развојну ефикасност и ефективност својих активности. KfW у Србији обезбеђује кредитну линију у износу од 100 милиона евра. Одобрена средства су намењена

Два стуба активности WB у 2012-2013.години

Конкурентност	Унапређена ефикасност и резултати социјалне потрошње
серије ДПЛ кредита за реформу предузећа која нису приватна; инвестиције за обнову путева; реформу правосудја и ново партнерство са ЕК на иновацијама, што представља надградњу садашњег портфолиа пројеката за друмски саобраћај, катастар и наводњавање, -активност IFC ће се усмерити на стварање могућности за раст кроз пружање подршке конкурентним секторима у земљи, на инвестициону климу, јачање домаћег финансијског тржишта и омогућавање учешћа приватног сектора у инфраструктури	-предложени DPL-а за управљање јавним расходима, који ће помоћи Србији да смањује велики јавни сектор док јача социјалну помоћ како би се ублажио утицај кризе, и садашњи портфолио у здравству, образовању и социјалној заштити, -нове интервенције обухватају и пројекат здравства за 2013. год. -јачање капацитета у мониторингу и евалуацији социјалне потрошње

циљно финансирање, знање (knowledge) и координацију са донаторским партнерима и проширивање партнерства са Европском комисијом, са фокусом на два стуба: конкурентност и унапређена ефикасност и резултати социјалне потрошње.

Немачка развојна банка (KfW)

Немачка развојна банка је стратешка финансијска организација у области развоја. Смањење сиромаштва, осигурање мира, заштита природних ресурса и подршка у глобализацији главни су приоритети KfW Развојне банке. У име Немачке Савезне Владе, KfW финансира реформе, инфраструктуру и финансијски систем у циљу социјално и еколошки одговорног економског развоја. Као део

финансирању инфраструктурних пројеката у градовима/ општинама у Србији. Кредитна линија је на располагању општинама и јавним комуналним предузећима која буду задовољила наведене критеријуме и то повлачењем средстава преко домаћих банака које ће пратити уобичајене комерцијалне услове у пословању са општинама. Укупна вредност пројекта не треба да прелази 2,5 милиона евра, а максимална вредност појединачног зајма из KfW кредитне линије износи 1.200.000 евра. Ови зајмови се могу користити за нове инвестиције у општини или за модернизацију, проширење или обнову постојећих система.

Кредитна линија	Унапређена ефикасност и резултати социјалне потрошње
Типови пројеката-инфраструктурни инвестициони пројекти до 2.5 милиона ЕУР	Питка вода, отпадна вода и чврсти отпад
	Снабдевање енергијом и чврсти отпад
	Транспортна инфраструктура, јавни превоз и комуникације
	Социјална и економска инфраструктура (здравство, образовање, становање, индустријске зоне)
Услови	Износ зајма до 1.2 милиона EUR по пројекту
	Рок отплате до 7 година
	Грејс период до 1 године
Техничка подршка	камата - EURIBOR + 4.5 % или 6.75 % фиксно
	моћ код идентификације пројеката, оцена пројектне документације, помоћ код тендерских поступака

Извор: <http://www.kfw-entwicklungsbank.de>

GGF (Green for Growth Fund)

GGF је јединствено јавно-приватно партнерство основано 2009.године за промовисање енергетске ефикасности у региону Југоисточне Европе, укључујући и Турску, са циљем смањења емисије CO₂. GGF настоји да инвестицијама постигне смањење потрошње енергије за 20%

код својих партнера, и да развије капацитете својих корисника у овој области кроз наменске пројекте који се организују и финансирају од стране техничке подршке у GGF-а. Подршку GGF кредитној линији у Србији пружа Чачанска банка кроз Hit energy кредите за уштеду енергије и коришћење обновљивих извора енергије.

Кредитна линија	
Услови	Финансирање пројеката за уштеду енергије и коришћење обновљивих извора енергије
	Износ зајма до 500.000 EUR по пројекту
	Рок отплате до 7 година
	Грејс период до 1 године
	Номинална камата 6m EURIBOR + 5,5% годишње Накнада 1% годишње Ефективна каматна стопа 8.01% годишње
	Обезбеђење - у зависности од кредитне способности и рока отплате: менице, овлашћења, залога, депозит, гаранција, јемство, хипотека на непокретности
Пројекти финансирани кроз техничку подршку	Изградња капацитета и обука GGF партнерских институција (финансијске и нефинансијске институције).
	Подизање свести и активности у вези са развојем тржишта
	Валидација и праћење уштеде енергије и смањења емисије CO ₂

Извор: http://www.ggf.lu/---_site.index..html_dir_likecms.html
<http://www.cacanskabanka.co.rs/sr/stranice/Poslovi-sa-privredom/Krediti/Hit-Energy-krediti-68.html>

и/или смањење емисије CO₂ за 20%, и то кроз:
 1) рефинансирање финансијске институције (комерцијалне банке, небанкарске финансијске институције као што су микрофинансијске институције, као и лизинг компаније и друге изабране финансијске институције), обезбеђивање кредита домаћинствима, предузећима, општинама и јавном сектору у области енергетске ефикасности или пројекте који се односе на коришћење обновљивих извора енергије, и 2) директно финансирање за нефинансијске институције у области обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности. Као иницијатива међународних финансијских институција већ активних у области енергетске ефикасности и обновљиве енергије у региону, Фонд је дизајниран да буде допуна постојећих програма и извора финансирања и допринесе даљим иновацијама у финансирању и ширење ових делатности у југоисточној Европи. GGF такође настоји да повећа свест о значају и утицају енергетске ефикасности и обновљиве енергије

Комерцијалне банке

Банке које су присутне на тржишту Србије пружају услуге кредитирања локалних самоуправа и јавних предузећа из кредитних линија посебно прибављених од међународних финансијских институција и развојних банака као што су СЕВ, ЕИБ, ЕБРД, КfW и сл. Такође, банке пружају услуге и кроз кредитне линије обезбеђене са националног нивоа, као што су Фонд за развој животне средине Републике Србије и сл. Једна од значајних ставки у деловању банака су спонзорство и подршка реализацији пројеката у различитим областима, од којих се могу издвојити:

„Место које волим” - пројекат друштвене одговорности који Banca Intesa, по први пут реализује 2011. године уз подршку Министарства културе, а у сарадњи са непрофитном организацијом Evropa Nostra Србија и Републичким заводом за заштиту споменика културе. Пројекат има за циљ едукацију о значају културно-

историјског наслеђа, амбијенталних целина и природних лепота, али и обнову оних које већина препозна као места од посебног значаја из средстава Banca Intesa. Erste bank пружа подршку развоју друштва и културе у земљи путем иницирања, препознавања и пружања организационе и финансијске подршке акцијама, пројектима, организацијама и институцијама. У периоду од 2006 до 2011. године подржано је преко 300 пројеката, у готово свим местима у којима банка послује, у вредности од 1,7 милиона евра, уложених у приоритетним областима: култури и уметности, образовању, ЕУ интеграцијама, социјалној инклузији, очувању животне средине. Банка је иницирала три партнерска пројекта, међу којима је "Центрифуга", програм донација усмерен на културну децентрализацију с намером да се подстакне активизам младих од 15 до 30 година у циљу покретања креативних

заједничке програме који се у одређеним случајевима финансирају и кроз подршку Европске Уније. Одређени програми се спроводе и независно од стране различитих донатора и преко агенција Уједињених Нација (UNDP, UNOPS и сл.). С обзиром да је листа донаторских програма изузетно велика, у оквиру овог поглавља наведени су само најважнији билатерални донатори, чије активности директно или индиректно пружају могућности за спровођење стратегија интегралног урбаног развоја. Остали донатори и донаторски програми се могу пронаћи преко линка: <http://www.inkluzija.gov.rs/vodic/8-Vodic-kroz-finansijska-sredstva.html>

Немачка организација за међународну сарадњу (GIZ)

Области подршке	Подобласти
Одрживи економски развој	Пројекти унапређења привреде, запошљавања, малих и средњих предузећа, регионалног развоја и локалне самоуправе, управљања земљиштем, енергетске ефикасности и комуналне инфраструктуре
Реформа јавне администрације	Реформа у области јавних финансија, фискалне децентрализације, као и реформа правног система, подршка реформи средњег стручног образовања, превенцији конфликта и оснаживању младих.

Извор: www.giz.de

културних садржаја у местима у Србији у којима послује Erste bank, осим оних на територијама великих градова (Београд, Ниш и Нови Сад). У оквиру овог пројекта Erste bank је током протеклих пет година подржала 35 пројеката из више од 20 градова Србије, укупним улагањима која премашују 150.000 евра. EFG банка је, између осталог, у оквиру Пројеката заштите животне средине започела ревитализацију и реконструкцију централних градских паркова у градовима у којима банка послује, чиме је омогућено да урбане средине добију своје сређене и чисте „зелене оазе“.

Извор: www.mestokojevolim.rs
http://www.erstebank.rs/rs/O_nama/Drustveno_odgovorno_poslovanje/Sponzorstva_i_donacije
<http://www.eurobankefg.rs/doprinos-zajednici/zastita-okoline/zastita-okoline.91.html>

Донаторски програми

Донаторска подршка је значајно присутна у Србији протеклих деценија, а нарочито је интензивирана након 2000. године. Огледа се пре свега у билатералној и мултилатералној подршци која се спроводи преко развојних агенција држава које финансирају одређене програме уз подршку локалних партнера, а такође кроз

Сарадња Немачке са Србијом почела је 2000. године, када је Немачка организација за техничку сарадњу (GTZ), а од 2011. године као the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, по налогу Савезне владе Немачке отворила координациони биро у Београду. Као предузеће са дугогодишњим искуством у земљама у транзицији, ГИЗ подржава српску Владу у стварању демократских правно-државних и модерних тржишно-привредних оквира, у складу са ЕУ стандардима.

ГИЗ циљано преноси практична искуства из процеса приближавања суседних држава ЕУ, подржава партнерске организације приликом усклађивања српских закона с европским правом и користи своја знања прикупљена приликом њиховог спровођења у управну праксу.

Програм сарадње Швајцарске са Србијом

Сарадња Швајцарске са Србијом прати "Стратегију сарадње са Србијом 2010-2013" која је формулисана у сарадњи са главним партнерима Швајцарске у Србији. Циљ сарадње је да подржи напоре Србије ка европским интеграцијама, доприносећи (1) побољшаној социјалној инклузији и смањењу сиромаштва, и (2) повећању

конкурентности економије.

У складу са циљем, области и принципи "Стратегије сарадње са Србијом 2010-2013", Швајцарска сарадња са Србијом покрива четири главне области: Поред кључних области подршке, Србија је обухваћена и швајцарским програмима који

USAID пројекат одрживог локалног развоја

USAID пројекат одрживог локалног развоја је петогодишња иницијатива Америчке агенције за међународни развој (USAID), вредна 22 милиона

Стратегија сарадње	Области подршке
	Економски развој
	Владавина права и демократија
	Образовање
	Енергетска ефикасност и обновљива енергија

покривају неколико земаља источно-европског региона, у оквиру три регионална програма: Програми и пројекти су направљени са посебним нагласком на теме од приоритетног значаја као што су једнакост полова и добро управљање.

долара, која подржава дугорочни економски и друштвени развој градова и општина у Србији. Пројекат им помаже да превазиђу изазове у развоју, побољшају јавне услуге и оснаже локалне економије кроз међуопштинску сарадњу.

Регионални програми	Области подршке
	Култура
	Полиција
	Наука и истраживање

Општи услови за финансирање пројеката

Општи услови	
Географска област Ко може да конкурише	Београд, централна Србија, југозападна Србија, јужна Србија Министарства, владине организације, невладине организације, удружења, итд...
Конкурсна процедура и временски рок	Предлози се подносе канцеларији са сарадњу у писаној форми са детаљним буџетом. Не постоје конкретни рокови ни за подношење предлога ни за доношење одлуке о одобравању.
Минимални/Максимални износ који се додељује	100.000 – 10.000.000 CHF у зависности од домена До 20.000 CHF за мале пројекте
Трајање пројекта	24 - 48 месеци или дуже (у зависности од пројекта) 2-6 месеци (за мале пројекте)
Посебни захтеви	Нису дефинисани: посебни захтеви зависе од пројекта. У инфраструктурним пројектима између 30-50% додељених средстава (роба/услуге) мора бити пореклом из Швајцарске

Извор: www.swisscooperation.org.rs

Кључне активности Пројекта усмерене су на успостављање и јачање међуопштинских партнерстава. Партнери заједнички покрећу и управљају развојним иницијативама, које Пројекат подржава кроз стручно-

и локалним организацијама које подржавају циљеве међуопштинских партнерстава.

Извор: www.lokalnirazvoj.rs

Стратешки концепт програма

Стратешки приступ	
Дефинисање, промовисање и коришћење подстицаја за међуопштинску сарадњу	Помоћ партнерствима да приступе и искористе државна, приватна и донаторска средства за реализовање међуопштинских иницијатива
Јачање кључних знања и вештина потребних за успешно функционисање међуопштинских партнерстава	Припрема пројеката, планирање капиталних инвестиција, побољшање услова за пословање и законодавног оквира за развој међуопштинских партнерстава
Оснаживање партнерстава и повећање учешћа јавности у доношењу одлука	Подршка формирању ефикасних партнерстава локалних самоуправа са приватним сектором и грађанским друштвом, како би се очували јавни интереси и подржало учешће младих у доношењу и спровођењу одлука, повећао квалитет и разноврсност услуга за младе, као и њихово запошљавање

саветодавну помоћ, бесповратна финансијска средства и подуговоре. Пројектна помоћ омогућава партнерима да приступе и максимално искористе доступне подстицаје и финансијска средства.

Пројекат ради у партнерству са Владом Републике Србије и ресорним министарствима, Сталном конференцијом градова и општина (СКГО), Националном алијансом за локални економски развој (НАЛЕД) и бројним другим националним, регионалним

Европска фондација за културу (ECF)

Иницијатива подржава све врсте уметничког и културног изражавања: музику, визуелне уметности, позориште, плес, филм, документарне филмове, мултимедију, фотографију, дизајн, моду и изградњу капацитета у области културе. Током последњих пет година, ECF је подржао више од 1000 пројеката широм 59 земаља.

Врсте грантова ECF-а

Врсте грантова	
Грантови „За успешну сарадњу“	Стимулише сарадњу између организација културе у пројектима који додају вредност пракси културне сарадње у Европи
Балкански фонд за иницијативе у култури	Подржава уметнике и уметнички рад на Западном Балкану, који воде организације у региону или организације које раде у сарадњи са организацијама са Западног Балкана. Фокус гранта је да ојача везе широм Западног Балкана (Албаније, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Хрватске, Косова, Македоније, и Србије) и Европе, како би се стимулисали процеси интеграције у Европску унију
Више од путовања	Подстиче транснационалну културну сарадњу, уметничко изражавање и мобилност уметника и актера у култури

Извор: <http://www.eurocult.org/grants>

6.2 Оперативне структуре

Секторски циљеви и смернице стратегије интегралног урбаног развоја централне зоне Ужица представљају основу за концепцију деловања и каталог мера, где су дате појединачне мере и активности за даљи развој различитих области деловања унутар централне градске зоне. Ту такође спада и разматрање и интеграција постојећих идеја и планова.

Имплементација комплексне свеобухватне стратегије обнове и уређења централне градске зоне захтева континуирану и интердисциплинарну комуникацију и деловање свих учесника и представника заинтересованих страна, али пре свега груписање и укупну координацију поступака планирања, усклађивања и других процеса. Осим тога, од помоћи је када се у процес имплементације укључе додатни партнери – предузећа, иницијативе, институције и представници заинтересованих страна (stakeholders). Широка комуникација активности и корака имплементације доприноси одрживости инвестиционих одлука на политичком нивоу, али се тиме и мотивише оперативна или финансијска подршка појединачним пројектима. Главни задатак груписања интереса и координације и усмеравања процеса при томе остаје у надлежности Градске управе. Пошто су задаци интегралног урбаног развоја распоређени на све стручне службе и области деловања Градске управе, мање је препоручљиво да се овај комплексни задатак координације директно делегира само једној стручној служби, већ је боље да се оформи један стручни тим за

интегрални урбани развој који ће бити директно везан за руководство управе (градоначелника). Специфичност у обезбеђивању средстава за финансирање пројеката, припрема пројектне и тендерске документације, мониторинг и евалуација имплементације стратегије, представљају додатни фактор за успостављање оваквог стручног тима.

У Анексу 1. Стратегије дат је предлог управљачког модела.

Препоручује се да се за имплементацију оперативних структура предвиди временски оквир од 12 до 18 месеци. Најпре је потребно успоставити неопходне основне структуре (стручни тим, градски менаџмент/веће) да би се могли покренути и координирати сви даљи процеси. Паралелно са тиме требало би развити прве комуникационе структуре које ће средњерочно прећи у редовне састанке (управни одбор, стручне радне групе) о процесу имплементације.

Са убрзаном реализацијом првих пројеката могу се благовремено остварити први резултати пре свега представити екстерно, чиме се повећавају прихватање и консензус по питању стратегије интегралног развоја. У ту сврху у оквиру сваке области деловања треба дефинисати 1-2 мере које се могу спровести краткорочно. Спровођење тих мера треба интегрисати у адекватне активности у области односа са јавношћу. Ови такозвани "покретачки" пројекти требало би да се реализују и јавно презентују у оквиру једне године.

Анекс 1

Могући модел управљања

Стручни тим за интегрални урбани развој

Реализација каталога мера стратегије интегралног урбаног развоја централне градске зоне Ужица, поред пуне политичке подршке, захтева ефикасне и транспарентне комуникационе и оперативне структуре које ће такође координирати циљано коришћење ресурса (персонал, време, финансијска средства). Имплементација стратегије требало би да се у великој мери координира од стране новоформираног стручног тима за интегрални урбани развој Ужица. Исти је директно подређен градоначелнику и делује међусекторски. Ту ће бити координиране, усмераване и процењиване надлежности за припрему и спровођење појединачних мера.

И обезбеђивање средстава из локалног буџета, склапање јавно-приватних партнерстава (ППП) као и аплицирање за средства подршке из доступних националних и међународних програма требало би да спроводи стручни тим. Тако се све информације о изворима финансирања и њиховом усклађивању могу концентрисати на једном месту и одатле ставити на располагање свима који ма је то неопходно. Стручни тим додатно може да функционише као служба за мониторинг и контролу унутар процеса имплементације да би се могло благовремено реаговати на негативне развојне или нове потребе за интервенцијом.

Градски менаџмент

Деловање стручног тима за интегрални урбани развој у тесној је вези са градским менаџментом Ужица (Градским већем у складу са Статутом града) са којим се осигурава тесна сарадња. Док стручни тим превасходно гарантује усмеравање процеса, координацију и аквизицију средстава подршке унутар градске управе, Градско веће на себе преузима информисање локалних интересних група, предузећа и грађана. Оно адекватним методама успоставља платформу за комуникацију и као везивна тачка између административно-интерних и екстерних актера осигурава трансфер информација и умрежавање.

Задаци стручног тима и Градског већа морају се узajамно ускладити и пратити. Персонално уређење стручног тима може се спровести из постојећих

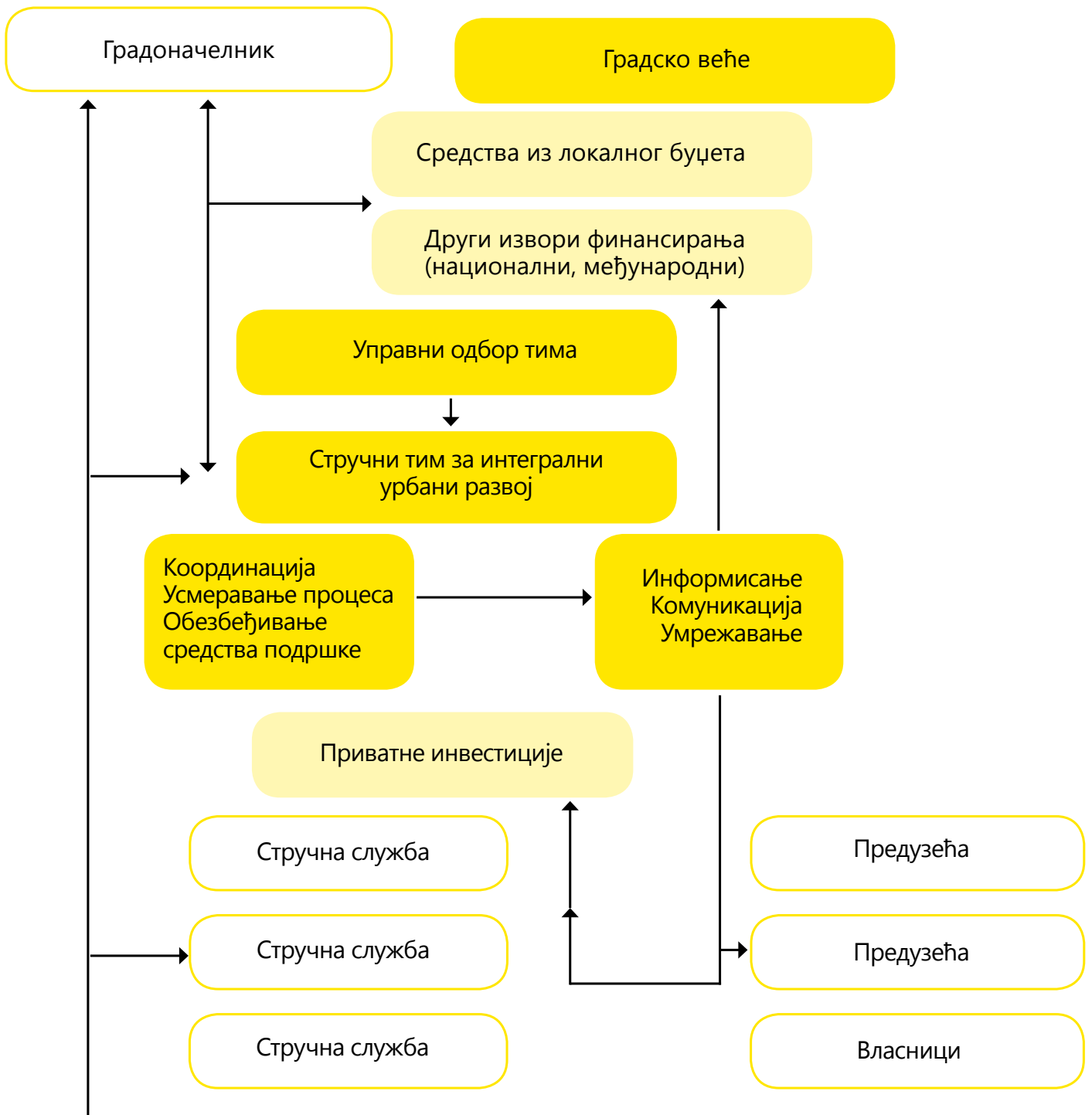
капацитета градске управе. При томе је од значаја дугорочно или барем циљано укључивање екстерних стручњака да би се „екстерном перспективом“ осигурала објективна стручна оцена и модерација процеса и имплементације.

Процес комуникације

Стручни тим за интегрални урбани развој/ Градско веће одговорни су између осталог за развој комуникационих структура унутар Градске управе преко којих се у свим правцима може одвијати информисање о напретку у имплементацији стратегије. Ту спада и редовно одржавање састанака управног одбора које организује стручни тим. То на пример обухвата припрему дневног реда и материјала, позивање учесника као и накнадну обраду/анализу резултата са састанка. У оквиру тих састанака окупљају се руководиоци различитих стручних служби – по могућности уз учешће градоначелника – да би подносили извештаје о степену реализације појединачних мера. Тада се може дискутовати и о новим пројектним идејама, идентификовати потенцијални синергијски ефекти и указати на проблеме приликом имплементације. Осим тога може се одлучивати о приоритетима у имплементацији, додатним потребама за интервенцијом или нпр. додели послова у оквиру појединачних пројеката. Информације и задаци дефинисани на састанцима управног одбора се од стране стручних руководиоца прослеђују одговарајућим сарадницима стручних служби. У стручним службама постоји контакт особа за сваки пројекат која може да пружи информације о степену реализације појединачних мера.

Поред састанака управног одбора за интегрални урбани развој централне градске зоне Ужица на којима се координира целокупан процес имплементације треба увести и тематски оријентисане стручне састанке на којима се окупљају представници одговарајућих стручних служби и екстерни партнери. Састав ових стручно оријентисаних радних група одређује се према укупним интегрисаним мерама у оквиру којих су груписане све тематске области значајне за развој централне градске зоне Ужица (види каталог мера - прилог). Тиме се осим тога може извршити тематско везивање за потенцијалне изворе финансирања тако да се нпр. захтеви за средства подршке могу садржински обрадити. На стручним састанцима припремају се појединачне мере и стручно прати њихово спровођење до финализације.

Анекс 2

Сарадници/учесници на радионицама

1. Јелица Јовановић, Градска управа Ужице
2. Расема Јеремић, Градска управа Ужице
3. Јагода Бакић, Градска управа Ужице
4. Душко Марковић, Градска управа Ужице
5. Ђорђе Мијушковић, Градска управа Ужице
6. Миладин Пећинар, Градска управа Ужице
7. Весна Јованетић, Градска управа Ужице
8. Ивана Радовић, Градска управа Ужице
9. Наташа Миловић Стефановић, Градска управа Ужице
10. Светлана Стаменић, Градска управа Ужице
11. Бранка Богдановић, Градска управа Ужице
12. Надица Јовановић, Градска управа Ужице
13. Ана Алексић, Градска управа Ужице
14. Душанка Селаковић, ТО Ужице
15. Весна Радивојчевић, ЈП „Стан“
16. Слободан Арнаутовић, Установа „Велики парк“
17. Витомир Богдановић, ЈП „Дирекција за изградњу“ Ужице
18. Жугић Новак, МЗ Крчагово
19. Драгомир Папић, Регионална привредна комора Ужице
20. Милош Милошевић, Градски културни центар
21. Урош Антић, Градски културни центар
22. Крстивоје Шпијуновић, Учитељски факултет Ужице
23. Бранко Поповић, Учитељски факултет Ужице
24. Радољуб Шуњеварић, НСЗ, филијала Ужице
25. Дејан Миливојевић, Високо пословно техничка школа Ужице
26. Обрадин Јешић, Уметничка школа Ужице
27. Миловановић Марко, Уметничка школа Ужице
28. Зоран Филиповић, РЦУ
29. Милорад Искрин, Историјски архив Ужице
30. Жељко Марковић, Историјски архив Ужице
31. Јелена Ристановић, Народни музеј Ужице
32. Љиљана Мандић, Народни музеј Ужице
33. Јасмина Познановић, „Апотекарска установа“ Ужице
34. Милан Секулић, „Ужице-гас“ ад
35. Маја Тодоровић, Завод за проучавање културног развика
36. Предраг Бакић, Удружење церебралне и дечије парализе
37. Марина Туцовић, Удружење грађана „Женски центар Ужице“
38. Дејан Љубичић, „Унитраг“ доо Ужице
39. Милорад Чолић, саобраћајни инспектор
40. Златан Парлић, „Еко клуб“ Ужице
41. Радмила Никитовић, „Еко клуб“ Ужице
42. Надежда Ђенић, „Еко клуб“ Ужице

43. Лидија Тодоровић, ОШ „Стари град“
44. Драган Марјановић, ЈКП „Биоктош“
45. Томислав Прокић, Биросервис доо „Ужице“
46. Драган Лазић, пекарска радња „Шуљага“
47. Радиша Максимовић, СГР „Мајстор“
48. Драгица Матић, пензионер
49. Слађана Васиљевић, продукција „Алинеја“
50. Станимир Дробњаковић, агенција „Пулсар“
51. Небојша Шољевић, агенција „Пулсар“
52. Софија Бунарџић, Удружење „Керамика Злакуса“ Ужице

Учесници на изложби ликовних радова на тему „Мој град у будућности“

1. Кристинка Селаковић, ликовни педагог
2. Маријана Тодоровић, ликовни педагог
3. Виктор Шалипур, Уметничка школа
4. Душица Ђуповић, Уметничка школа
5. Андријана Стојановић, Уметничка школа
6. Аница Младеновић, Уметничка школа
7. Јелица Јовановић, Уметничка школа
8. Андреј Кокора
9. Војкан Панић
10. Матија Новаковић
11. Лука Панић
12. Стефан Новаковић
13. Сања Радовановић
14. Вања Милићевић
15. Соња Радовановић
16. Дуња Дрндаревић
17. Ива Јараковић
18. Сара Јараковић
19. Милица Пауновић
20. Јелена Ђукић
21. Марија Ђукић
22. Вукадин Филиповић
23. Марија Икодиновић
24. Сара Мирковић
25. Милица Кулић
26. Милица Младеновић
27. Ана Гудурић
28. Марија Ристановић
29. Стефан Јевтић
30. Вукашин Остојић
31. Ленка Гардић
32. Кристина Божовић
33. Јелана Думбеловић

Лесковац 2012
Leskovac 2012

21.

међународни
салон урбанизма

21st international urban
planners' exhibition

УДРУЖЕЊЕ УРБАНИСТА СРБИЈЕ
SERBIAN TOWN PLANNERS ASSOCIATION

**САВЕТ И ЖИРИ 21. САЛОНА УРБАНИЗМА
ДОДЕЉУЈУ**

ПРВУ НАГРАДУ

Градској управи за урбанизам, изградњу и имовинско-правне
Послове, Ужице - ауторском тиму и GIZ/AMBERO Consulting Beograd

**У КАТЕГОРИЈИ ИСТРАЖИВАЊА И СТУДИЈЕ
ИЗ ОБЛАСТИ УРБАНИЗМА**

ЗАРАД

**Стратегија интегралног урбаног развоја централне
Градске зоне Ужица**

Председник
САВЕТА САЛОНА УРБАНИЗМА
Славица Ференц, д-р

Председник
УДРУЖЕЊА УРБАНИСТА СРБИЈЕ
Мр Душан Минић

Председник
ЖИРИЈА 21. САЛОНА УРБАНИЗМА
Др Игор Марић

ЛЕСКОВАЦ, 08. 11. 2012.

Народна библиотека Ужице
Трг партизана бр.12, 31000 Ужице
телефон: +381 31 514 578, факс: +381 31 515 588
е-пошта: nbiblio@ptt.rs
одговорно лице: Драгиша Станојчић